

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1901

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ :

Τῷ 1884, ὁ Λασκαράτος διέμεινεν ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, δtti ἦτο ἡ πρώτη φορά, κατὰ τὴν ὥποιαν ἐπεικέπτετο τὴν πρωτεύουσαν ὡς Λασκαράτος. Καὶ ἀλλοτε, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν του, εἶχεν ἔλθη ἐδῶ, κ' ἐν φύλλον μάλιστα τοῦ περιφέρμου του «Δύχηνο» ἐτυπώθη εἰς τὰς Ἀθήνας· τότε δῆμως ἦτο ἔξοριστος, φυγάς, περιπλανώμενος, ἢ δὲ φύμη του οὔτε τόσον ἀγαθή, ἀλλ' οὔτε καὶ τόσον ἐξηπλωμένη. Τῷ 1884, τὰ πράγματα ἦσαν πολὺ διαφορετικά. Οἱ διώκται καὶ οἱ συκοφάνται εἴχον καταπονηθῆ καὶ σιωπήση· τὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ φιλοσόφου εἴχον διαδοθῆ καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐπτανήσου· ἡ μεγάλη φυσιογνωμία, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ κονιορτοῦ, τὸν ὥποιον ἀνήγειραν περὶ αὐτὴν αἱ πρῶται διαμάχαι, ἀπεκαλύψθη καὶ ἥρχισε νὰ ἐπιβάλλεται· τὰ πάθη εἴχον κατευνασθῆ, καὶ ἦτο σχεδὸν ἐδραιωμένη ἡ δόξα ἐκείνη, ἡ ὥποια ὡθαὶ περιβάλῃ αἰωνίως τὸ ὄνομα τοῦ Λασκαράτου. Κ' ἐνθυμοῦμαι τὴν ἀποθέωσιν, ἡ ὥποια τοῦ ἔγεινε τότε εἰς τὰς Ἀθήνας. Βέβαια δὲν εἴχον ἀναγνώση δῆλοι τὰ «Μυστήρια τῆς Κεφαλλονιάς» καὶ τὰ «Στιχουργήματα». 'Αλλ' ὁ «Καυγᾶς μεταξὺ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως», τὸν ὥποιον εἴχον δῆλαι αἱ ἀνθολογίαι, ἦτο ἀρκετὰ γνώριμος εἰς τὸ κοινόν, καθὼς καὶ μερικὰ ἀλλα σατυρικὰ ποιήματα... "Ἐπειτα ἦτο ὁ παλαιὸς ἀπόλογος τοῦ ἀφορισμοῦ, ὁ ὥποιος ἐκινούσσεν ἀκόμη τὴν περιέργειαν... καὶ οἱ παλαιοὶ λόγιοι, οἱ ὥποιοι εἴχαν μελετήση

τὸν Λασκαράτον περισσότερον... καὶ οἱ Ἐπτανήσιοι, οἱ ὥποιοι τὸν ἔγνώριζαν ἐκ στήθους... Πιὸτε δὲν εἶδα τὸ κατάστημα τοῦ «Παρνασσοῦ» τόσῳ γρυπάτον, δσφ τὴν ἐσπέραν ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ὄμιλήσῃ ὁ Λασκαράτος. Καὶ αὐτὸς ὁ Παράσχος, ὁ τόσον δημοφιλής, θὰ ἐζήλευσε τὸ πολυάριθμον καὶ ἐκλεκτὸν ἐκεῖνο ἀκροατήριον, τὸ ἀσφυκτικῶς συνωστιζόμενον εἰς τὴν αἰθουσαν, εἰς τὰ δωμάτια, εἰς τοὺς διαδρόμους, ἀκόμη καὶ ἔξω εἰς τὸν δρόμον. Καὶ δταν παρουσιάσθη εἰς τὸ βῆμα ὁ ἰσχνὸς καὶ ύψηλὸς ἐκεῖνος γέρων, μὲ τὴν ἀγαθὴν καὶ εἰρωνικὴν φυσιογνωμίαν, μὲ τὴν γρυπὴν μύτην καὶ τὴν κάπως κυρτὴν ράχιν, ὁ ἐπτανήσιος ἀριστοκράτης μὲ τὴν παλαιοῦ συρμοῦ ρεδιγκόταν καὶ μὲ τὸ φύλο καπέλο εἰς τὸ χέρι,— τὰ χειροκροτήματα ἀντήχησαν ὡς βροντή· καὶ εὐθὺς ἐπειτα ἔγινε τόση σιωπή, ὡστε δὲν ἤκουετο τὸ πέταγμα τῆς μυίας, ἤκούετο δῆμως... ἡ φωνὴ τοῦ Λασκαράτου, ἡ ἀδύνατη καὶ βραχνὴ ἐκείνη φωνοῦλα, μὲ τὴν ἴδιόρρυθμον κεφαληνιακὴν προφοράν. 'Ωμιλησε μὲ τὴν συνήθη του χάριν καὶ πρωτοτυπίαν διὰ τὰς «προόδους τῆς Κεφαλλονιάς» ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια· ἐπειτα, ἐπειδὴ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ ἐφάνη πολὺ σύντομον διὰ τόσω μεγάλον ἀκροατήριον,— παθών, δψως εἶπεν, δ.τι καὶ ὁ σχολαστικὸς τοῦ μύθου, ὁ ὥποιος, δταν ἀπέθανε τὸ μικρό του παιδί, ἐντρέπετο νὰ το παρουσιάσῃ, ἐπειδὴ ἔβλεπε πολὺν κόσμον εἰς τὴν κηδείαν,— παρέτεινε τὴν ἀπόλαυσιν, ἀναγνώσας καὶ μίαν μικράν «Ποιητικήν», μὲ τὴν ἱδίαν χά-

ριν καὶ πρωτοτυπίαν συντεταγμένην. Περιττὸν νὰ εἴπω, δτὶ τὸ ἀκροατήριον ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὰ χεῖλη του, καὶ δτὶ κάθε φράσις, κάθε λέξις, διεκόπετο ἀπὸ χειροκροτήματα καὶ ἀπὸ γέλια. Μετὰ τὸ ἀνάγνωσμα ἐκεῖνο, καὶ μεθ' ὅσα ἔγραψαν περὶ αὐτοῦ αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς, λαβοῦσαι ἀφορμὴν νὰ διηγηθοῦν τὴν ζωὴν του καὶ νὰ ναδημοσιεύσουν πολλὰ ἔργα του, ὁ Λασκαράτος ἔγινε τόσον δημοτικὸς εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡστε μίαν ἡμέραν, ἀναγνωρισθεὶς καθ' ὅδον, συνωδεύθη ὑπὸ τοῦ πλήθους μὲ ζητωκραυγάς, ως εἰς διαδήλωσιν!

'Αναγνώσκων κατ' αὐτὰς τὰ συγγράμματα τοῦ Λασκαράτου καὶ μελετῶν τὴν μακρὰν καὶ περιπτειώδην αὐτὴν ζωὴν, ἡ ὥποια ἐσθέσθη πρὸ ὀλίγου, — μὲ τὰς ἀγρίας καταδρομάς, μὲ τοὺς ἀφορισμούς, μὲ τοὺς λιθέλλους, μὲ τὰς ἔξορίας, μὲ τὰς φυλακίσεις, μὲ τοὺς ἐμπτυσμούς, μὲ τὰς βαναύσους ἐπιθέσεις τοῦ ὄχλου, — ἐσταμάτησα ως εἰς δασιν εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν αὐτὴν ἀποθέωσιν. 'Υποθέτω, δτὶ ἡ ὀλιγοήμερος διαμονὴ τοῦ Λασκαράτου ἐν Ἀθήναις ὑπῆρξεν ἡ εὐτυχεστέρα περίστοδος τῆς ζωῆς του. Πρώτην φορὰν θὰ ἐλάμβανε τοιαύτην ίκανοποίησιν ὁ παλαιίμαχος ἀγωνιστής, πρώτην φορὰν θὰ εύρισκετο ἐν μέσῳ πλήθους, τὸ ὥποιον εἶχε δι' αὐτὸν, ἀντὶ ἐμπτυσμῶν καὶ ὕβρεων, ζητωκραυγάς καὶ χειροκροτήματα. 'Ο κατηγορηθεὶς ως ἀθεος, διότι ἐπάταξε τὰς προλήψεις καὶ ἐσατύρισε τοὺς καπήλους τῆς θρησκείας· ως ἀντεθνικὸς καὶ ἀφιλόπατρις, διότι ἐπολέμησε τοὺς ἀγύρτας καὶ τοὺς λασπλάνους· ως ἀμαθής καὶ χνιδαῖος, διότι ἔγραψεν εἰς τὴν γλώσσαν του καὶ ἐκτύπωσε τὸν δασκαλισμὸν μὲ δῆλην του τὴν δύναμιν, — ὁ ἀνθρωπὸς αὐτὸς ὁ πολεμηθεὶς καὶ ἐκδιωχθεὶς πανταχόθεν, καὶ ἀπομονωθεὶς ως σκύλος ψωραλέος, καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ φίλων καὶ συγγενῶν χάριν τῶν ἰδεῶν του, ὁ εὑρεθεὶς μακρὰν τῆς πατρίδος καὶ τῆς οἰκογενείας του, ὁ κινδυνεύσας κάποτε καὶ νάποθανη τῆς πείνης μετὰ τῶν ἴδικῶν του, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ πωληταὶ ἡρνοῦντο νὰ δίδουν τρόφιμα εἰς τὸν ἀφωρεσμένον, — διὰ πρώτην φορὰν τότε εἰς τὰς Ἀθήνας ἔβλεπε τὴν τελικὴν νίκην, τὴν ὥποιαν εἶχε προφητεύση. Ναὶ· ἡ μεταβολὴ εἶχεν ἐπέλθη ὄριστικῶς, καὶ ὁ πολεμιστής, ὁ ὥποιος εἶχε τὸ θάρρος νὰ τὰ βάλῃ μὲ δῆλους, ἐνίκησεν. 'Αν τὸν ἐδίωκεν ἄλλοτε ἡ μικρὰ πατρίς, ἀλλὰ τῷ ἥνοιξε τὰς ἀγκάλας τὸ πανελλήνιον· ἀντὶ τῶν ὀλίγων φανατικῶν ἐχθρῶν, οἱ ὥποιοι ἐξηρέθιζον τοὺς ὄχλους ἐναντίον του, εἶχε τόρα χιλιάδας φίλων καὶ θαυμαστῶν· ἀντὶ τοῦ μίσους καὶ τῆς χλεύης, τὸν περιέβαλλεν ἡ λατρεία καὶ ὁ θαυμασμός, ὁ ὄφειλόμενος εἰς τὴν χρηστότητά του, εἰς τὴν εἰλικρίνειάν του,

εἰς τὸ θάρρος του, εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν του.

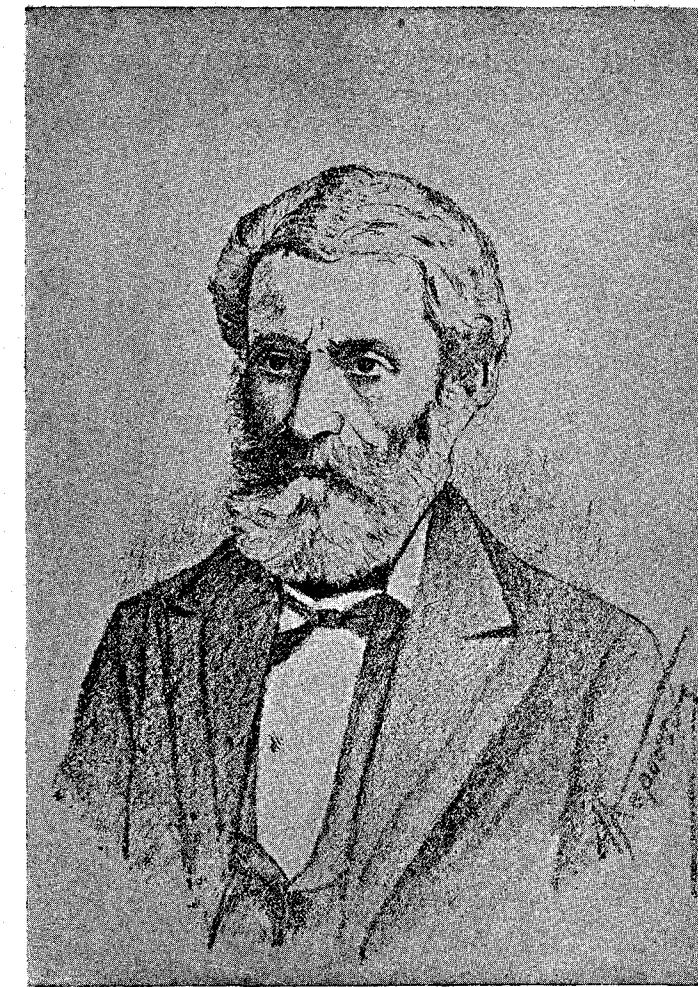
Διότι δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, δτὶ μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας, τὰς ἐπιβλητικωτέρας μορφὰς τῆς ἐπτανησιακῆς παρακμῆς καὶ τῆς ἐλληνικῆς ἀναγεννήσεως ὑπῆρξεν ὁ Λασκαράτος. Τὸ ἀρνοῦνται ἵσως ἀκόμη μερικοὶ λόγιοι συμπατριῶται του, καὶ μερικοὶ ἀνθρώποι παντοειδῶν προλήψεων· ἀλλ' ὁ ἀναγνώσκων σήμερον ἀπαθῶς καὶ ἀμερολήπτως τὸ ἔργον του, ὁ λησμονῶν πρόσωπα καὶ ἐνθυμούμενος μόνον ἰδέας, εἰνε ἀδύνατον νὰ μὴ καταπλαγῇ πρὸ τῶν λάμψεων τοῦ ἐρευνητικοῦ, τοῦ φιλοσοφικοῦ, τοῦ ἀληθῶς ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ πνεύματος, τὸ ὄποιον, ως φάρος ἀναπτόμενος ἐπὶ βάσεως ἐκ γρανίτου, ἐδραιοῦται καὶ ἐκεῖνο ἐπὶ χαρακτῆρος τόσον ἴσχυροῦ καὶ ἀκάμπτου, ωστε μόνος αὐτὸς θὰ ἦτο ἴκανος νὰ κινήσῃ εἰς θαυμασμόν. Εἰς ταῦτα, ἀς προστεθῇ ως ὡραία ἀνθησίς, καὶ ἡ εὐφύια ἐκείνη, ἡ γνησίως ἐντοπία, ἡ ὥποια προσδίδει εἰς πᾶν διὰ τοῦ ἔργου τοῦ Λασκαράτου, — πρᾶξιν εἴτε σύγγραμμα, σατυρικὸν ποίημα εἴτε φιλοσοφικὸν πεζογράφημα, — τὴν ἴδιορρυθμον, τὴν ἀμίμητον, τὴν ἀσύλληπτον καὶ τόσον χαρακτηριστικὴν ἐκείνην χάριν.

'Ο 'Ανδρέας Γ. Τυπάλδος Λασκαράτος ἐγένητη τὴν 1ην Μαΐου 1811 εἰς τὸ Αγκούρι τῆς Κεφαλληνίας, εἰς τὴν «ώμορφην χωροποιούλαν», καθὼς τὸ ὄνομάζει ὁ Ἰδιος.

Ποὺ βρέχει στὸ γιαλὸ τὰ ποδαράκια τῆς,
Μὲ τὰ βουνὰ τοῦ 'Αργοστολίου στὴ μούρη,
Κ' ὀπίσωθε τῆς ἔχει τὰ βουνάκια τῆς....

'Η γέννησίς του ἐσημειώθη μὲ τὸ ἔξης ἐπεισόδιον: 'Απὸ τὸ προηγούμενον βράδυ, ἡ μητέρα του εἶχε συμφωνήση μὲ τὰς φίλας της νὰ ὑπάγουν στὸ Μάρη. Τὴν ἀλλην ἀγήνην, ἡ ἀγαθὴ ἀρχόντισσα εύρεθη πολὺ στενοχωρημένη, που δὲν ἡμποροῦσε φυσικὰ νὰ χαρῇ τὴν διασκέδασιν ἐκείνην. «Ἡ φιλενάδες της δύμως,—διηγεῖται αὐτολεξεὶ ὁ ποιητής, — εἰς τὴν ἐπιστροφή τους ἀπὸ τὸ Μάρη, ἐφέρανε καὶ μου ἐρρίξανε ἀπάνω μου ὅλα τάχθια ὅσα εἶχανε ἀπὸ τὸν κάμπο.» 'Αληθινά, ποιητικώτατον τὸ προϊμιον αὐτὸ τῆς ζωῆς του! Μὲ πόσην πικρίαν θὰ τὸ ἐσυλλογίζετο τὰς ἡμέρας τῶν ἐμπτυσμῶν, ἀν δὲν εἶχεν ἐνδόμυχον τὴν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν νίκην, ἀν δὲν ἐπίστευεν δτὶ τὰ ἀνθη τοῦ λίκνου ἡσαν οἱ οιωνοί, τὸ προμήνυμα τῶν ἀμαράντων ἀνθέων τοῦ τάφου!

'Η οἰκογένεια Τυπάλδου Λασκαράτου εἶνε ἐκ τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Κεφαλληνίας, τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὴν Χρυσῆν Βίβλον. 'Ο ποιητής ὅμιλει κάπου διὰ τὴν παλαιὰν αὐτὴν «χρυσοβι-

Άρδ. Λασκαράτος

βλικήν του εύγένειαν», και ὅχι βέβαια μὲ περιφρόνησιν, διότι οὕτε δημαγγωγὸς ἡτο οὕτε ἀνιστόρητος· καὶ εἰς μίαν ἀναφορὰν τῶν Ληξουριώτῶν πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Ἐπτανήσου, ζητούντων τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Λασκαράτου,—τῷ 1860, ὅταν κατεδικάσθη εἰς τετράμηνον φυλάκισιν ἐπὶ ἔξυβρίσει τοῦ Λομβάρδου,—βλέπομεν ὁμολογούμενον ὅτι ὁ ἀνὴρ «διά τε τὴν γένησιν καὶ τὴν ἀνατροφὴν» ἀνήκει εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κοινωνικὴν τάξιν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, δηλαδὴ πρὸ ἑκατὸν ἀιώνυ μὲταν, ὁ λαὸς τῶν Νήσων εὐρίσκετο εἰς κτηνῶδην σχεδὸν κατάστασιν, καὶ μόνον οἱ εὐγενεῖς, οἱ ἐκ κληρονομικότητος κατέχοντες τὰ φυσικὰ στοιχεῖα, εἶχον καὶ τὰ ὄντια μέσα, διὰ τῶν ὅποιων ἔξεπαιδεύοντο καὶ δισκρίνοντο. Διὰ τοῦτο οἱ διαπρεπεῖς ἀνδρεῖς τῆς Ἐπτανήσου ἔκῆλθον οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατίαν, ὀλίγιστοι ἀπὸ τὴν μεσαίαν τάξιν, καὶ οὐδεὶς ποτε ἀπὸ τὸν λαόν. Μόνον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐλευθερίας, τῆς ζυμώσεως καὶ τοῦ συμφυρμοῦ, ἥρχισαν νάναλάμπουν καὶ μερικὰ πνεύματα ἐκ τῶν κάτω. Ταῦτα γνωρίζων καλῶς ὁ Λασκαράτος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιφρονῇ τὴν εὐτυχῆ συγχυρίαν τῆς γεννήσεώς του, ἡ ὁποία τῷ παρέσχεν ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ ὄντια μέσα, διὰ νὰ γίνῃ ὅ, τι ἔγινεν.

Ο πατήρ τοῦ Λασκαράτου, Γεράσιμος, ἀπὸ τὸ Αηγούρι ἐγκατασταθεὶς ἥδη εἰς τὸ Ἀργοστόλι, ὅτο μεγαλοκτηνατίας, δύπις κάθε ἐπανήσιος εὐγενής, καὶ ἀπέξη ἐκ τῶν εἰσοδημάτων του. Οὕτω θὰ ἔκαμψεν ἀργότερα καὶ ὁ Ἀνδρέας. Οὐχ ἡττον ἐστάλη εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἀργότερα εἰς τὴν Εύρωπην, διὰ νὰ τελειοποιήσῃ τὰς σπουδὰς του καὶ νἀποκτήσῃ δίπλωμα νομικοῦ, τὸ ὅποιον, ἐκτὸς τοῦ στολισμοῦ, θὰ τῷ ἔχροσί-μενεν ἵσως καὶ πρὸς ἀπόκτησιν δημοσίας τινὸς θέσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους, χάρις εἰς τὸν τότε ἰσχυρὸν συγγενῆ Δελλαδέταιμαν. Αὕτα: ἡσαν αἱ πατρικαὶ βλέψεις κ' ἐλπίδες. Τωάντι, μετὰ τεσσάρων ἐτῶν διαμονὴν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὁ εὐπειθὴς υἱὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέθλιον μὲ τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος. 'Αλλ' ἐπέπρωτο νὰ μὴ τὸν χρησιμοποιήσῃ ποτέ. Δημοσίαν θέσιν ἀνταξίαν αὐτοῦ, οὔτε ὁ Δελλαδέταιμας, οὔτε οἱ ἄλλοι προστάται τὴν πόρορεσαν νὰ τῷ δώσουν, διότι, δταν τὴν ἐχρειάσθη, ὅτο πλέον ἀφωρι-σμένος καὶ ἀντιδημοτικός· καὶ αὐτὸς ὁ 'Ἀγγλος Ἀρμοστῆς Στόρξ, ὁ ὄποιος τόσον καλὸς ἐφάνη πρὸς αὐτόν, μόνον μίαν ὑπόσχεσιν ἀθετηθεῖσαν τῷ ἔδωκε κάποτε. 'Εξ ἄλλου, ἡ ἀδυναμία τῶν φωνητικῶν του ὄργανων δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ ἔξασκησῃ ἐπιτυχῶς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, καὶ ἀν ὑποτεθῇ δτι θὰ κατενίκα τὴν πρὸς τὴν

στρεψοδικίαν φυσικήν του ἀπέχθειαν. Τί ἀνάποδα πράγματα! λέγει κάπου ὁ Ἰδίος· ἔγω ποῦ δὲν ἔχω καθόλου φωνή, ἐσπούδασα δικηγόρος· καὶ ὁ Λογ-
βάρδος, ποῦ είμπορει νὰ ὅμιλη ἀνεμπόδιστα ὄκτω
ῷρες, ἔγινε γιατρός!.. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ὅταν
αἱ καταδρομαὶ καὶ αἱ ἔξορια ἐδεκάτισαν τὴν
περιουσίαν του καὶ ἡλάττωσαν τὸ εἰσόδημά του,
ἡναγκάσθη ἐπί τινα χρόνον νὰ ζητήσῃ πόρου
ζωῆς, ἰδρύων μετὰ τῆς συζύγου του Παρθενα-
γωγεῖον, τὸ ἄριστον ἴσως τῆς Κεφαλληνίας.

Τῷ 1844 ἀπέθνησκεν ὁ πατέρος του, καὶ μετὰ δύο ἔτη ὁ Λασκαράτος ἐνυμφεύετο τὴν Πηνελόπην Κορυαλένη, τὴν σπανίαν ἐκείνην γυναικα, ἡ ὅποια ὑπῆρξε τὸ στήριγμα καὶ ἡ εὐτυχία τῆς ζωῆς του. Δι' αὐτὴν ἐγράφη καὶ τὸ περιφρημον ἐκεῖνο σονέττον: «Εἰκόνα ἀγαπητὴ τῆς γυναικός μου», τὸ ὅποιον δὲν ἡμποροῦσε παρὰ νὰ εἶνε ἀπὸ τὰ ωραιότερα τῆς φιλολογίας μας, ἀφ' οὗ τὸ ἐνέπνευσεν ἡ τελειοτέρα συζυγικὴ ἀρμονία, ἐξ δοσῶν ἐθασίλευσαν ποτὲ ὑπὸ στέγην ποιητοῦ. Ἀπὸ μίαν ἀναφοράν, τὴν ὅποιαν ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Γερουσίαν ὁ Λασκαράτος, μανθάνομεν διτὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ θάνατος τοῦ πατρός του τὸν ἔκαμε κύριον τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῆς περιουσίας του, ἡ πρώτη του φροντὶς ὑπῆρξεν δχι: ναυξῆσῃ ἀλλὰ νὰ βελτιώσῃ τὰ κτήματα, τὰ ὅποια ἐκληρονόμησε, καὶ πρὸς τοῦτο ὑπεβλήθη εἰς χρηματικὰς θυσίας, ἀνωτέρας τῶν δυνάμεων του. Ἔκτισεν οἰκίαν εἰς τὴν ἐξοχήν, ἐφύτευσε δένδρα, ἐκαλλιέργησε χέρσους, ἔκοψε βράχους, ἐξήρανε τέλματα. Μάταιαι προσπάθειαι! Τὸ κτῆμα κατεπατεῖτο, ἐλεηλατεῖτο, κατεστρέφετο ὑπὸ κλεπτῶν καὶ κακούργων, καὶ μετὰ πολλὰς ἀγόνους διαμαρτυρίας, ὁ ἴδιοκτήτης ἥναχτάσθη νά το ἐγκαταλείψῃ εἰς τὴν τύχην του. Τὴν καταστροφὴν συνεπλήρωσαν τὰ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Μυστηρίων τῆς Κεφαλλονιάς» ἐπακολουθήσαντα γεγονότα, ἐδέσθε δὲ νὰ παρέθουν πολλὰ ἔτη ἔως οὗ ἀναλάβῃ οἰκονομικῶς ὁ πλάνης καὶ καταδιωκόμενος.

Πρίν ἔξετάσωμεν τὰ ἔργα τοῦ Λασκαράτου καὶ διηγηθῶμεν τὴν ιστορίαν αὐτῶν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν δημόσιον αὐτοῦ βίον, ἀς συμπληρώσωμεν τὴν ἐπισκόπησιν τοῦ ἴδιωτικοῦ.

«Ἡ ιστορία τῆς ζωῆς μου τόρα δέκα χρόνους, — λέγει ὁ Λασκαράτος εἰς τὴν περίφημην »'Απόκρισήν» του, — εἶνε ἡ ιστορία μιᾶς μου ἡμέρας, καθημερινῶς ἐπανειλημμένη . . . Τὴν »αὐγὴν ἐστηκάθηκα ἐνωρὶς πάντα· ἔξύπνησα τὰ »παιδιά μου, τοὺς ἔδωκα ἔνα φιλὶ ἀγαπημένο »καὶ ἔλαβα ἀπὸ αὐτὰ ἔνα δόμοιο· ἐπιστάτησα »νὰ ντυθοῦνε, τοὺς ἑτοίμασα ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸ

» πρόγευμά τους, ἐκάθισα κ' ἔγω μαζί τους κ' » ἐπρογευμάτισα, βαστῶντας τὴν εὐταξία, τὴν » ἡσυχία, τὴν ἀγάπη· τὰ ἑτοίμασα διὰ τὸ σχο-» λεῖο τους, κ' ἔγγῆκα ἐπειτα νὰ τους προμηθέψω » τὸ γενῦμά τους. 'Αφ' οὐ ἔφερα τὸ φᾶτι στὸ σπίτι, » παράδωσα τὲς ἔγνοιες τοῦ σπιτιοῦ στὴ γυναικά » μου κ' ἐτρεβόλθηκα στὸ γραφεῖο μου, δύον » πέρασα δῆλη τὴν ἐπίλοιπην αὐγή μου μόνος » μου, μὲ τὰ βιβλία μου.... "Οταν τὰ παιδιά » μου ἐσχολούσανε, ὁ ἐρχομός τους μ' ἐσήκωνε » κ' ἐμὲ ἀπὸ τὸ γραφεῖο μου. 'Εκαθόμουνα στὸ » τραπέζι μὲ τὴ γυναικά μου καὶ μὲ τὰ παιδιά » μου, ἐδούλευα δύον, κ' ἔχορταινε ἡ ψυχή μου » βλέποντας κύκλῳ τῆς τραπέζης μου τόρα ὕστερα » ἔξη ἀγαπημένα παιδάκια, ως νεόφυτα ἔλαιων, » τὰ ὄποια ἔθεωροῦσα ώς δοσμένα εἰς ἐμὲ ἀπὸ » τὸν Θεόν, εἰς ἀνταμοιθὴν τῆς χρηστότητός μου, » καὶ μία γυναικά ποῦ βραζίει καὶ στέφει τὴν » εὐτυχία μου. Μετέπειτα ἀπερνοῦσα τὸ ἀπό- » γενυμά μου μὲ τὴ γυναικά μου καὶ μὲ τὰ παιδιά » μου, ως τὴν ὥρα τοῦ περιπάτου. Εἰς τὸν περί- » πατο ἔγγῆκα πάντα συφάμιλος, ἡ τουλάχιστον » μὲ τὰ παιδιά μου, ἀλλὰ χωρὶς ἄλλον ζένον. » 'Ο περίπατός μου ἐστάθηκε πάντα εἰς τὰ παι-» διά μου μία γύμναστη διὰ τὸ σῶμά τους καὶ » μία τροφή διὰ τὴν ψυχή τους. Τὸ διατὶ δὲν » λείπει ποτὲ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν παιδιῶν· καὶ » τὸ ἐπειδὴ τὸ δικό μου ἔτεινε πάντα νά τους » ἐμπνεύσῃ εὐσπλαγχνίαν διὰ τὰ ζῷα, καὶ διὰ » τὰ ἄνθιτα τὰ ἴδια, τὰ ὄποια τοὺς παράσταινα » ως ζῶντα, καθὼς ἀκόμη φιλανθρωπίαν διὰ τοὺς » γερόντους, διὰ τοὺς ἀρρώστους, τοὺς φτωχοὺς » καὶ ἀδυνάτους κάθε εἰδούς. Τὸ βράδυ ἐκαθή-» σαμε δύοι πάλι στὸ τοσαὶ μας, κ' εὐθὺς ἐπειτα » ἀπεράσαμε στὰ μαθήματα τῶν παιδιῶν μας. » Τελειωμένα τὰ μαθήματά τους, ἐπέφταμε δύοι » κ' ἐκοιμόμαστε, ἐπειτα ἀφ' οὐ τὰ παιδιά μους, » γονατίστα καὶ μὲ τὰ χεράκια τους πρὸς τὸν » Γψιστον, ἡθελε δεηθοῦντες ὑγείαν κ' εὐδαιμο-» νίαν διὰ τοὺς γονεῖς τους, διὰ τοὺς διδασκά-» λους τους, διὰ τοὺς συγγενεῖς τους, καὶ διὰ » δύο τὸ ἀνθρώπινο γένος. "Ἐνα φιλὶ ἀγαπημένο » ἐμὲ καὶ τῆς μάνας τους ἔθανε πάντα τὴ σφρα-» γίδα στὰ πατερμά τους. 'Ιδοὺ ἡ ζωὴ μου τόρα » δέκα χρόνους. »

» αἵτια νὰ πικραδῆ μέσα στὸ σπίτι του, ποτὲ » αιτία νὰ μετανοήσῃ διὰ τὸ σύστημά του. »

"Οπως δι' ὅλα, οὕτω καὶ διὰ τὸν οἰκογενεια-» κόν του βίον, τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην λέγει ὁ Λασκαράτος. 'Υπῆρξεν ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀν-» θρώπων ἐντὸς τοῦ οἴκου του, διότι εἶχεν ὅλα τὰ προτερήματα, ὅλας τὰς ἀρετὰς διὰ νὰ εἰνε πιστός καὶ ἀφωσιωμένος σύζυγος, φιλόστοργος πατέρο, ἐνάρετος καὶ ἀνεπίληπτος οἰκογενειάρ-» χης, χρηστός καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέ-» ξεως. 'Απὸ τὴν συναίσθησιν τῆς χρηστότητός του ἤντλει τὸ ἀτρόμητον ἐκεῖνο θάρρος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκαυτηρίαζε τὰς κοινωνικὰς πληγάς, καὶ ἐβροντοφώνει τὰς καταχρήσεις, καὶ ἀπεκάλυπτε τὰ αἰσχῆ καὶ τὰς ἀτιμίας. "Οταν κάποτε ἐκεῖνοι, τοὺς ὄποιους ἐπολεμοῦσεν, ἔδειξαν διαθέσεις συμ-» φιλιώσεως, «Ἄς γίνουν τίμοι δύως εἶμαι ἔγω, καὶ τὰ φτειάνουμε ἀμέσως,» ἀπήντησεν ὁ Λασκα-» ράτος. "Αλλοτε εἰς τῶν πολιτευομένων, δχι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀνεπίληπτων, τῷ προσέφερε θέσιν, ὑπὸ τὸν δρόν νάσπασθη τὰς ἀρχάς του. «Ποτέ! ἀπήντησε φρίττων ὁ Λασκαράτος· ἀν ἀσπασθῇ ἐκεῖνος τὶς δικές μου, τότε μάλιστα.» Καὶ διὰν κάποιος φίλος του τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν διτὶ ως δημοσιογράφος δὲν ἔπειρε νὰ ἔξετάξῃ τὸν ιδιωτικόν, ἀλλὰ τὸν πολιτικὸν μόνον βίον τῶν ἀντιπάλων του, — ἐπολεμοῦσε τότε τοὺς ρίζο-» σπάστας καὶ ιδίως τὸν Λομβαρδὸν, — ως ἔξης ἀπήντησε διὰ τοῦ «Λύχνου»: «... 'Η κοινω-» νικὴ διαγωγὴ δείχνει τὸν ἀνθρώπων περισσότερο » ἀπὸ τὴν πολιτικήν. 'Η πολιτικὴ διαγωγὴ καθε-» νὸς εἶνε ὁ ἀπώτατος κύκλος του· ἐκεῖνος ὁ κύ-» κλος, εἰς τὸν ὄποιον ἡ ἀκτίνες τῆς ψυχῆς του » δὲν φθάνουν παχὰ ἀβέβαιες, καὶ ως ἐπὶ τὸ πλείστον ἀλλοιωμένες. 'Ο κύκλος ὁ κοινωνικὸς » εἶνε ἐνδότερος, δύον ὁ ἀνθρωπὸς φαίνεται πλειό » ζάστερα. Καὶ τέλος πάντων ὁ κύκλος ὁ οἰκια-» κός εἶνε ὁ ἐνδότατος, δύον ὁ ἀνθρωπὸς δείχνε-» ται δύοις εἶνε. » 'Ο κοινωνικὸς καὶ οἰκιακὸς κύκλος τοῦ Λασκαράτου ἦτο τοιοῦτος, ώστε κανεῖς ποτὲ τῶν ἐχθρῶν του, οὔτε ὁ πλέον πεπω-» ρωμένος, δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐγγίσῃ. Τὸν εἶπαν ἄθεον, ἀντίχριστον, προτεστάντην, διάβολον, πνεῦμα τοῦ σκότους, βρέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, 'Ιούδαν καὶ μασῶν· ἀλλὰ ποτὲ δὲν τοῦ ἀπέδω-

Καὶ εἰς τὰ «Μυστήρια τῆς Κεφαλλονίας», εἰς τὸ πρόλογον τοῦ «Οἰκογενειακοῦ», γράφει: «Νέοι, »δοσὶ ἑτοιμάζεσθε νὰ γίνετε γαμπροί, γονεῖς, οἰκογενειάρχαι· ἀκούστε μὲ προσοχὴ τὰ λόγια ἐνὸς οἰκογενειάρχη, ὁ ὅποιος γιὰ δέκα ἑξακολουθινοὺς χρόνους οἰκογενειάρχικῆς ζωῆς δὲν ἔλαβε ποτὲ σαν οὔτε μίαν ἀδικίαν, οὔτε μίαν φαυλότητα, οὔτε μίαν κακὴν πρᾶξιν ώριμένην. "Ηξευραν, δτι εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο καὶ συκοφαντίαν ἀν μετήρχοντο, πάλιν δὲν θὰ ἐγίνοντο πιστευτοί. Εἰς τὰς μικρὰς πόλεις, αἱ οἰκίαι εἶνε διαφανεῖς, δπως το ηγέτε δι' αὐτὸν ὁ παλαιὸς Ρωμαῖος.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Έγώ είμαι ή βλογημένη θημωνιά,
Ποῦ ἀπὸ χρονιᾶ πυργόνουμαι δεμάτια
Ἐρα μονάχα μῆτρα τὴ χρονιά,
Μὰ μὲ ζηλεύοντα κάστρα καὶ παλάτια.
Έγώ είμαι ή βλογημένη θημωνιά!

Ἐμένα δὲ μὲ χτίζοντα μὲ λιθάρια,
Μὲ χώματα, μὲ ξόλα, μὲ νερά
Μὲ στήρουν λιγερές καὶ παλληκάρια
Μὲ στάχνα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
Κι' δὲ ιδρώς μὲ φαίνει μὲ μαργαριτάρια.

Έγώ είμαι τῶν ἀνθρώπων η κυψέλη,
Ποῦ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
Ποῦ κάθε χρόνο η μάντα Ιῆ τοὺς στέλλει
Μέσ' ἀπὸ τὰ σπλάχνα μὲ στοργὴν κρυφή,
Γλυκύτερην ἀκόμα κι' ἀπὸ τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
Καὶ σέργω σκλάβα ἐμπρός μον τὴ Ζωὴ
Μὲ τὸ χρυσόξανθό μον τὸ σιτάρι,
Ποῦ λαχαροῦν ρηγάδες καὶ λαοί,
Καὶ μὲ λατρεύοντα σὰν προσκυνητάρι.

Έγώ είμαι η βλογημένη θημωνιά,
Καμάρι τοῦ γεωργοῦ καὶ περηφάνια!
Τῆς κόρης τον φυλάω τὴν παρθενιά,
Καὶ νυφικὰ πλένω γι' αὐτὴ στεφάνια.
Έγώ είμαι η βλογημένη θημωνιά!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

ΑΙ ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΚΑΛΛΟΝΑΙ

ΤΗΣ ΠΑΡΕΛΘΟΥΣΙΜΣ ΓΕΝΕΑΣ

Πρὸ ὅλίγων ἡμερῶν αἱ Λύστριακαὶ ἐφημερί-
αι δες, ἀναγράφουσαι τὸν ἐν τινι Οὐγγρικῷ
μοναστηρίῳ θάνατον μιᾶς μοναχῆς Εὐγενίας,
ὑπενθύμιζόν διτὶ ὑπὸ τὸ ἄσημον αὐτὸ δόνομα καὶ
ὑπὸ τὸ μοναχικὸν ράσον ἐκρύπτετο γυνή, η ὁποῖα
ἀλλοτε ἔπαιξε σπουδαιότατον πρόσωπον ἐν τῇ
κοινωνικῇ ιστορίᾳ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἑλλά-
δος. Ἡ γυνὴ αὐτή, Εὐγενία Καλλιμάχη, ἦτο
κόρη τοῦ ἀξιωματικοῦ Καλλιμάχη καὶ τῆς ὑψι-
φώνου Καικηλίας Ρόδη, τῆς πρωτης Ἰταλίδος
τραγῳδιστρίας, η ὁποῖα ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ
Ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ εἰς τὸ πρῶτον παρὰ τοὺς
Ἀγίους Θεοδώρους ξύλινον θέατρον. Ο Καλλι-
μάχης ἔλκων τὸ γένος ἐξ ἀριστοκρατικῆς οἰκογε-
νείας τῆς Βλαχίας ἐθέλγη τόσον ἐν τῆς καλλονῆς
καὶ τοῦ φραγμοῦ τῆς χήρας καὶ ώριμου ἥδη
ὑψιφώνου, ὥστε δὲν ἐδίστασε νὰ τὴν νυμφευθῇ,
πρὸς μέγα σκάνδαλον τῶν οἰ-
κοκυραίων τῆς ἐποχῆς, οἵτινες
ἡνάγκασαν τὸν Καλλιμάχην
νὰ παραιτηθῇ τοῦ στρατοῦ
καὶ νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἔξωτερον.
Ἐκ τοῦ γάμου τούτου,
ὁ ὁποῖος ἀπησχόλησεν ἐπὶ μῆ-
νας τὴν Ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν,
ἐγεννήθησαν δύο θυγατέρες, η
Ραλλοῦ καὶ η Εὐγενία. Καὶ η
μὲν Ραλλοῦ ἀπέθανε νεωτάτη,
η δὲ Εὐγενία κατόπιν περι-
πετείας ἐρωτικῆς, η ὁποία
ἔκαμε διάσημον τὸ δόνομά της
ἐν Βιένη, ἐκλείσθη εἰς μονα-
στήριον καὶ ἀπέθανεν σάγαρος.

Η Εὐγενία Καλλιμάχη
εἶχε κατέληθη εἰς τὰς Ἀθήνας
μετὰ τῆς ἀδελφῆς της κατὰ
τὰς ἀρχὰς τοῦ 1856, κατώ-
κησαν δὲ εἰς οἰκίαν τινὰ κει-
μένην ἐπὶ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ
Φιλελλήνων. Η καλλονὴ τῶν

δύο ἀδελφῶν καὶ τὸ σπινθηροβόλον τῶν πνεῦμα
εἴλκυσαν εἰς τὰς αἰθούσας των τὸν ἐκλεκτότερον
Ἀθηναϊκὸν κόσμον. Καὶ οἱ ξένοι δὲ οἱ διερχόμενοι
ἐξ Ἀθηνῶν, τὴν οἰκίαν τῶν ἀδελφῶν Καλλιμάχη
ἐθεώρουν ως μίαν δοσιν εἰς τὴν μικρὰν ἀκόμη
καὶ ἀνεπίδεικτον πόλιν. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1856
οἱ διελθών ἐξ Ἀθηνῶν γάλλος λόγιος Γουσταύος
Σεμινάρ, γράφων τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τῆς πό-
λεως, δίδει τὴν ὡραιοτέραν εἰκόνα τῆς ἐκτάκτως
ώραίς εἰκείνης γυναικός, η ὁποία τότε μόλις συνε-
πλήρωσε τὸ εἰκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας της.

«Ἡ δεσποινὶς Εὐγενία Καλλιμάχη, γράφει,
καίτοι κόρη Ἑλληνος, γεννηθέντος ἐν Ρουμανίᾳ,
καὶ Ἰταλίδος, εἶναι ὁ γυναικῶτος τύπος Ἑλλη-
νικῆς καλλονῆς. Ξανθή, ωχρὰ σχεδόν, συμπα-
θησίς δύμως μᾶλλον ωχρότητος, μὲ ἐλαφρὸν ἐρύ-
θημα εἰς τὰ ἀκρα τῶν μήλων τῶν παρειῶν, φαί-
νεται ἐκ πρώτης σῆψεως ως νὰ
κατατρύχεται ὑπὸ πυρετοῦ.
Καὶ τῷ ὅντι πυρετὸς ἐνεργείας
καὶ δράσεως καὶ ζυμώσεως
πνεύματος καταναλίσκει τὸ
ώραιον ἐκεῖνο σῶμα καὶ ἐξω-
τερικεύεται διὰ βλέμματος, τὸ
ὅποιον θέλγει καὶ κοιμίζει. Ἡ
κόμη της ἐκτενισμένη κατὰ
τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον — ἡ
δεσποινὶς Καλλιμάχη εἶναι ἡ
μόνη δυστυχῶς ἐν Ἑλλάδι,
ητις ἀκολουθεῖ εἰς τὴν κόμ-
μωσιν τὰς παραδόσεις τῶν
ἀρχαίων Ἑλληνικῶν πρωτο-
τύπων — εἶναι ξανθή, ως στά-
χυς, ως δὲ περιβάλλει τὸ πρό-
σωπον, θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι
εἶναι λευκὸς μαργαρίτης τῶν
Ἀντιλλῶν περικλεισμένος ἐντὸς
χρυσοῦ δακτυλίδου. Μία με-
λανή ταινία ἀνακρατοῦσα τὴν
κόμην ἐξαίρει καὶ τὸ ξανθὸν

Εὐγενία Καλλιμάχη

τῶν τριχῶν καὶ τὸ λευκὸν τοῦ προσώπου... Οἱ ὄφθαλμοὶ τῆς εἶναι γαλανοί. Δὲν ἔχουν δύμως τὴν γλαυκότητα τῶν Παρισινῶν μας, οὔτε τὴν ἀτονίαν τῶν γυναικῶν τοῦ Βορρᾶ. Εἶναι μάτια γαλανὰ μὲ ἀπόχρωσις πρασίνους, μὲ ἐν ἐκτάκτως μαῦρον κέντρον, τὸ ὅποιον κάμνει τὴν ἀντίθεσιν καταπληκτικήν. Εἰς τὸ βλέμμα τῆς περικλείεται γλυκύτης ἀπειρος, ἀλλὰ καὶ μία μεγάλη τρυφερότης καὶ σπινθηρόβολον πνεῦμα. Εἰς τὸ πρόσωπόν της δίδει ἐναλλάξ τὸ βλέμμα τῆς ἔκφρασιν Βυζαντινῆς ἀγίας καὶ ἀδελφῆς τοῦ ἑλέους καὶ διαβόλου ἑταίρου νὰ πειράξῃ, νὰ δοκιμάσῃ. Τὸ ἀνάστημα τῆς εἶναι τὸ ἀνάστημα τῶν ὡραίων τύπων τῶν Ἑλληνικῶν ἀναγλύφων. Ὕψηλή, μεγαλοπρεπής μὲ στρογγύλους τοὺς ὄμοιους, μὲ τὸν λαιμὸν γλυμένον ὑπὸ ἀριστοτεχνικῆς σμίλης, ἔχει εὐκίνησίαν Παρισινῆς καὶ εὐκαμψίαν χορευτίας. Καὶ καθὼς ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἀρχίζει ἡ ἔλαφρὰ καμπύλη τοῦ στήθους διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς ὄσφυν ζηλευτῆς λεπτότητος, θὰ ἐνόμιζε κανεὶς δὲν εἶναι τυχαῖον πλάσμα τῆς φύσεως ἡ δεσποινὶς Καλλιμάχη, ἀλλ' δὲν εἶναι ἀριστοτέχνημα, εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ ὅποιου ωρίμως καὶ μὲ ἔμπνευσιν ἐδόθη ὁ τεχνίτης.

» Καὶ ἐνῷ τοιαύτη εἶναι ἡ μεγαλειτέρα, ἡ μικρότερά εἶναι ἐπίσης ὡραία. Ἡ δεσποινὶς Ραλλοῦ δὲν διαφέρει σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἀδελφήν της. Τὸ ἴδιον βλέμμα, τὰ ἴδια χαρακτηριστικά, καὶ μόνον παχύτερα κάπως τὰ χείλη προδίδοντα τὴν Ἀνατολικὴν καταγωγήν. Ἡ δεσποινὶς Ραλλοῦ εἶναι μᾶλλον καστανή, ἀλλ' ἀχνώδους ἀποχρώσεως καστανῆς, πρᾶγμα τὸ ὅποιον τῆς προσδίδει κάτι τὸ ἔξοχως ἰδανικόν, τόσον ὡραία ἀντιθέμενον πρὸς τὴν σφριγώσαν γενικῶς ἔκφρασιν τῆς γεναικῆς τῆς καλλονῆς».

Ο γάλλος λόγιος προσθέτει καὶ ἀλλας ἀκόμη λεπτομερείας ἐπὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν δύο ὡραίων αὐτῶν γυναικῶν, αἱ ὅποιαι ἐμάγευον διὰ τῆς καλλονῆς τῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ πνεύματός των. Κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε πηγὴν αἱ δεσποινίδες Καλλιμάχη. ωμίλουν τελείως τέσσαρας γλώσσας, ἵσχεν δὲ καὶ καλλιτέχνιδες εἰς τὴν μουσικήν, καθ' δούν δὲ αἱ πληροφορίαι εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀκριβεῖς, εἰς τὴν αἰθουσαν τῶν Καλλιμάχη ἡκουόσθη διὰ

Φωτεινὴ Μανουμικάλη.

πρώτην φορὰν «ἡ Προσευχὴ τῆς Παρθένου» τῆς Μπαδερέζεσκα, κατ' ἔξοχὴν δημοτικὴ ἔπειτα σύνθεσις εἰς τὰς Ἀθήνας, μὲ τὴν ὥποιαν γενεῖαι δλαι γενιδίων ἐλικνίσθησαν. Ἡ Ραλλοῦ μάλιστα ἦτο διακεκριμένη ἀρπίστρια, ἵσως δὲ ἀπέμεινε καὶ ἡ μόνη ἔκτοτε ἐρασιτέχνης διὰ τὸ δργανον τοῦτο.

Τὸ ἀθόρυβον τέλος τῆς Εὐγενίας Καλλιμάχη, ὑπενθυμίζει μίαν ἐποχήν, καθ' ἣν αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἀκόμη μικρὰ καὶ ἀσημος πόλις, ἥριθμουν δύμως καλλονάς αἱ ὅποιαι φαίνεται διὰ ἔξελιπον διὰ παντός. Ἡ παρατήρησις τοῦ Δελαρδὸς διὰ δοσον προχωρεῖ ὁ κόσμος δλαι αἱ γυναικίς θὰ γίνουν εὔμορφοι, καμμία δύμως δὲν θὰ εἶναι ὡραία, φαίνεται διὰ τὴρχιστεν ἐφαρμοζόμενη καὶ ἐδῶ. Τὰς ἐπιβλητικὰς καλλονάς τῆς πρώτης δυναστείας, πρὸ τῶν ὅποιων ἀπέμενον κατάπληκτοι οἱ ἐκτιμηταὶ τοῦ Αριστοτεχνικῆς μουσείου, διεδέχθησαν αἱ εὔμορφοι τοῦ 1870· τὸ κέρδος εἶναι μεγαλειτερον κατὰ ποσότητα διὰ τῆς γενικεύσεως ἐλκυστικῶν χαρακτηριστικῶν `καὶ εὐχαρίστων ἐκφράσεων· κατὰ ποιὸν δύμως αἱ ὡραίαι διπολείπονται ἐπαισθητῶς τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ παραδόσις διηγώντες πραγματικάς καλλονάς.

Τὰ χρονικὰ τὰ ὄλιγα καὶ δυσεύρετα τῶν σχεδὸν ἀνέζερευντων χρόνων τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Βασιλείου μέχρι τοῦ 1862 δὲν κατεδέχθησαν σχεδὸν νὰ ἀπαθανατίσουν τὰς γυναικίς, αἱ ὅποιαι ἔτυχον ὑπὸ τῆς φύσεως τῆς ἔξαιρετικῆς αὐτῆς εύνοιας. Ο στρατηγὸς Ράλλης διηγεῖτο χαρακτηριστικὸν ἀνέκδοτον, τὸ ὅποιον ἀποδεικνύει κάλλιστα πῶς ἐσκέπτοντο οἱ ἀνθρώποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Εἰς τὸ περίφημον μέγαρον τοῦ Μιχαὴλ Βόδα, τὸ ὅποιον ἐπὶ δέκα ἔτη ἐγένετο περιζήτητος ἑστία πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς συγκεντρώσεως, ἐδόθη ἐσπερίς, εἰς τὴν ὥποιαν παρέστησαν καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ Γαλλικοῦ πλοίου ὄρμοῦντος ἐν Πειραιεῖ. Εἰς τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πλοίου τούτου, ἐπιφορτισμένος καὶ μὲ τὴν ἀνταπόκρισιν ἐφημερίδος τινὸς Παρισινῆς, ἐσκέφθη νὰ περιγράψῃ τὸν χορόν, μὲ τὴν ἀδεξιότητα δὲ πρωτοπείρου δημοσιογράφου παρέσυρε τὸν Ράλλην εἰς γωνίαν τινὰ καὶ ἥρχισε νὰ σημειώνῃ τὰ ὄντοματα τῶν ὡραίων τὰς ὅποιας ἐκείνος τοῦ ἔλεγεν. «Οταν δύμως οἱ προσκεκλημένοι

σύζυγοι, ἀδελφοὶ ἢ ἐν γένει συγγενεῖς τῶν γυναικῶν, αἱ ὅποιαι ἐπρόκειτο νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Γάλλου ἀξιωματικοῦ, ἀντελήφησαν τὴν πρόθεσίν του, μετέβησαν παρὰ τῷ διοικητῇ τοῦ πλοίου καὶ ἀπήγησαν παρὰ αὐτοῦ νὰ διατάξῃ τὸν ἀξιωματικὸν νὰ μὴ γράψῃ τι, διπερ καὶ κατωρθώθη. Καὶ ὁ μακαρίτης Ράλλης προσέθηκε πάντοτε ἀποφθεγματικῶς, διταν ἐτελείωσε τὴν διήγησιν τοῦ ἀνεκδότου.

— Διότι τότε, βλέπεις, ἡμεθα πολὺ ἄγριοι. Δὲν θέλαμε νὰ βάλουν τῆς γυναικίς μας ἡ ἐφημερίδες. Τώρα εἴμεθα πολὺ ἥμεροι, παρακαλοῦμε τῆς ἐφημερίδες...

«Ἡ παραδόσις δύμως ἡ διὰ ζώστης διέσωσε τὰ ὄνόματα τῶν ὡραίων τῆς ἐποχῆς, εἰς ἀπομνηνεύματα δὲ καὶ ἐπιστολὰς καὶ ἔγγραφα κατασπείρονται πληροφορίαι πολύτιμοι διὰ τὸν ἀκούραστον μελετητὴν τῆς ἐποχῆς.

Τὸ βέβαιον εἶναι διὰ τὰς καλλονάς τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πρώτην ἰδίων περίοδον τῆς πρωτεύουσῆς, καὶ τὰ δύο στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὅποιων ἀπετελεῖτο ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία, καὶ οἱ ἐπήλυδες φαναριῶται καὶ ἡ ἐντοπία φυλὴ συνεισφεραν ἐξ ἵσου.

«Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἡγεμονικῶν οἰκων τῆς Βλαχίας, ἡ παραδόσις διέσωσε τὸ δόνουμα τῆς κόρης τοῦ Αὐθέντου Ἀλέκο βόδα Σούτσου, τῆς νεαρᾶς Ραλλοῦς, ἡ ὅποια ἦτο τὸ καύχημα τῆς ἐκπτώτου αὐλῆς, διταν ὁ ἡγεμών ἐκείνος ἡναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ Δομνίτσα Ράλλου ὑπῆρξε τύπος καλλονῆς καὶ ἀριστοκρατικῆς λεπτότητος, διταν δὲ κατὰ τὴν τρομερὰν πυρκαϊὰν τῆς Πόλεως ἀπωλέσθη καὶ ἡ ὡραία εἰκὼν τῆς Δουμνίτσης Ραλλοῦς, τὴν ὥποιαν εἶχε γράψῃ ὁ γάλλος ζωγράφος Σεβαλίε, ἡ ἀπώλεια ἐκείνη ἐθεωρήθη μεγίστη, διότι ἡ Ραλλοῦ, νυμφευθεῖσα, ὑπέστη κατὰ τὸν τοκετόν της τοιαύτην τρομερὰν ἀλλοίωσιν ὥστε δὲν ἀνεγνωρίζετο πλέον. Περὶ τῆς Ραλλοῦς ταύτης λέγεται διτι τὴν ἡγάπησε παραφόρως ὁ γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας Μπωρπαίρ, ἀνὴρ προκεχωρηκίας ηλικίας καὶ πατήρ πολλῶν τέκνων, διταν δὲ ἡ Δομνίτσα ἐνυμφεύθη, ὁ Μπωρπαίρ ἀπαρηγόρητος ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινούπο-

λεως, μὴ τολμήσας ἐν τῷ μεταξὺ οὐδὲ κἀν τὸν ἔρωτά του νὰ τῇ ἐκφράσῃ, ἀφωπλισμένος ἐκ τῆς ἀφελείας καὶ τῆς ἀγαθότητος τῆς ὡραίας κόρης, ητις οὐδέποτε ὑπώπτευσε τὸ πάθος, διπερ ἀκουσίως εἶχεν ἐμπνεύση.

«Ο Ραγκαβῆς εἰς τὰς συγκεχυμένας ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἀναφέρει δύο Ἐλληνιδίας ἐκτάκτου καλλονῆς, αἱ ὅποιαι διέλαμψαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βουκουρεστίου, τὴν κ. Ζήγκαν Φλωρέσκου θείαν τὴν Δώρας δι' Ἰστρια, καὶ τὴν κ. Γκίκα, ἡ ὅποια ὅχι μόνον διὰ θαυμασίας καλλονῆς ἀλλὰ καὶ διὰ σπανίου σπινθηροβολοῦντος πνεύματος καὶ διὰ μορφώσεως ἐκτάκτου διέγραψε φωτεινότατον σημεῖον εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἔνδοξον ἐκείνην ἐποχὴν τῆς τελευταίας ἐν Ρουμανίᾳ Ἑλληνικῆς ἡγεμονίας. Δυστυχῶς ὁ Ραγκαβῆς εἶναι συντομώτατος εἰς τὰς περιγραφάς του, ἀκολουθῶς δὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς προσπαθεῖ νὰ πνίξῃ τὸν καλαίσθητον ἀνθρωπὸν, τὸν ἐν φύσεως θαυμαστὴν τοῦ ὡραίου, ὑπὸ τὴν ἐπίπλαστον σοβαρότητα τοῦ ἔπειτα πολιτικοῦ καὶ διπλωμάτου.

«Οταν αἱ Ἀθῆναι ἐξελέγησαν δριστικὴ πλέον πρωτεύουσα τοῦ κράτους καὶ ἡ αὐλὴ ἐγκατεστάθη ἐν αὐταῖς, ἡ πόλις δὲν εἶχε φήμην καλλιγύναιακος. Ἡ περίφημος Θηρεσία Μακρῆ, ἡ κόρη τῶν Ἀθηνῶν, ητις ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Βύρωνα τὸν ὡραίον ἐκείνον ἔμμετρον θαυμασμόν, δοσον καὶ ἀν ἦτο ὡραία, δὲν ἤδυνατο νὰ σώσῃ τὴν φήμην τῆς πόλεως. Τυούθετω μᾶλλον διτι ἡ μικρὰ καὶ ἐντιμος πολίχην, ητις ἔξαφρα ἔτυχε τὴν τιμῆς νὰ γίνη ἡ πρώτη τοῦ πλουσίου εἰς ἐλπίδας βασιλείου, δὲν εἶχε καλῶς μελετηθῆ ὑπὸ τὴν ἐποφίν ταύτην. Γέρων συμπολίτης, εἰς τὴν ἀνεξάντλητον μηνύμην τοῦ ὅποιου πολλάκις κατέργυα, διὰ νὰ ἀνασύρω πάντοτε πολυτίμους πληροφορίας, μ' ἐβεβαίωσεν διτι διταν κατὰ τὸ πρῶτον ἔπειτα τῆς ἐπαναστάσεως ἥλθε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐκείνο ἀκριβῶς διπερ ἐξεπληξεν αὐτὸν ἦτο ἡ καλλονὴ τῶν γυναικῶν. Ο γέρων οὗτος ἐνεθυμεῖτο μίαν νεανίδα Ασπασίαν Δοντᾶ, τὴν ὅποιαν ἡγάπησε παραφόρως ὁ τότε διοικητής των τυχαίων τὴν εἰδεν. Η νεανὶς αὕτη ὑπάν-

Η κ. Ελένη Θεοχάρη.

δρεύθη ἔνα πλούσιον ἀγγειοπλάστην Ἀθηναῖον· ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ 1870 ἐν ἡλικίᾳ ἑξήκοντα ὥκτω ἑτῶν, διατηροῦσα μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς ὅλην τὴν λάμψιν ἐκτάκτου καλλονῆς.

Ἐπίσης ἡ κόρη τοῦ ἀξιωματικοῦ Ἀλαμάνου ἐφημίσθη κατὰ τὴν ἐποχὴν της. "Οταν εἰς τὰς ἑξετάσεις τοῦ Παρθεναγωγείου—πιθανῶς τῆς ΧΙλ—εἶδε τὴν κόρην ταύτην ὁ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας, Ἑζήτησε νὰ γράψῃ τὴν εἰκόνα της, τὸ καλλιτέχνημα δὲ ἐστάλη εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὶς περιοδικὸν ὡς τύπος γνησιώτατος ἐλληνικῆς καλλονῆς. Δύναται ἐπομένως νὰ συμπεράνῃ κανεὶς ἀσφαλῶς διτὶ αἱ ὥραιαι γυναικες δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἀλλ᾽ διτὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἑκείνην δυσχερεστάτη ἦτο ἡ ἐπίδειξις αὐτῶν, ὡς ἐκ τῆς αὐστηρότητος τῶν θήσων, ἑξαρετικῶς ἰδίως διὰ τὰς Ἀθήνας διποὺς ὡς ζυγὸς ἦτο βαρὺς καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐδίψων ἵσως πλειότερον.

Ἡλθεν ἐν τούτοις ἡ αὐλὴ καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας, ἥρχισε δὲ ἡ κοινωνικὴ κίνησις ζωηρὰ καὶ περὶ τὸν Ἀγακτα ἥρχισε νὰ σχηματίζεται ὁ κύκλος τῶν αὐλικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες καὶ μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ἔξελέγοντο καὶ διέλαμψαν ἐπειτα κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ πρώτου ἀθηναϊκοῦ κόσμου τῶν αἰθουσῶν.

Μεταξὺ τῶν πρώτων αἵτινες ἥλθον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐκίνησαν τὴν γενικὴν προσοχὴν ἦτο ἡ ἐξ Ἀργους Ἐλένη Γεωργαντᾶ, ἡ πρωτὴ Ἐλληνὶς μετὰ τῆς ὁποίας ἔχόρευσεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων, κατὰ τὸν πρώτον καὶ μόνον χορὸν τοῦ Ἀργους.

Ἡ Ἐλένη Γεωργαντᾶ, περὶ τῆς ὁποίας λέγεται διτὶ ἡτο ὅχι μόνον ὑπέροχος ὡς ὥραια, ἀλλὰ καὶ ὡς πεπαιδευμένη, ἀπέθανε μετά τινα ἔτη ἐκ φθίσεως. Ὁ θάνατός της παρέσχεν εἰς τὸ κοινὸν τῆς πόλεως τὴν θλιβεράν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν θαυμασμὸν τοῦ πρὸς τὴν περικαλλῆ γυναικα, μία δὲ ἐκ τῶν ἀπολεσθεισῶν εἰκόνων τοῦ ζωγράφου Δούκα ἦτο καὶ ἡ πρωπογραφία τῆς νεάνιδος ταύτης, ἐν βαρυτίμῳ ἐλληνικῇ στολῇ.

Ἡ Ἐλένη Γεωργαντᾶ μετὰ τῶν δύο θυγατέρων τοῦ Ἀντιβασιλέως Ἀρμανσπέργη, τῆς Ἰουλίας καὶ Σοφίας, ἀπετελεσε τὴν πρώτην τριάδα χαρίτων ἐν Ἀθηναῖς. Ἐκ τῶν θυ-

Ἀλκατερίνη Μπότσαρη.

γατέρων τοῦ Ἀρμανσπέργη ἡ μὲν πρώτη ὑπανδρεύθη τὸν πρίγκιπα Στέφανον Κατακούζηνόν, ἀπέθανε δὲ προώρως εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς Ψυτταλείας διποὺς καὶ ἐτάφη, ἡ δὲ δευτερότοκος Σοφία, συζευχθεῖσα τὸν δεύτερον Κατακούζηνόν Δημήτριον, ἐχωρίσθη ταχέως ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐν Γερμανίᾳ.

Πρὸ τοῦ γάμου τοῦ Ὁθωνος διεκρίθη ἐν Ἀθηναῖς ἐπὶ καλλονῆ καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Γεωργίου Ἀργυροπούλου, ἐγγονὴ δὲ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Καρατζᾶ, ἡ γενομένη σύζυγος τοῦ τότε πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας Ρουάν. Ἡ κ. Ρουάν ὡς πρεσβειρα διεκρίθη διὰ τὴν χάριν καὶ τὰ θελγητρά της, ἐπ' αὐτῆς δὲ ἡ γαλλικὴ πρεσβεία τῶν Ἀθηνῶν ἔγεινε κέντρον πνευματικὸν καὶ κοινωνικὸν ἀξιομνησόνευτον. Δυστυχῶς ἡ διαφορὰ τῆς ήλικιας ἀλλὰ καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν συζύγων ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ γάμος ἐκεῖνος διελύθη προώρως καὶ ἡ πρώτη κ. Ρουάν ἔζησεν ἀπομεμονωμένη, στερήσασα τὴν ἀρτιπαγῆ κοινωνίαν τῆς καλλονῆς καὶ τῆς χάριτός της.

Πρὶν ἡ τελειώσωμεν τὴν βραχεῖαν αὐτὴν περίοδον, πρέπει ν' ἀναφερθῆ μία ἀκόμη ἀθηναϊκὴ καλλονή, τὴν ὁποίαν ἴδιαιτέρως ἔθαυμασεν ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος, παρεπιδημῶν τότε ἐν Ἀθηναῖς καὶ φιλοξενούμενος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ιεροῦ του. Ἡ κ. Ζωὴ Μαυροκορδάτου κατόπιν κ. Ἀλμέιδα ὑπῆρξε τύπος σπανίας καλλονῆς, ἀλλὰ καὶ γυναικὸς τοῦ κόσμου. Χορεύτρια ἐκ τῶν χρίστων ἡ κυρία Μαυροκορδάτου ἔσυρε τὸν χορὸν κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσημον ἀνακτορικὴν ἑορτὴν, τόσαι δὲ ἦσαν αἱ πρὸς αὐτὴν ἐκδηλώσεις τοῦ θαυμασμοῦ τῶν παρισταμένων καὶ τόση ἡ ἐκ τοῦ χοροῦ κόπωσις, ὥστε ἡ χορεύτρια ἐπεσεν ἐπὶ τέλους λιπόθυμος.

Λέγεται διτὶ ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος, γράφων ἀργότερα τὰς ἐκ τῆς ἐπισκέψεως του εἰς τὰς Ἀθήνας ἐντυπώσεις του πρὸς τὸν αὐλῆς τοῦ ιεροῦ τοῦ θεοῦ της Ελένης Ζωηροτέρα καὶ εὐφρεστέρα τῶν γυναικῶν τῆς αὐλῆς, χαριτωμένος τύπος διακρινόμενος εἰς τὸν ὄγκον ἐκείνον τοῦ καλλίου, διὰ τοῦ λεπτοτάτου ἰδίως πνεύματός της.

«Μὲ τὸ ὄλικόν, τὸ ὄποιον ὑπάρχει εἰς τὰς Ἀθήνας, μὲ τὴν περισσείαν τῶν ὥραιών γυναικῶν, αἵτινες ἐνθυμίζουσι τοὺς ἀμιγεστέρους τύπους τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, ἡ αὐλὴ τῶν Ἀθηνῶν θά καταρτισθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μία τῶν μᾶλλον ἐπιζήλων αὐλῶν τοῦ κόσμου. Ἄς περισυλλεγῇ εἰς

τὰ ἀνάκτορα διτὶ καλὸν καὶ ὥραιον ἔχει νὰ ἐπιδειξῃ ἡ ἐλληνικὴ πρωτεύουσα. Θὰ εἶναι μία ἀπόδειξις τῆς συγγενείας τῆς νέας Ἑλλάδος πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἐλληνικὸν κόσμον, δοτὶς μαζῆ μὲ τὸ πνεῦμα ἐλάτρευσε τόσον καὶ τὰ φυσικὰ χαρίσματα τῆς μορφῆς».

Οἱ δημοσιεύσας τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἱππότης Φράντς φὸν Χέλμερ προσθέτει ὑποσημείωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρει διτὶ ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Βαυαρίαν, διένειμε τὸν θαυμασμὸν τοῦ μεταξὺ τῆς ἀρχαῖας Ἑλλάδος, ἢν τόσον καλὰ ἐγνώριζε καὶ τόσον ἔξετίμα, καὶ τῆς νέας, ἢν τότε ἐπ' ὀλίγον εἶχεν ἰδῆ, ἐλέγε δὲ διτὶ τὰς γυναικας τῆς Ἑλλάδος δὲν τὰς εἶχεν ἰδῆ οὔτε εἰς Βαυαρίαν οὔτε ἀλλαχοῦ διποὺς εἰς ξένας αὐλὰς ἐφιλοξενήθη. Καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ καλαισθήτου ἡγεμόνος δὲν βαρύνει βεβαίως ὀλίγον ἐπὶ τῆς φήμης τῆς πόλεως.

Περὶ τὴν πρώτην βασιλισσαν ἐσχηματίσθη ταχέως, εὐθὺς ἀμα τῇ καθοδῷ της εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔθαυμάσιος κύκλος γυναικῶν, τῆς μιᾶς ώραιοτέρας τῆς ἀλλης. "Ηδη δὲ τὸ ἀδέκαστος ιστορία ἀποκαθιστᾷ εἰς τὸ ἀκέραιον τὰς ἀρετὰς τῆς πρώτης βασιλίσσης, καιρὸς εἶναι νὰ λεχθῇ καὶ τοῦτο πρὸς τιμήν της, διτὶ ἡθέλησε νὰ περιστοιχίσῃ καὶ ὑπὸ τῶν ώραιοτέρων γυναικῶν τοῦ κράτους, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχαρη τὸ γεγονός, διὰ ν' ἀναφερθῇ καὶ ἡ κατηγορία διτὶ ἡ βασιλισσα ὄυδε ταπεινῆς ζηλοτυπίας ἀπέναντι τοῦ Ὁθωνος ἦτο ἀπηλλαγμένη.

Ἐκ τῶν πρώτων γυναικῶν αἵτινες διεκρίθησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ θεοῦ της Ελένης Ζωηράφου τοῦ Μονάχου ἔτυχε καὶ ἡ Αικατερίνη Μπότσαρη, ἡ ώραια κυρία τῆς τιμῆς, ἡ γνωστὴ εἰς τὴν κοινωνικὴν ιστορίαν ὑπὸ τὸ σπουδαῖον τῆς Φρόζα, τὸ ὄποιον τὴν ἀπέδωκαν εἰς τὴν Γερμανίαν.

Περὶ τὰς τρεῖς ταύτας ἐκτάκτους καλλονάς, ἀλλοὶ ώραιοι κόσμος εἶχεν ἀποτελέση τὴν αὐλήν ἀκολουθίαν. Ἡ κ. Θεοχάρη, τὸ γένος Μπότσαρη, ἐπειστρέψας τοῦ Σπετσών, διεκρίθη διὰ τὴν λεπτοφυεστάτην καλλονή της, διὰ τοὺς ὄφθαλμούς της ἀδιατέρως ταχέως ταύτας τούς ὄποιους ἔφαλε καὶ ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, ἡ κ. Χατζίσκου ζωηροτέρα καὶ εὐφρεστέρα τῶν γυναικῶν τῆς αὐλῆς, χαριτωμένος τύπος διακρινόμενος εἰς τὸν ὄγκον ἐκείνον τοῦ καλλίου, διὰ τοῦ λεπτοτάτου ἰδίως πνεύματός της.

Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

"Ἐπεται τὸ τέλος..

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΩΡΕΑ

ΦΙΛΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ*

Αξαντα λόγια καὶ μουρμουρητὰ ἀκούσθηκαν ἀπὸ μακριά, σὰν ἀνθρώπων ποὺ λογόφερναν.

— Τί τρέχει! εἶπε ὁ Φίλων καὶ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι. Ποιὸς εἶνε ἐκεῖ ποὺ φωνάζει;

“Ἐνας στρατιώτης ἥρθε τρεχάτος καὶ εἶπε·

— Ἀφέντη, ἔνας λωβιάρης ἥρθε καὶ στάθηκε στὴν πόρτα τοῦ Πύργου. ‘Ο ἀνθρωπὸς ποὺ εἶνε μαζύ του μᾶς εἶπε: Χριστιανοί, κάμετε ἔλεος, δῶστε κανένα ἀποφάγι, σ’ αὐτὸν τὸν ἀρρωστιάρη. ‘Η πεῖνα τὸν θερίζει.

— ‘Ο κακομοίρης! εἶπε ὁ Φίλων.

— Ἀφέντη, εἶπε ὁ στρατιώτης, αὐτὸς ὁ λωβιάρης εἶνε συχαμὸς νὰ τὸν ἰδῃ ἀνθρωπὸς. Τὸ πετσὶ του εἶνε ἔπειρο καὶ φουσκωμένο σὰν τὸ πετσὶ τοῦ ἑλέφαντα. Κάθεται ἀκουμπισμένος ἀπάνω στὸ σύντροφό του καὶ ὅλο βογγάει καὶ λέει: ““Ωχ! τὰ χεράκια μου εἰναι γεμάτα πληγές· τὰ πόδια μου δὲ μὲ βαστοῦν πιά, τὰ μάτια μου θόλωσαν καὶ δὲν βλέπουν. ‘Αλλοίμονο μου! Τὸ κορμί μου ὅλο βγάζει φωτιές. ‘Ας κάνη ἔλεος ὁ Θεὸς νὰ μὲ πάρῃ νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὰ βάσανα. Τέτοια ζωὴ βασανισμένη τί νὰ τὴν κάνω ὁ ἄμοιρος.” Αὐτὰ λέει, ἀφέντη, ὁ λωβιάρης καὶ κλαίει καὶ δέρνεται.

— Καὶ δὲν τὸν λυπηθῆκατε τὸν δυστυχισμένο; εἶπε ὁ Φίλων στὸ στρατιώτη.

— Τὸν λυπηθῆκαμε, ἀφέντη, εἶπε ὁ στρατιώτης, μὰ τὸν διώξαμε γιατὶ ἡ ἀρρωστεία του εἶνε κολλητική, ὁ Θεὸς νὰ φυλάγῃ!

‘Ο Φίλων τότε φωνάζει τὸν ὑπηρέτη του.

— Ἐρρῖκο, εἶπε, πάρε ψωμὶ καὶ κρέας καὶ πήγαινέ το ἔξω σ’ αὐτὸν τὸν σακάτη· κέρασέ τον καὶ παληὸ κρασὶ νὰ πῃ. Κ’ ἄμα πάρη λίγω ἀπάνω του, θὰ μπορέσῃ νὰ τραβήξῃ τὸ δρόμο του μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

‘Ο ὑπηρέτης ἔτρεξε ἀμέσως καὶ ὅταν γύρισε εἶπε στὸν Φίλωνα:

— Ἀφέντη, ἀκουσέ με, γιατὶ εἶδα ἔνα πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ περίμενα.

— Λέγε, λοιπόν.

— Ἀφέντη, ἔχεις μὰ ζύλινη κοῦπα, ποὺ δὲ βάζεις μπροστά της ὅλα τάσημοπότηρα καὶ τὰ χρυσοπότηρά σου.

— Μὲ τοῦτο τί; εἶπε ὁ Φίλων.

— Λοιπόν, ἀφέντη, εἶπε ὁ ὑπηρέτης, ὁ λωβιάρης ὅταν πῆγα νὰ τὸν κεράσω κρασὶ, μοῦδειξε μὰ κοῦπα ἀπαράλλακτη μὲ τὴ δική σου. “Οταν τὴν εἶδα, εἶπα μέσα μου: “Νὰ ἡ κοῦπα τοῦ ἀφέντη μου!”

— Κ’ αὐτὸς τί σου εἶπε; λέγε γρήγορα.

— Μοῦ εἶπε σιγὰ-σιγά. “Δὲν ζέρω τὴν κοῦπα τοῦ ἀφέντη σου αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἔχω πολλὰ χρόνια.” “Ετσι μοῦ εἶπε.

— Χριστὲ καὶ Παναγία, εἶπε μέσα του ὁ Φίλων! ‘Ο Θεὸς νὰ δῶσῃ νὰ μὴν εἶνε ὁ σύντροφός μου ὁ Φίλος.

* Τέλος· ίδε σελ. 296.

“Επειτα εἴπε στὸν ὑπηρέτη του:

— Πάμε γρήγορα. Πρέπει νὰ τὸν ἰδω κ’ ἐγώ αὐτὸν τὸν ἀνθρωπο.

“Οταν ὁ κόμης ὁ Φίλων βρέθηκε μπροστὰ στὸν λωβιάρη, τὸν ἐκύτταξε καλὰ στὰ μάτια.

— ‘Αδερφέ, τοῦ εἶπε, ἔτσι νάχης τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, πές μου ποιὸς εἰσαι;

‘Ο λωβιάρης, ποὺ ἀληθινὰ ἤταν ὁ Φίλος, ὁ ἵπποτης, ἔγνώρισε ἀμέσως τὸ σύντροφό του, μὰ φοβήθηκε νὰ φανερωθῇ. “Ηξερε πῶς ὁ Φίλων θὰ τώπερνε κατάκαρδα καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν στενοχωρέσῃ. ‘Ωστόσο τοῦ εἶπε πάλι:

— Γλυκέ μου ἀφέντη, τί σὲ μέλλει ποιὸς εἶμαι ἐγώ, ὁ φτωχὸς ὁ λωβιάρης, ἔνας τιποτένιος ἀνθρωπος.

— ‘Αδερφέ μου, εἶπε πάλιν ὁ Φίλων, ἔμαθα πῶς ἔχεις μιὰ κοῦπα. Κάνε μου τὴν χάρι νὰ μοῦ τὴ δεῖξης.

— Τί τὴ θέλεις, ἀφέντη! Εἶνε ἔνα πρόστυχο, τιποτένιο πρᾶγμα.

‘Ο Φίλων ὡστόσο ἔγύγωσε περισσότερο τὸν λωβιάρη, τὸν ἐκύτταξε καλὰ ἀπὸ πάνω ὡς κάτω καὶ μ’ ὅλες τὶς πληγὲς καὶ τὰ σπυριὰ ποὺ ἤταν γεμάτο τὸ πρόσωπό του, τὸν ἔγνώρισε πῶς ἤτον ὁ σύντροφός του.

— “Αχ! ἔκαμε ὁ Φίλων, δὲν βαστιέμα πιά, θὰ σὲ φιλήσω κι’ ἀς πεθάνω. Εἰσαι ὁ ἀγαπημένος μου ὁ σύντροφος, ὁ Φίλος, δὲν μοῦ τὸ κρύβεις πιά.

— “Αχ! εἶπεν ὁ Φίλος, τάρρωστημένα μου μάτια γεμίζουνε δάκρυα. Γιατὶ νὰ μὲ γνωρίσης; Εμένα δὲν μπορεῖ ἀνθρωπος νὰ μὲ κυττάξῃ ἀπὸ τὴ συχασιά. Τί ἤθελες νὰ μὲ γνωρίσης. Θὰ εἶνε διπλὸς ὁ πόνος μας τώρα.

— Δόξα νάχη ὁ Θεός! εἶπε ὁ Φίλων. “Οχι, ὥχι! Τὸ ἀρρωστημένο σου κορμὶ δὲν τὸ σιχαίνομαι ἐγώ. Γιὰ μένα εἶνε πάντα γλυκὸ κι’ ἀγαπημένο.

Τὸν ἐπῆρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ κόλλησε τὰ χεῖλη του ἀπάνω στὶς πληγὲς τοῦ προσώπου του, μὲ κλάρατα καὶ ρεφωνητά.

“Οταν ὀκουσε τὶς φωνές του ἡ γυναικά του ἔτρεξε δόπως ἤταν, μὲ τὰ μαλλιὰ ζέπλεχα.

— Καλέ μου ἀφέντη, τοῦ εἶπε, ποιὸς εἶνε αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος ποὺ τοῦ κάνεις αὐτὴ τὴ μεγάλη τιμὴ;

— ‘Αγαπημένη μου κυρά, θὰ σου τὸ πῶ. Εἶνε ὁ σύντροφός μου ὁ Φίλων.

— ‘Α! καλὲ καὶ τίμιε ἵπποτη, εἶπε ἡ Βαλισάνδα, ποτὲ δὲ θὰ ζεχάσω τὴ παλληκαριά σου, ὅταν σὲ εἶδα νὰ κόψῃς τὸ κεφάλι τοῦ κακοῦ Χαρδρέ.

— ‘Αγαπημένε μου σύντροφε, εἶπε πάλι ὁ Φίλων, ὁ Θεὸς στέλλει τὶς ἀρρώστιες σὲ καλοὺς καὶ σὲ κακούς, σὲ φτωχοὺς καὶ σὲ πλούσιους. Μὰ πές μου πῶς ἔχωρισες ἀπὸ τὴ Λυδία, τὴ γυναικά σου, πῶς βρίσκεσαι μακριὰ ἀπὸ τὴν κορητεία σου τοῦ Βλάνη καὶ τριγυρνᾶς στὶς ροῦγες, ζεσπιτωμένος καὶ νηστικός;

— Σύντροφε, εἶπε ὁ ἀρρωστος, ἡ σκληρότητα καὶ ἡ ἀνομία τῆς Λυδίας μ’ ἐκάμανε νὰ διακονεύω σὲ χῶρες καὶ χωριά. Δὲν ἐστάθηκε ἀληθινὴ γυναικά γιὰ μένα καὶ ὅταν ἔδωκε ὁ Θεὸς καὶ μὲ χτύπησε ἡ λώβα, μὲ πέταξε μακριὰ της, σ’ ἔνα παληόσπιτο ὄξω ἀπὸ τὴ χώρα. Μάτια δὲν εἶχε ἀπὸ τότε νὰ μὲ ἰδῃ. “Υστερα ἀφοῦ μούκαμε τόσα καὶ τόσα κακά, βλέποντας πῶς ἀργῶ νὰ πεθάνω, ἔδωκε διαταγὴ νάρθοιν νὰ μὲ πνίξουν. Κάποιος χριστιανὸς μού τὸ μαρτύρησε, ἐτράβηξα κατὰ τὰ μάτια μου καὶ πῆρα τὶς ροῦγες, ἔχοντας γιὰ μόνο μου σύντροφο αὐτὸν ἔδω τὸν πιστὸ μου ὑπηρέτη, τὸν Ὁρατο, καὶ γιὰ μόνη μου περιουσία αὐτὴ τὴν ἀγαπημένη κοῦπα, ποὺ μοῦ χάρισε ὁ Πάπας καὶ ποὺ σ’ ἔκανε τώρα νὰ μὲ γνωρίσῃς.

— Καλὰ μούλεγαν πῶς ἡ Λυδία ἤτον κακὴ γυναικά, εἶπε ὁ Φίλων. “Ελα τώρα νὰ ζεκουρασθῆς μέσα στὴν κάμαρά μου. Θὰ καθίσης μαζί μας καὶ ἀς γίνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. “Ο, τι ἔχομε θὰ τὸ μοιράσωμε σὰν ἀδέρφια.

— Εἶπε τότε στοὺς δύο πιστοὺς ὑπηρέτας, τὸν Ἐρρῖκο καὶ τὸν Ὁρατο νὰ σηκώσουν στὰ χέρια τὸ Φίλο καὶ νὰ τὸν κουβαλήσουν στὴν κάμαρα. Εκείνοι τὸν ἐκουβάλησαν προσεκτικά, γιατὶ ὁ δυστυχισμένος βυγγοῦσε ὅλη τὴν ώρα.

— “Ωχ! σιγά, παλληκάρια μου, ὅλα μου τὰ κόκκαλα μὲ σφάζουν. Σιγά, παλληκάρια..”

III

Μιὰ νύχτα ποῦ ὁ Φῖλος καὶ ὁ Φῖλων κοιράντουσαν στὴν ἴδια κάμαρα, ὁ Θεός ἔστειλε στὸν Φῖλο τὸν ἄγγελό του Ραφαὴλ καὶ τοῦ εἶπε:

— Φίλε, κοιμᾶσαι;

Κ' ἐκεῖνος ἐθάρρεψε πῶς τοῦ μιλοῦσε ὁ Φῖλων καὶ ἀποκρίθηκε:

— Δὲν κοιμᾶμαι, ἀγαπημένε μου σύντροφε.

Καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ εἶπε:

— Πολὺ καλὰ ἀποκρίθηκες, γιατὶ ἀπὸ τώρα εἰσαι σύντροφος τῶν ἀγγέλων. Ἀκολούθησες τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωάννη καὶ τοῦ Τωβία μὲ τὴν ὑπομονή σου. Εἴμαι ὁ Ραφαὴλ, ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου, καὶ ἔρχομαι νὰ σοῦ φέρω τὸ γιατρικὸ τῆς ἀρρώστιας σου, γιατὶ ὁ Θεός εἰσάκουσε τὶς προσευχές σου. Σήκω καὶ πές τοῦ Φίλωνος τοῦ συντρόφου σου νὰ σκοτώσῃ τὰ παιδιά του καὶ νὰ σὲ πλύνῃ μὲ τὸ αἷμά τους κ' ἔτσι θὰ βρῆς τὴν ὑγειὰ τοῦ κορμοῦ σου.

— "Ἄσ μὴ δώσῃ ὁ Θεός νὰ σκοτώσῃ τὰ παιδιά του ὁ σύντροφός μου γιὰ τὴν ὑγειὰ τῇ δικῇ μου, εἶπε ὁ Φῖλος.

'Ο ἄγγελος ὅμως τοῦ ξαναεῖπε:

— Αὐτὸς εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

Εἶπε αὐτὰ ὁ ἄγγελος καὶ χάθηκε. Καὶ ὁ Φῖλων ποῦ εἶχε ἀκούσει ὄμιλίες στὸν ὑπὸ του, ἔξυπνησε καὶ εἶπε:

— Ποιὸς σοῦ μίλησε, σύντροφε;

— Κανένας, εἶπε ὁ Φῖλος. "Ἐκανα τὴν προσευχή μου.

Καὶ ὁ Φῖλων εἶπε:

— "Οχι, κάποιος σοῦ μίλησε.

Σηκώθηκε, πῆγε ὡς τὴν θύρα τῆς κάμαρας, τὴ βρῆκε κλειστὴ καὶ ξαναεῖπε:

— Πές μου, ἀδερφέ μου, ποιὸς σοῦ μίλησε αὐτὴ τῇ νύχτᾳ;

Τότε ὁ Φῖλος ἀρχισε νὰ κλαίῃ ἀπαρηγόρητα καὶ νὰ ιστορῇ πῶς τοῦ μίλησε ὁ ἄγγελος Ραφαὴλ: "Φίλε, ὁ Κύριος σὲ προστάζει νὰ πῆσται στὸν Φίλωνα νὰ σφάξῃ τὰ παιδιά του καὶ νὰ σὲ πλύνῃ στὸ αἷμά τους καὶ θὰ γιατρευθῆς ἀπὸ τὴ λώβα".

'Ο Φίλων καθὼς ἀκούσει τὰ λόγια αὐτά, τὸν πῆρε τὸ παράπονο.

— Φίλε, τοῦ εἶπε, ἐμοίρασα μαζί σου ὅλα μου τὰ καλὰ καὶ τώρα μοῦ λές πῶς τάχα ὁ ἄγγελος σοῦ μίλησε καὶ σοῦ εἶπε νὰ σφάξω τὰ παιδιά μου;

Καὶ ὁ Φῖλος ἀρχισε νὰ κλαίῃ καὶ αὐτὸς καὶ εἶπε:

— Μ' ἐδίασες νὰ σοῦ πῶ ἔνα τρομακτικὸ πρᾶγμα καὶ τώρα τὰ βάζεις μ' ἐμένα. Ἡ μόνη χάρι ποῦ σοῦ ζητῶ εἶνε νὰ μὲ λυπηθῆς καὶ νὰ μὴ μὲ πετάξῃς σὰν τὸ σκυλί δέξω ἀπὸ τὴν πόρτα.

'Ο Φίλων τότε τοῦ εἶπε πῶς ἐκεῖνο ποῦ τοῦ εἶχε τάξει θὰ τὸ φύλαγε δσο ζοῦσε.

— "Ομως, τοῦ εἶπε, στὴν πίστη ποῦ ἔχομε ἀναμεταξύ μας καὶ στὴ φιλία μας καὶ στὸ βάπτισμά μας, ποῦ δεχτήκαμε μαζὶ στὴ Ρώμη, σὲ ὄρκιζω νὰ μοῦ πῆσται ἄγγελος ἢ ἀνθρωπος ποῦ σοῦ τὰ εἶπε αὐτά.

Καὶ ὁ Φῖλος ἀποκρίθηκε.

— "Οσο εἶνε ἀληθινὸ πῶς ὁ ἄγγελος μοῦ μίλησε ἀπόψε, τόσο καλὸ νὰ ιδῶ στὴν ὑγειὰ μου.

'Ο Φίλων ἀρχισε νὰ κλαίῃ μυστικὰ καὶ νὰ συλλογιέται μοναχός του.

— Αὐτὸς ἐθυσίασε τὴ ζωὴ του γιὰ μένα μπροστὰ στὸν Βασιλῆα καὶ τώρα γιατὶ νὰ μὴ σκοτώσω κ' ἐγὼ τὰ παιδιά μου γι' αὐτὸν; Αὐτὸς μοῦμενε πιστὸς μέχρι θανάτου, γιατὶ νὰ μὴ τοῦ φανῶ κ' ἐγὼ παρόμοια πιστός;

'Εσηκώθηκε καὶ τράβηξε ὄλοϊσα στὴν κάμαρα τῆς γυναικός του καὶ τῆς εἶπε νὰ

έτοιμασθῇ γιὰ νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησιά, κι' αὐτὸς ἐπῆρε τὸ σπαθὶ καὶ ζύγωσε στὸ κρεβεβάτι τῶν παιδιῶν του. Τὰ βρῆκε ἀποκοιμισμένα. "Ἐπεσε ἀπάνω τους καὶ ἀρχισε νὰ κλαίῃ πικρὰ καὶ νὰ λέῃ:

— Ποιὸς εἶδε γονιὸ νὰ σκοτώσῃ μοναχός του τὰ παιδιά του; 'Αλλοίμονό μου. Δὲν εἴμαι πιὰ πατέρας, εἴμαι καταραμένος φονητός.

Τὰ παιδιὰ ἔξυπνησαν ἀπὸ τὰ δάκρυα ποῦ ἔτρεχαν ἀπάνω τους, ἐκύτταξαν τὸν πατέρα τους καὶ ἀρχισαν νὰ γελοῦνται. Καὶ ὁ Φῖλων εἶπε, στενάζοντας:

— Τὸ γέλοιο σας θὰ γίνη κλάμα, γιατὶ τὸ ἀθώο σας αἷμα θὰ χυθῇ ποτάμι.

Τοὺς ἔκοψε τὰ κεφάλια, τὰ κόλλησε πάλι κοντὰ στὰ κορμά καὶ ωστερα σκέπασε τὰ δυστυχισμένα τὰ παιδιά, σὰν καὶ πρῶτα, ποῦ ἔλεγες πῶς κοιμοῦνται ἀκόμη. Μάζεψε τὸ αἷμα σὲ μιὰ λεκάνη, πῆγε κοντὰ στὸν σύντροφό του καὶ ἀφοῦ τὸν ἔπλυνε προσεκτικά, εἶπε:

— Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, 'Εσὺ ποῦ παράγγειλες τοὺς χριστιανοὺς νὰ εἶνε πιστοὶ σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, 'Εσὺ ποῦ γιατρεύεις τοὺς λαθιασμένους μ' ἔνα σου λόγο, κάμε τὸ ἔλεος νὰ γιατρέψῃς τὸν σύντροφό μου, ποῦ γι' αὐτὸν ἔχυσα τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν μου.

Καὶ ὁ Φῖλος ἔγιανε ἀμέσως ἀπὸ τὴ λώβα καὶ οἱ δύο σύντροφοι δοξολογήσαν τὸ Θεό λέγοντας:

— Δόξα σοι, Κύριε, ποῦ σώζεις ὅσους ἐλπίζουν σ' Ἐσένα.

Ο Φῖλων ἔντυσε τὸ σύντροφό του μὲ τὰ καλλίτερά του ροῦχα καὶ τὴν ὥρα ποῦ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία, οἱ καμπάνες ἀρχισαν νὰ σημαίνουν μοναχές τους καὶ ὁ κόσμος ἔτρεχε ἀπ' δλες τὶς μεριές γιὰ νὰ ιδῇ τὸ θαύμα.

Η γυναικα τοῦ κόμητος ὅταν τὸν εἶδε μαζὶ μὲ τὸν σύντροφό του, νὰ μοιάζουν τόσο πολὺ καὶ οἱ δύο στὰ ροῦχα καὶ στὸ πρόσωπο, εἶπε:

— Ξεχωρίζω τὰ ροῦχα ποῦ φοροῦν, μὰ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω ποιὸς ἀπὸ τὸν δύο εἶνε ὁ ἄνδρας μου.

Καὶ ὁ κόμης εἶπε:

— Εἴμαι ὁ Φῖλων καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ Φῖλος, ὁ σύντροφός μου ποῦ γιατρεύθηκε.

Καὶ ἡ κόμησα ἐθάμαξε καὶ εἶπε:

— Τὸ βλέπω μὰ ἥθελα πολὺ νὰ μάθω πῶς γιατρεύθηκε.

— Δόξασε τὸ Θεό καὶ μὴ ωτάς γιὰ τὰ ἄλλα, εἶπε ὁ κόμης.

Ἐπέρασε ὥρα πολλὴ καὶ οὔτε ὁ πατέρας οὔτε ἡ μητέρα εἶχαν μπῆ στὴν κάμαρα τῶν παιδιῶν. Ο πατέρας δρώς ἔκλαιε κρυφά τὰ σκοτωμένα του παιδιά καὶ ἡ μητέρα ἥθελε νὰ τὰ ιδῇ γιὰ νὰ χαροῦνται καὶ αὐτὰ μαζύ του.

— "Αφησε, καλή μου, νὰ κοιμηθοῦνται τὰ παιδιά, εἶπε ὁ Φῖλων.

Κ' ἐμπήκε μοναχός του στὴν κάμαρα γιὰ νὰ τὰ κλαψή καὶ τὰ βρῆκε νὰ παιζοῦνται καὶ χαρούμενα ἀπάνω στὰ κρεβεβάτια τους. Μόνο τριγύρω ἀπὸ τὸ λαιμό τους ξεχωρίζε μιὰ κόκκινη γραμμή.

Τὰ πῆρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τάφερε στὴ μητέρα τους.

— Κάμε χαρές, καλή μου, γιατὶ εἶχα σφάξει τὰ παιδιά σου, ὅπως μὲ πρόσταξε ὁ Θεός κ' ἐπλυνα μὲ τὸ αἷμά τους τὸ σύντροφό μου γιὰ νὰ γιατρευθῇ. Καὶ τώρα τὰ παιδιά σου ἀναστηθήκανε.

Καὶ ὅταν τάκουσε ἡ κόμησα τὰ λόγια αὐτά, εἶπε:

— Γιατὶ δὲν μ' ἐπῆρες κ' ἐμένα, νὰ μαζέψω τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν μου καὶ νὰ πλύνω μὲ τὰ χέρια μου τὸν σύντροφό σου καὶ τὸν ἀφέντη μου, τὸν Φῖλο;

Καὶ ὁ κόμης εἶπε:

— Καλή μου, ἀς ἀφήσωμε τώρα τὰ λόγια καὶ ἀς δοξολογήσωμε τὸν Κύριο, ποῦ ἔκαμε σήμερα τόσο μεγάλα θαύματα στὸ σπίτι μας.

Ο ΤΥΦΛΟΣ ΕΠΑΙΤΗΣ
ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΣΑΒΒΙΔΟΥ

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Τὴν διήγησιν ταύτην ἡκουσα ἐκ στόματος τῆς χυρὰ - Ρήνης Ἐλευθέραινας, τοῦ ποτὲ Ροδίτη, σεβασμίας γερόντισσας Ἀθηναίας.

Εἶχαμε ἔνα χρόνο στεφανωμένοι μὲ τὸν μπάρμπα - Λευθέρη, αὐτὸν ποὺ βλέπεις, καὶ ὅλον τὸν χρόνον δὲν ἔπαισες νὰ εἶναι ἀρρωστος. Σοῦ ἔχω εἰπεῖ πῶς μὲ εἰχέν ἑλκύσει μὲ τὰ χάδια του, ἐνῷ ἦτον αὐτὸς τριαντάρης, κ' ἐγὼ ἥμουν δώδεκα χρονῶν τρελλοκόριτσο, ποὺ νὰ μὴν πήγαινα παραπάνω.

Σαν ἦτον ἀρρωστος, ἔνα χρόνο καὶ παραπάνω, δὲν τοῦ ἐλείπειν ὁ πυρετός, ὅλη ἡ γειτονιά, κ' ἡ συγγένισσές μου, κ' ἡ κουμπάρες μου, ἔλεγαν πῶς εἶχε καταντήσει νὰ γένη φτισικός. Εἶχε χτικιάσει, μού εἶπαν. "Ω, συφορά μου! Γιατροί, γιάτρισσες, γιατρικά, μαντζούνια, τί ποτε δὲν ὠφέλησαν. "Η φτώχεια μᾶς ἔδερνε. Νὰ δουλέψῃ ὁ Ἰδιος, δὲν μποροῦσε. "Ο Θεός ζέρει πῶς τάφερνα βόλτα, μὲ φέμματα μὲ ἀλήθεια.

Μοῦ εἶπε ἡ κουμπάρα μας μιὰ γνωμη, νὰ τάξω στὴν Καισαριανή, μεγάλ' ἡ χάρι της, νὰ σηκωθῶ νὰ τὸν πάω, ἵσως λυπηθῇ Παναγία καὶ τὸν κάμη καλά. Χάρες μεγάλες ἀκούονταν πῶς γίνονται τὸν καιρὸ ἐκεῖνο. "Ἐγὼ σὰν τ' ἀκουσα, νὰ τί εἶπα μέσα μου, σοῦ ξομολογοῦμαι: «Καλά, ἀνίσως δὲν τὸν κάμη καλά, ἡ χάρι της, μπορεῖ, τὸ ἐλάχιστο, νὰ πεθάνῃ κειδά, νὰ τὸν θάψω, στὸ βουνό, γιὰ νὰ γλυτώσω ἀπὸ ἔξοδα ποὺ δὲν ἔχω, κι' ἀπὸ ἄλλα βάσανα καὶ μπελάδες.» Τὸ χειρότερο, ἐφοδιούμουν, ἀν πέθαινε στὸ σπίτι, μὴν κολλήσῃ τίποτε στὰ ρούχα, καὶ κολλήσω κ' ἐγώ. "Ολοὶ μοῦ λέγανε πῶς τὸ χτικιό κολλάει.

Λεφτὸ δὲν εἶχα, οὔτε πολύτιμο κανένα μέσ' τὴν κασσέλα μου, ἔχω ἀπ' τὸ δαχτυλίδι τοῦ ἀρραβώνος ποὺ φοροῦσα. Εἶχα μερικὰ χαλκώματα. Ἐπῆρα ἔνα ταψι ποὺ εἶχα, καινούριο, κατακόκκινο, νά το, ἐκεὶ βρίσκεται—ἔδειξε πρὸς ἔνα ἀράφι, ἐπὶ τοῦ ὄποιους ἥσαν ὀλίγα χάλκινα σκεύη—κ' ἐπῆγα στὴν γειτόνισσά μας, τὴν Παναγίνα.

— Κυρά Παναγίνα, πάρε αὐτὸ τὸ ταψι, ἀμανάτι, νὰ μὲ δανείσῃς τέσσερα σβάντζικα.

Θέλω γὰ πάω τὸν ἄνδρα μου, ποὺ τὸν ἔχω ἀρρωστο, στὴ χάρι της, στὴν Καισαριανή, καὶ λεφτὰ δὲν ἔχω.

— Νά, πάρε δυὸ σβάντζικα; εἴπεν ἡ Παναγίνα, αὐτὰ μοῦ βρίσκονται: "Ἄφε τὸ ταψι σου ἐδῶ, καὶ, σὰν εὐκολυθής, φέρε τὰ δυὸ σβάντζικα νὰ τὸ πάρῃς.

Ἐπῆρα τὰ δυὸ σβάντζικα, ἀν καὶ λίγα μοῦ ἔπερταν γιὰ τὸ ταξίδι ποὺ ηθελα νὰ κάμω, ἀφησα τὸ ταψι μου, κ' εἶπα κ' εὐχαριστῶ. Ἐκινήσκαμε μὲ τὸν ἄνδρα μου, παραχωνὴ τῆς Αναλήψεως, βράδυ-βράδυ. Στὸ δρόμο πύραμ' ἔναν καροτσέρη, κουμπάρο μιανής συγγένισσάς μου. Τὸν ἐπερικάλεσα κ' ἐπῆρε τὸ Λευθέρη στὸ κάρρο του, τὸν πλειότερο δρόμο. Ἐγὼ ἐπῆγα μὲ τὰ πόδια.

Ἐνύχτωνε δταν φτάσαμε στὴν Καισαριανή. Πρὶν φτάσουμε στὴν ἐκκλησιά, μέσ' τὸ ρέμα, πύραμ' ἔνα τσέλιγκα μ' ἔνα κοπάδι πρόβατα. Καθίσαμ' ἔκει κοντά, νὰ ξαποστάσουμε καὶ νὰ συγκρισθοῦμε, πρὶν πάμε στὴν ἐκκλησιά. Ἡ γυναίκα τοῦ τσέλιγκα μᾶς εἶδε ποὺ καθίσκαμε, κ' ἥρθε κοντά μας.

Ο Λευθέρης, ποὺ ἀπὸ βδομάδες μπροστά ἦτον κομμένη ἡ δρεζί του καὶ δὲν ἔτρωγε τίποτε, σὰν ἐκαθίσαμε, μοῦ λέει:

— Πείνασα, καῦμένη γυναίκα. Κόφε μου λιγο φωμι.

Τοῦ ἔκοφα φωμι, κι' ἀρχισε νὰ τρώῃ μὲ τόσην δρεζί, ποὺ ἀπόρησα κ' ἐγώ. Τοῦ εἶχα κόφει μικρὴ φέτα, ξεμύροντας πῶς δὲν μποροῦσε νὰ φάῃ. Στὴ στιγμὴ τὴν ἔφας, καὶ μοῦ γύρεψε νὰ τοῦ κόφω κι' ἄλλο.

Η τσοπάνισσα ποὺ ἥρθε κοντά μας, μοῦ λέει:

— Ανδρας σου εἶνε, τσούπα; σὰν ζαμπούνη τὸν γλιέπω . . . Ηίνει γάλα, νὰ σᾶς φέρω;

— Πίνει, εἶπα ἐγώ, γιατί εἶναι ἀρρωστος.

Ἐννοοῦσα ποὺ ἦτον Τετράδη. Μᾶς ἔφερ' ἔνα μεγάλο μπρίκι γεμάτο γάλα. Ο Λευθέρης ἰθουτοῦσε τὸ φωμί του μέσα, ἐμάσας τῆς μπουκιές, κ' ἐρροφοῦσε τὸ γάλα. Ἐγώ ἔτρωγα φωμί κ' ἐληγές.

Η τσοπάνισσα τότε, σὰν εἶδε ποὺ τὸ φωμί μας ἦτον μπαγιάτικο, δύο-τριάν ήμερῶν, μᾶς

ἔφερε μιὰ μεγάλη πλακόπητα ἀνεβατή, φρέσκη, τῆς ἡμέρας, καὶ μοῦ τὴν ἔδωκε.

— Τί πειράζεσαι; εἶπα.

Κ' ἔβαλα τὴν πήττα μέσ' τὸ ταγαράκι μου.

Ο ἄνδρας τῆς ἥρης καὶ μᾶς ἔφερε δύο μεγάλα κομμάτια χλωρὸ τυρί, ἀλατισμένο.

— Νά, πάρε, τσούπα, γιὰ νὰ φάτε αὔριο, μοῦ λέει. Τὸ πουρνό, ποῦ θάχουμε σφαχτά στὴ σούβλα, περνάτ' ἀπ' αὐτοῦ καὶ σᾶς φιλιεύω καρμιά πλάτη.

Ἐγώ ἔβγαλα κάτι πεντάρες ποῦ εἶχα, τὰ φέστα ἀπ' τὸ ἔνα σβάντσικο, ποῦ τὸ εἶχα χαλάσει, καὶ τοῦ εἶπα νὰ κρατήσῃ ὅτι θέλη γιὰ τὸ τυρί. Ἐκεῖνος τὰ ἔσπρωξε πίσω, μὲ τὴν φάχι του, κ' εἶπε.

— Δὲ χρείαζονται λιεφτά... Κράτα τα νὰ κολλήσης καμιὰ λιαρπάδα στὴ χάρ' το', γιὰ τὸν μορφονιό σ', πούναι ζαμπούνης.

Σὰν παράξενα σοῦ φαίνονται αὐτά; — ἀπέστρεψεν αἰργνης τὸν λόγον πρὸς ἐμὲ ἢ ἀφηγήτηρια. — Τότε ἦτον ἄλλος κόσμος. Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν πόνο, εἶχαν ἀγάπη ἀναμεταξύ τους. Εὔρισκες πολλοὺς καλοὺς ἀνθρώπους, κ' ἐδῶ μέσα, καὶ στὰ βουνὰ ἔζω. Τὸ εἶχαν σὲ καλὸ τους νὰ δίνουνε. Γι' αὐτὸν ὁ Θεὸς τοὺς εὐλογοῦσε, κ' εἶχαν μπερικέτια. Ἀλλος κόσμος τότε! Ποῦ κεῖνα τὰ χρόνια;

Πήγαμε στὴν ἐκκλησιά, προσκυνήσαμε, κολλήσαμε μιὰ λαμπαδίτσα. Ύστερα ὁ Λευθέρης ἐκάθισε κοντὰ στὴν ἀγίαν εἰκόνα, μέσα στὴν ἐκκλησιά, καὶ σὰν νὰ ἐνύσταξε. Ἐγώ ἔβγηκα νὰ πιὼν νερό, στὴν περίφημη, τὴν ἀθάνατη βρύσι...

Τὸν ὡς τρεῖς ὥρες νύχτα. Δροσιά, ἀστροφεγγιά, χαρὸ Θεοῦ. Ἐκεῖ ἀντίκρυ πέρ' ἀπ' τὰ πλατάνια, στὸ ἔφαντο, εἶχαν ἀρχίσει νὰ παῖζουν λαλούμενα, φλογέρες, νταούλια, ζουρνάδες, καὶ μερικοὶ εἶχαν στήσει χορό. Ἐγώ, σὰν τρελλοκόριτσο ποῦ ἥμουν ἀκόμα εἶχα πανδρευθῆ πολὺ μικρή, καθώς σοῦ εἶπα, καὶ τώρα δὲν θὰ ἥμουν παραπάνω ἀπὸ δεκαφτά χρονῶν—ξέχασα καὶ ἄνδρα ἀρρωστον, καὶ τάξιμο, κ' ἐκκλησιά, κ' ἐπῆγα ἵσα πρὸς τὸ μέρος ποῦ ἔπαιζαν τὰ λαλούμενα, κ' ἐγινόταν ὁ χορός, γιὰ νὰ κάμω χάζι.

Ἐστάθηκα ἐκεὶ ὀλίγην ὥρα, ὑστερ' ἀπόστασα νὰ στέκωμαι, κ' ἐκάθισα στὰ χορταράκια. Εὔρισκα μεγάλη διασκέδαση. Ἐκεῖ, ἀκούω ἀπὸ

μερικὲς γυναῖκες κάτι φωνές, ποῦ ἔλεγαν ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην.

— Στὴν Εὔρεσι! . . . εἶνε ὥρα... πᾶνε στὴν Εὔρεσι!

— Η Περιστέρα . . . στὴν Εὔρεσι! . . . στὴν σπηλιά.

Ἐκεῖνες ποῦ τὸ ἔλεγαν αὐτό, ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην, εἶχαν ἔρθη τώρα κοντά, ἐκεῖ, στὸ μέρος ποῦ ἦτον τὸ γλέντι τὸ νυχτερινό, κ' ἐφωνάζαν ἄλλες νὰ τὴς ἀκολουθήσουν . . . Κ' ἔφευγαν διες μαζί, ἡ μία κατάπι τὴς ἄλλης, κ' ἀδειασε πολὺς τόπος. Γυναῖκες παραπολές, καὶ καμπόσοι ἄνδρες καὶ παιδιά, μονοκοπανία ἔφυγαν ἀποκει ποῦ ἥμουν, κι' ἀρχισαν νὰ τρέχουν τὸν ἀνήφορο.

Ἐγώ δὲν εἶζευρα καλὰ καλὰ τὶ ἦτον ἡ Εὔρεσι, καὶ σχεδὸν δὲν εἶχαν ἀκούσει ποτέ μου γιὰ Περιστέρα. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ θυμήθηκα ποῦ ἡ κουμπάρα μας, ἐκείνη ποῦ πρώτη μοῦ εἶχε βάλη στὸ νοῦ γιὰ νὰ τάξω τὴν Καισαριανή, μοῦ εἶχε πῆδι τὴ χάρι περισσότερο ἐνεργάει στὴν Εὔρεσι, ποῦ εἶνε στὴ σπηλιά, κι' διτὶ ἐκεὶ κατεβάνει, τινάζοντας τὰ πτερά της, μία περιστέρα. . .

Τότε μία ποῦ μὲ μισογνώριζε, καὶ μᾶς εἶχε ἰδεῖ ἀρχήτερα μὲ τὸν ἄνδρα μου στὸ δρόμο, κ' εἶχε καταλάβη πῶς ὁ ἄνδρας μου ἦτον ἀρρωστος, καθώς ἐσκοκώθηκε νὰ φύγη, γυρίζει καὶ μοῦ λέει:

— Δὲν ἔρχεσαι κ' ἐλόγουσου στὴν Εὔρεσι; . . . Πάρε τὸν ἄνδρα σου κ' ἐλάτε.

Ἐσηκώθηκα ἔγω, ἔτρεξα κατὰ τὴν βρύσι, ξαναχήπια νερό, ὑστερα μεβαίνω στὴν ἐκκλησιά, καὶ βρίσκω τὸ Λευθέρη, ποῦ τὸν εἶχε πάρει καλὰ ὁ ὑπνος, δίπλα στὸ Προσκυνητάρι ποῦ καθότανε. Ἐπῆγα κοντά, τὸν ἔσεισα, κι' ἀνοίξε τὰ μάτια.

— Δὲν ξεκολλᾶς ἀπὸ κοντά μου; μοῦ λέει. Τώρα ἔγω λιανονυστάζω. Σύρε ἔζω στὴν βρύσι, νὰ πάρης τὸν ἀέρα σου.

— Πάμε στὴν Εὔρεσι! τοῦ λέω.

— Στὴν Εὔρεσι; . . . τί Εὔρεσι;

Τὸν ἔσεισα πάλι, τὸν ἔτραβηζα βιαστικὰ μὲ τὸ χέρι μου, καὶ τὸν ἐσκήνωσα. Τότε μοῦ εἶχε ἔρθη τὴ στόχασι πῶς ἔπρεπε νὰ κάμω γλύνγορα, γιὰ νὰ προφτάσω τ' ἀσκέρι ποῦ ἔτρεγε τὸν ἀνήφορο, γιατὶ δὲν εἶζευρα ἀν τὸν πολὺ κοντὰ ἡ μαχρυά, καὶ τὸν δρόμο ἔγω δὲν τὸν εἶζευρα. Ἐπειτα ἔπρεπε νὰ προφτάσω νὰ ἴδω τὴν Περιστέρα, καθὼς μισοθυμούμονη ποῦ μοῦ εἶχε πῆγη καμποπάρα πῶς τίναζε τὰ φτερά.

Ἐσυρα τὸν Λευθέρη κ' ἐβγήκαμε ἀπ' τὸ μοναστήρι.

— Ή χάρι της, τοῦ εἶπα, θὰ σὲ κάμη καλά!

Ἐκινήσαμε, καταπόδι 'ς ἄλλους, ποῦ τοὺς βλέπαμε νὰ τρέχουν μπροστά. Ἡτον μεσάνυχτα. Πέρπατήσαμε κάμποσο ἀνήφορο, καὶ σὲ λίγην ὥρα φτάσαμε στὴ σπηλιά.

Ἡτον μία σπηλιὰ ωραία, στὸ βράχο τὸν θεώρατο, μὲ χρῶμα σταχτερό, ποῦ ἔσταζε δροσίες ὄλογυρα. Μοσχοβολούσε ὁ τόπος ἀπὸ θυμάρια, ἀπὸ σκοίνους κι' ἀγριοδύσμο. Κόσμος ἔνα πλήθος, γυναῖκες ἔνα σωρό, ἄνδρες πολλοί καὶ παιδιά ἔνα μελίσσι, ἄλλοι ὄρθοι, ἄλλοι καθισμένοι, μερικοὶ ἀρρωστοι, ἀπὸ διάφορες ἀσθένειες, μισεροὶ καὶ σακατεμένοι, βρίσκονταν ἐκεῖ, κ' ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Ἐνας παπᾶς μὲ τὸ πετραχῆλι ἔστεκε στὴ μέσην εἶχε κάμη Παράκλησι, καὶ τώρα ἦτον στὸ τέλος. Ἐφαίλναν «Τὴν πᾶσα ὄλπιδα μου», κ' ἔκαναν μετάνοιες. Σὰν εἶπε τὸ «Δι' αὐκῶν» ὁ παπᾶς πάλι ἀρχισε νὰ φαίλνῃ ἀγιασμό, μέσα σὲ μία λεκάνη μεγάλη σὰν κολυμβηθρα, φυσικὰ φτιασμένη στὸ βράχο, θεόγυτιστη, ως φαίνεται.

Σὰν ἀρχισε ὁ Ἀγιασμός, κι' γυναῖκες ἐψήυριζαν ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην.

— Η Περιστέρα . . . τώρα θὰ φανῇ!

— Τώρα θὰ κατεβῆ τὴ Περιστέρα!

— Νά, τώρα . . . τώρα θὰ βγῆ τὴ Περιστέρα.

Σὲ λίγην ὥρα, κοντὰ στὸ τέλος τοῦ Ἀγιασμοῦ, τὴν στιγμὴ ποῦ ἦθελε νὰ βαφτίσῃ ὁ παπᾶς τὸ Σταυρὸ στὴν λεκάνη, ἀκούστηκε ἔξαφνα ἔνα φροῦροφροῦ, κ' ἐβόεις ἡ σπηλιά, κ' ἐπαρουσιάστηκε γιὰ μία στιγμή, γιὰ δονιν ὥρα σᾶς τὸ λέγω, ἔνα ώραιο πουλί, μία περιστέρα, μὲ ἀσπρα καὶ σταχτιὰ καὶ χρυσᾶ φτερά, κ' ἐφτερούγιασε, φρστ! . . . φρστ! . . . κ' ἐτίναξε τὰ φτερά της, κ' ἐχτύπησε μὲ τὰ φτερά της τὸ νερό, ποῦ ἦτον μέσα στὴ λεκάνη τοῦ Ἀγιασμοῦ, κι' ἀμέσως ἔγεινε ἀφαντη. . . Γιὰ δυὸ τρεῖς στιγμὲς ἐξακολουθοῦσε, ἀπὸ τὸ θόλο τῆς σπηλιᾶς, νὰ πέφτη νερὸ μέσ' τὴ λεκάνη, ὑστερα ἔπαιψε. Ο κόσμος ἐκύταζε χωρὶς φωνή, χωρὶς πνοή. . . Τὸτερα μονομιάς ἀπὸ πολλῶν τὰ στήθια ἐβγῆκεν ἔνα «Μέγας εἶ Κύριε!» καὶ δύο τρεῖς χωριάτισσες εἶπαν «Χριστὸς δὲ σὲρ-Μαρία! Χριστὸς δὲ σὲρ-Μαρία!»

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἐβούτηξε ὁ παπᾶς τὸ Σταυρό, κ' ἔψαλε «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου», κ' ὑστερα δύος ὁ λαός, παιδιά, ἄνδρες, γυναῖκες, ἔπεσαν μὲ τὰ μούτρα στὴν ἀγιαστούρα τοῦ παπᾶ καὶ μέσα στὴ λεκάνη, κ' ἔπαιρναν ἀγιασμα μὲ τὰ φλασκιά τους, κ' ἔπιναν, κ' ἐξεφωνοῦσαν «Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι!»

Μὲ πολὺν κόπο, ἐπῆρα κ' ἔγω ἀράδα, κ' ἔσυρα σπρώχνοντας μὲ σῆλη τὴν δύναμι μου τὸ Λευθέρη

ἀπὸ τὸ μπράτσο κι' ἀπὸ τὴς πλάτες, καὶ μπορέσαμε μὲ πολλὰ βάσανα νὰ πλησιάσουμε τὸν παπᾶ, καὶ μᾶς φωτίσε μὲ τὴν ἀγιαστούρα του· ὑστερα ἔσκυψα κι' ἔπια ἀγιασμα· ὑστερα ἔγέμισα τὴς δύο φούχτες καὶ τὴς ἔφερα στὸ στόμα τὸ σπηλιά· καὶ μᾶς μοσκοβολιὰ ποῦ δὲν ἔχαγενε.

Κατόπι γυρίσαμε πάλι, μὲ σῆλη τὸ μελίσσι μαζύ, κ' ἐφτάσαμε στὴν ἐκκλησιά.

Τὸ πουρνό, ἀφοῦ ἐλειτουργηθήκαμε, δὲν ἔχασαμε νὰ περάσουμε ἀπὸ τὸ μέρος δόπου εἶχε τὴ στάνη του προσωρινὰ ὁ ψειραδυνὸς ὁ Τσέλιγκας.

Μᾶς ἔδωκε γάλα, γιασούρτι, χλωρὸ τυρί· ὑστερα, σὰν ἐψήμηκαν τάρνια, μᾶς ἐφίλεψ' ἔνα μεγάλο κομμάτι ἀπὸ παγίδια κι' ἀπὸ πλάτη, κ' ἐξεφαντώσαμε. Μία φαμίλια ἔνα μελίσσι γενάρια, καὶ μᾶς ἔστειλαν ἔνα φλασκί γεμάτο κρασί, κ' ἔπιαμε στὴν ὑγειά τους.

Περάσαμε πολὺ καλὰ ὄλημέρα. Τὸ βράδυ γυρίσαμε στὸ σπίτι μας. Στὴ στράτα ποῦ γυρίζαμε, δὲν εἶχε νυχτώσει ἀκόμα πολύ, καὶ βλέπω ἔνα μικρὸ κομπόδεμα χάμου. Σκύπτω, τὸ μαζέυω, τ' ἀνοίγω, καὶ βλέπω ποῦ εἶχε μέσα τρία σόβαντζικα.

Η φαμίλια ἡ Πλακιώτικη, ποῦ μᾶς εἶχε φιλέψει τὸ κρασί, μία γυναῖκα μὲ τὸν ἄνδρα της καὶ μὲ δύο παιδιά, εἶχαν ἔσκινήσει κι' ἐκείνοις! Ἐπέστρεψεν ἀλλάζοντας τὸν λόγον, καὶ προπεράσεις μὲ τὰ φτερά της τὸ νερό, ποῦ ἦτον μέσα στὴ λεκάνη τοῦ Ἀγιασμοῦ, κι' ἀμέσως ἔγεινε ἀφαντη. . . Γιὰ δυὸ τρεῖς στιγμὲς ἐξακολουθοῦσε, ἀπὸ τὸ θόλο τῆς σπηλιᾶς, νὰ πέφτη νερὸ μέσ' τὴ λεκάνη, ὑστερα ἔπαιψε. Ο κόσμος ἐκύταζε χωρὶς φωνή, χωρὶς πνοή. . . Τὸτερα μονομιάς ἀπὸ πολλῶν τὰ στήθια ἐβγῆκεν τὸν Λευθέρη κ' ἐγινόταν ὁ χορός, ποῦ νάχη τὸν τρόπο της κισμέτι ἦταν ἀς τὸ κρατήσω.

Ο Λευθέρης ἦτον πολὺ καλλίτερα. Ἐγύρισε δύο τὸ δρόμο μὲ τὰ πόδια. Ή δψι του ἐκαλλιτέρεψε πολύ. Εἶχε γυρίσει ἡ δρεζί του, κ' ἔφασε κ' ἡπιεις καλὰ στὸ πανηγύρι. Σὲ λίγην καιρὸ ἔγεινε καλά, ἐδυνάμωσε, κ' ἔζησε, κ' εἶνε τώρα ὄγδοντάρης, δύως τὸν βλέπεις.

Τὸ πρωὶ τῆς ἡλικίας ἡμέρας πηγαίνω στὴν Παναγίνα τὴν γειτόνισσα.

— Νά, πάρε κυρά Παναγίνα, τὰ δυὸ σθάντζικά σου, καὶ δῶσε μου τ' ἀμανάτι μου.

Εἶχα χαλάσει τὸ ἔνα σθάντζικο ἀπ' τὰ δυὸ ποὺ μὲ εἶχε αὐτὴ δανεῖσει, ἔκαμα δλα τὰ ἔξοδα τοῦ ταξειδιοῦ, ἔφραγξα καὶ ἡπια καλά, ἔφερα καὶ δυὸ μεγάλα κομμάτια τυρί στὸ σπίτι, καθὼς καὶ μισὸ καρβέλι ἀπὸ μαῦρο φωμὶ χωριάτικο, ἔδωσα τὰ δυὸ σθάντζικα τὰ δανεικά, καὶ

μοῦ περίσσεψαν καὶ δύο ἀκόμα σθάντζικα.

— Νά, πάρ' το, κυρά Λευθέραινα, τὸ ταψί σου, μοῦ λέει Η Παναγίνα, ἀφοῦ ἐπῆρε τὰ δυὸ σθάντζικα. «Ἐπῆρα τὸ ταψί μου, καὶ νά το αὐτὸ εἶναι! Βρίσκεται ἀκόμα, υστερ' ἀπὸ σαρανταοχτώ γρόνια».

Ἐσηκώθη, ύψωσε τὴν χειρα εἰς τὸ βάφι, καὶ μοῦ ἐπαρουσίασε χάλκινον ἄγγειον παλαιόν, ὀλίγον τρύπιον εἰς τὴν μίαν ἀκρην.

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΠΛΗΜΜΥΡΑ ΠΗΝΕΙΟΥ

Ο θεσσαλικὸς Πηνειός εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ποταμῶν καὶ ἀντάξιος τῆς ὡραίας Θεσσαλίας, ἡς πάντα τὰ ὑδάτα ἐπιμελῶς συλλέγει καὶ διὰ τῶν μαγνητικῶν Τεμπῶν φέρει πρὸς τὸ Αίγαιον πέλαγος. Ἡ ὡραιότης αὐτοῦ προσείλκυσε τὸν Θεόν τῆς χάριτος καὶ τοῦ καλλιλούς Ἀπόλλωνα, διτις τὴν κοιλάδα αὐτοῦ κατὰ προτίμησιν ἔξελεγεν ὡς σύνηθες ἐνδιάτημά του. Ἐκεῖ δὲ τὴν χαρίσσαν θυγατέρα τοῦ Πηνειοῦ ἡράσθη ὁ Ἀπόλλων, καὶ τόσον μάλιστα μανιωδᾶς, ὥστε ὁ φιλόστορογος πατήρ διὰ νὰ τὴν σώσῃ ἐκ τῆς καταδιώξεως ἡναγκάσθη νὰ τὴν μεταμορφώσῃ εἰς δάφνην. Μέχρι δὲ τῆς σήμερον ὁ ἑρωτευμένος Ἀπόλλων ἀπηνῶς καταδιώκει τὴν Πηνειέδα δάφνην, ἡτις φύεται κατὰ μῆκος τῶν ὄχθων αὐτῆς, καὶ ἀναμιμησκούμενη ἀκόμη καὶ σήμερον τὴν ἀσεβῆ δίωξιν τοῦ Ἀπόλλωνος, προσλαμβάνει τῆς αἰδοῦς τὸ χρῶμα ἡ σεμνὴ παρθένος, διταν αἱ ἑρωτικαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου προσπίπτουν ἐπ' αὐτῆς.

Οἱ ἡσυχοὶ οὖτος ποταμοίς, διτις κατὰ τὸ θέρος καθίσταται εὐκόλως βατός, ἐν ὥρᾳ γειμῶνος ἀποθανεῖται τρομερὸς ἔνεκα τῶν πλημμυρῶν του. Ἐκ πλείστων σημείων τῶν ὄχθων τοῦ ὑπερεκχειλίζει καὶ πλημμυρίζει διαφόρους ἀκτάσεις, ἃς γονιμοποιεῖ διὰ τῆς ἀποθέσεως τῆς ίλυος, ἣν τὰ βορθρώδη του ὑδάτα μεταφέρουσιν ἐκ πάντων τῶν θεσσαλικῶν ὁρέων.

Εἶναι δὲ λίαν περίεργον διτις ὁ Πηνειός παρὰ τὸ χωρίον Μπάκραινα ὑπερεκχειλίζει καὶ χύνει τὰ ὑδάτα του εἰς τὴν γνωστὴν λίμνην Κάρλαν, οὔτω δὲ ἐλαττούμενος κατὰ τὸν δύκον τῶν ὑδά-

των τοῦ, δύναται ἀκωλύτως νὰ διέλθῃ διὰ τὴν στενῆς, παρὰ τὴν καταστραφεῖσαν γέφυραν Βερνεζίου, κοίτης του πλάτους μόλις 16 μέτρων.

Πρώτην φορὰν εἶδον πλημμύραν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 15 — 16 Δεκεμβρίου τοῦ 1896, διτις εὐρισκόμην εἰς Λάρισαν. Ὁ καιρὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἐκτάκτως βροχερὸς καὶ πολλοὶ ποταμοὶ ἐγκατέλειψαν τὴν κοίτην των καὶ ἔχυθησαν εἰς τὰς πεδιάδας, φέροντες τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν θάνατον. Τότε καὶ ὁ ἀφανῆς Ἰλισός ἐπροξένησε τὰς γνωστὰς ἐκείνας καταστροφάς, ὅν τὰ ἔχην φαίνονται ἀκόμη ἐκεῖ διόπου εἰς προγενεστέρας ἐποχῆς ὑψοῦντο τὰ διάφορα θερινά θεάτρα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐβρεχεν ἐπομένως καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐπὶ ἡμέρας δὲ πάντες οἱ ποταμοὶ αὐτῆς θορυβωδῶς εἰργάζονται δύπως σπεύσωσι νὰ ἐκκενώσωσι πρὸς τὴν θάλασσαν τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καταπεσόντα ὑδάτα. Ἡ δραστηριότης των δύμως ἀπέβαινεν εἰς μάτην καὶ ἡ κοίτη των καθίσταται ἀνεπαρκής. Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου τὰ ὑδάτα τοῦ Πηνειοῦ ἔφθασαν εἰς ἀσύνηθες ὕψος, παρατηρηθὲν τὸ πρῶτον παρὰ τὰ Τρίκκαλα, ἐπειδὴ δ' εἶναι γνωστὴ ἡ ἀνύψωσις ἡτις ἐπιφέρει τὴν πλημμύραν, ἡγγέλθη τὸ γεγονός εἰς Λάρισαν, ἡ πεδιάς τῆς ὥποιας κυρίως ἀπειλεῖται ἐκ τῶν πλημμυρῶν του Πηνειοῦ. Ἡ ἐιδοποίησις αὕτη εἶναι εὐεργετική, διότι εἶναι τὸ μόνον προγνωστικὸν μέσον καὶ δίδει 24 ὥραν προθεσμίαν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Λάρισας, διπλαὶ δύνανται λάθωσι τὰ κατὰ τῆς πλημμύρας κατάλληλα μέτρα. Διὰ πολλοὺς λόγους γνωστούς εἰς πάντας τους κατοικοῦντας τὴν χώραν μας, ἡ

Ἡ πλημμύρα τοῦ Πηνειοῦ κατὰ τὸ 1896.

προειδοποίησις αὕτη δὲν ἐλαττώνει τὸ παράπαν τὰς ζημίας διὰ τὴν πλημμύρα ἐπιφέρει.

Ἐν Λάρισῃ δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ δυνάμενον νὰ προφυλάξῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰς ἴδιοκτησίας ἀπὸ τοῦ κινδύνου. Ὁταν δὲ παρουσιασθῇ ἀνάγκη τις, ἀμέσως λαμβάνονται μέτρα «ἐκ τῶν ἐνόντων». Τὸ δὲ πάντων συνηθέστερον εἶναι νὰ ζητηθῇ ἡ συνδρομὴ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς. Συνεπῶς καὶ κατὰ τὴν περίστασιν τῆς πλημμύρας τοῦ Πηνειοῦ ἐζητήθη βοήθεια ἀπὸ τὸν στρατόν, χωρὶς οὐδὲ ὁ αιτήσας ταύτην Δήμαρχος νὰ ἔχῃ ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὁ στρατὸς ἡδύνατο νὰ βοηθήσῃ. "Ισως τὸ αἰσθημα τῆς εὐθύνης ἡτις ἐπεβάρυνεν αὐτόν, ἡ ἐνδόμυχος φωνὴ τῆς ἐξεγειρούμένης συνειδήσεως, νὰ παράτρυνον τὸν Δήμαρχον εἰς τὴν αἰτησίν του ταύτην. Ὁ Ἀρχηγὸς Θεσσαλίας ἀνέθεσε τὴν διεύθυνσιν τῶν κατὰ τῆς πλημμύρας ἔργων εἰς τὸν στρατιωτικὸν Μηχανικὸν Λάρισης, διτις δὲν διέθετε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰπὺ τὴν καλὴν θέλησιν αὐτοῦ καὶ τοῦ ὀλιγαριθμοῦ προσωπικοῦ τῆς Διευθύνσεως, μέσα σὲ λίλως τε πολὺ ἀνίσχυρα ἵνα ἀνακόψωσι τὴν ὄρμὴν τῆς πλημμύρας.

Ἡ δεξιὰ ὅχθη τοῦ Πηνειοῦ, ἐπὶ τῆς ὥποιας κεῖται καὶ ἡ Λάρισα, ὑπέρκειται κατὰ πολὺ τῆς ἀριστερᾶς τοῦτο φάνεται καὶ εἰς τὴν παρακείμενην εἰκόνα, διότι τὸ κατάστρωμα τῆς γεφύρας τοὺς ἀναγκαίους παρατηρητάς, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ παρακολουθῶσι τὴν ἀνύψωσιν τῶν ὑδάτων εἰδοποίησε δὲ ταυτοχρόνως τὸν Δήμαρχον νὰ ἔχῃ ἐτοίμους φανούς, διπλαὶ ἐν ἀνάγκῃ φωτισθῆ ὁ ποταμὸς καὶ οὐτω καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐργασία καὶ κατὰ τὴν νύκτα. Πάσαι δύμας αἱ φροντίδες τοῦ Δημάρχου, πρὸς πρόληψιν τῆς καταστροφῆς τῆς γεφύρας, περιωρίσθησαν εἰς τὴν

ὅχθην καὶ σπουδαῖον διατρέχει ἐκάστοτε κίνδυνον ἡ παρὰ τὴν ἔξοδον τῆς γεφύρας κειμένη συνοικία τοῦ Πέρα Μαχαλᾶ, καὶ ὑπὸ βλαχικῶν οἰκογενεῶν οἰκουμένη.

Τὸ τοιοῦτον ὥτο γνωστὸν εἰς τὰς ἀρχὰς Λαρίσης καὶ ἔγκαιρως οἱ κάτοικοι τοῦ Πέρα Μαχαλᾶ εἰδοποιήθησαν περὶ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου καὶ παρηγγέλθησαν μάλιστα νὰ ἐκκενώσωσι τὰς οἰκίας των καταφύγοντες ἐντὸς τῆς πόλεως. Αἱ γυναῖκες δύμας τοῦ μαχαλᾶ δὲν ἔτρεφον μεγάλην ὑπόληψιν εἰς τὰς μετεωρολογικὰς γνώσεις τῆς παραγγελλούσης Ἀστυνομίας καὶ ὑπέβαλον τὴν πρότασιν ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ μπακάλη τῆς συνοικίας. Οἱ σοφὸς μπακάλης, σκεφθεὶς ὡρίμως, ἀπεφάνθη διτις οὐδεὶς ἐπίκειται κίνδυνος· ἡ δὲ γνώμη του εἶχε τόσον κύρος, ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Πέρα Μαχαλᾶ ἔμειναν εἰς τὴν συνοικίαν των.

Ἡ πρώτη αἰσθητὴ ἀνύψωσις τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ παρετηρήθη τὴν 9 ἐσπερινὴν ὥραν τῆς 15 Δεκεμβρίου· ἐν τούτοις καὶ κατόπιν τῆς αὐξήσεως ταύτης ἐπεβάρυνεν αὐτόν, ἡ ἐνδόμυχος φωνὴ τῆς ἐξεγειρούμένης συνειδήσεως, νὰ παράτρυνον τὸν Δήμαρχον εἰς τὴν αἰτησίν του ταύτην. Ὁ πρώτης ποταμοῦ παρακαλήσας μπακάλης, σκεφθεὶς ὡρίμως, ἀπεφάνθη διτις οὐδεὶς εἰπεῖται κίνδυνος· ἡ δὲ γνώμη του εἶχε τόσον κύρος, ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Πέρα Μαχαλᾶ ἔμειναν εἰς τὴν συνοικίαν των.

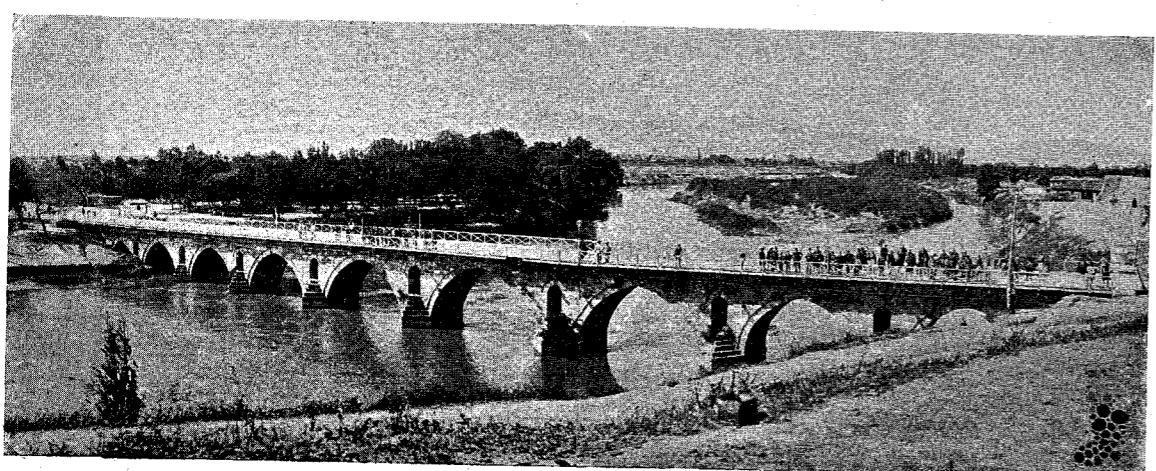
Ἐπειδὴ δύμας κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὥτο ἐνδέχομενον νὰ ἀνύψωθεσι πλειστερον τὰ ὑδάτα, ὁ στρατιωτικὸς Μηχανικὸς ἀποκατέστησεν ἐπὶ τῆς γεφύρας τοὺς ἀναγκαίους παρατηρητάς, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ παρακολουθῶσι τὴν ἀνύψωσιν τῶν ὑδάτων εἰδοποίησε δὲ ταυτοχρόνως τὸν Δήμαρχον νὰ ἔχῃ ἐτοίμους φανούς, διπλαὶ ἐν ἀνάγκῃ φωτισθῆ ὁ ποταμὸς καὶ οὐτω καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐργασία καὶ κατὰ τὴν νύκτα. Πάσαι δύμας αἱ φροντίδες τοῦ Δημάρχου, πρὸς πρόληψιν τῆς καταστροφῆς τῆς γεφύρας, περιωρίσθησαν εἰς τὴν

διάτασιν χονδρού σχοινίου ἀπὸ τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην ὅχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ πρὸς τὰ ἄναντα τῆς γεφύρας. Τὸ σχοινίον τοῦτο, οὐτινος τὸ χαμηλότερον σημεῖον τῆς καμπύλης του ἀπλῶς ἐφήπετο τοῦ ὑδάτος, ἥτο προωρισμένον, κατὰ τὴν γνώμην πάντοτε τοῦ Δημάρχου, νὰ ἐμποδίζῃ τὰ ἐπιπλέοντα σώματα νὰ προσκρούσωσι κατὰ τῆς γεφύρας. 'Αλλ' εἴτε διότι τὸ μέσον τοῦτο εἶναι ἀνεπαρκές, εἴτε διότι ἡ πρόσδεσις ἐγένετο πολὺ ὑψηλά, τὸ σχοινίον δὲν ἔξεπλήρωσε τὰ ἀνατεθέντα αὐτῷ ἀστυνομικὰ καθήκοντα καὶ ἔχρησίμευσεν ἀπλῶς πρὸς διασκέδασιν τῶν, εἰς πᾶσαν ὄμοιαν περίστασιν, πάντοτε συγκεντρουμένων χαρινίων. Πρὸς τούτοις ὁ Δημάρχος ἐτοποθέτησε κατὰ μήκος τῆς γεφύρας δᾶδας τινὰς ἐκ ρητίνης, διπλὰ φωτίση τὸν ποταμὸν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀνάγκης. 'Αλλ' ὅπως συνήθως συμβαίνει παρ' ἡμῖν, αἱ δᾶδες ἥρθησαν πολὺ πρὸ τῆς ὥρας καὶ ὅταν παρέστη ἡ ἀνάγκη, εἶχον πρὸ πολλοῦ παύσει νὰ φωτίζωσι καὶ οὕτω κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου εἰς τὴν γέφυραν ἐβασίλευε βαθύτατον σκότος.

Περὶ τὴν 4ην πρωινὴν ὥραν τῆς 16 Δεκεμβρίου τὰ ὑδάτα ἥρχισαν νὰ ὑψώνται ἐπικινδύνως καὶ νὰ κατακλύσωσι συνάμα τὸν Πέρα Μαχαλᾶ, ἀσεβῆς διαφεύδοντα τὴν μετεωρολογικὴν πρόγνωσιν τοῦ μπακάλη.

"Ἐβρεχε ράγδαιώς καὶ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς δὲν διεκόπετο ὑπὸ οὐδεμιᾶς ἀστραπῆς. Οἱ κάτοικοι τοῦ Πέρα Μαχαλᾶ ἔβλεπον πλέον τὸν κινδύνον ὃν διέτρεχον καὶ τότε μόνον ἐσπευσαν τεταρχημένοι νὰ ἐκενώσωσι τὰς οἰκίας τῶν καὶ νὰ καταφύγωσι πρὸς τὴν πόλιν.

'Οπόσον θλιβερά ἡ εἰκὼν κατοίκων φευγόντων!

Ο Πηγειός.

"Εκαστος προσεπάθει νὰ σώσῃ διπλανούμενον τὸν ποταμότερον. 'Ολόκληρος ὁ συνοικισμὸς ἥτο εἰς κίνησιν. Πάντες ἐζήτουν τὴν σωτηρίαν αὐτῶν καὶ τῆς κινητῆς τῶν περιουσίας. Τὸ βαθὺ σκότος προσέδιδεν ἀγριωτέραν ὅψιν εἰς τὴν ταραχώδη κίνησιν.
— Εἶχον ἀκόμη καιρόν;
— Ό κινδυνος ἥτο πράγματι μέγας;
— Ή ἀνύψωσις τῶν ὑδάτων θὰ ἐξακολουθήσῃ ἀκόμη;

'Ο φόδος, ἡ ἐλπίς, ἡ ἀμφιθολία ἦσαν τὰ αισθήματα, ἀτινα ώς φαντάσματα ἡγείροντο πρὸ τῶν δεισιδαιμόνων κατοίκων τοῦ Πέρα Μαχαλᾶ καὶ τοὺς ἡμπόδιζον νὰ λάθωσι γενναίαν τινὰ ἀπόφασιν. Κατ' ἀρχὰς ἔφευγον πρὸς τὴν Λάρισαν συναποφέροντες τὰ βρέφη τῶν. Κατόπιν δὲ ἀφ' οὐ ἀφικόμενοι ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὅχθης ἐξησφάλισαν τὰ βρέφη καὶ τοὺς γέροντας, ἐπανῆλθον εἰς τὴν συνοικίαν τῶν ἵνα σώσωσιν διπλανούμενον τὸν ποταμὸν ἀκόμη νὰ σωθῇ. Τότε ἥρχισεν ἀδιάκοπος παλινδρομικὴ κίνησις πρὸς τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην διεύθυνσιν τῆς γεφύρας μετ' ὅλιγον δὲ δὲν ἔβλεπε τις εἰρήνης ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, ἀμάξιας καὶ ἵππους πυρετωδῶς σπεύδοντας νὰ μετακομίσωσι διάφορα οἰκιακὰ σκεῦη. Βρεγμένοι, λασπωμένοι, ἀπηλτησμένοι καὶ φοβισμένοι ἐπηγαινοήρχοντο οἱ κατοίκοι τῆς μικρᾶς παροχθίου συνοικίας, μετὰ σπουδῆς καὶ τρόμου, ἵνα προλάβωσι καὶ σώσωσι τὴν κινητήν τῶν περιουσίαν. Τὸ ἀμυδρὸν φῶς μικροῦ φανοῦ ἐφωτίζε τὴν σκηνὴν ταύτην, καὶ ἡ σκοτεινὴ αὔτη εἰκὼν ἐμεινει χαραχημένη εἰς τὴν μνήμην μου, διπλῶς πάσαι αἱ εἰκόνες τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος. 'Αν καὶ βραδέως, ἐγκαίρως δημιως πάντοτε ἐπρόφθασαν νὰ ἐκκενώσωσι τὴν συνοικίαν τῶν καὶ ἥτο ἥδη πράγματι καιρὸς

παρατηροῦμεν προσεκτικῶς καὶ ἡμεῖς καὶ διακρίνομεν πράγματι μέλανα ὅγκον μεγάλων διαστάσεων ἐπιπλέοντα καὶ μετὰ ταχύτητος φερόμενον κατὰ τῆς γεφύρας. Τὸ σχοινίον τοῦ Δημάρχου δὲν ἡδύνηθη νὰ τὸν συγκρατήσῃ καὶ μετ' ὅλιγον προσκρούει ἐπὶ τῆς γεφύρας μετὰ ισχυροῦ κρότου.

"Η πλημμύρα εἶχεν ἐπιφέρει καὶ ἀλλαχοῦ καταστροφάς: ὁ ποταμὸς ἵνα διέληῃ εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Λαρίσης ἀπὸ τῆς τῶν Τρικκάλων διασχίζει τὴν κεντρικὴν λοφώδη τῆς Θεσσαλίας σειράν, διερχόμενος πρὸ τοῦ χωρίου Κουτσοχέρου τρίωρον ἀπὸ τῆς Λαρίσης ἀπέχοντος. Παρὰ τὸ χωρίον ὑπῆρχε μεγάλη ξυλίνη γέφυρα, ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ μεταξὺ Τρικκάλων καὶ Λαρίσης ταύτην δὲ τὴν γέφυραν ἐν τῇ ὄρμῃ του παρέσυρεν ὁ

ποταμὸς καὶ ἐν τῶν ζευγμάτων αὐτῆς παρασύρθεν ἔφθασε μέχρι τῆς Λαρίσης τοῦτο δὲ τὸ ζευγματότο δὲ τῆς γεφύρας προσκρούσας δγκος.

Τρίστατο τότε κινδυνός μήπως τὸ ζευγματότο δὲ τῆς γεφύρας εἰς ἀκόμη πλειότερον ἡ ἥδη ἀρκούντως δυσχερής ρύσις τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τὰς ἀγριόδιας τῆς γεφύρας. 'Αμέσως διετάχθησαν αἱ στρατιωτικαὶ ἀγγαρεῖαι νὰ ἀπαλλάξωσι τὴν γέφυραν τοῦ ζευγματος. Εἰδίκοι δὲ στρατιώται κατῆλθον ἐπὶ τοῦ ἐπιπλέοντος ξυλίνου ὅγκου καὶ ἥρχισαν διὰ τὰ ὑδάτα κατέκλυσαν καὶ τὴν συνοικίαν ταύτην.

Οἱ εἰς τὴν πεδιάδα εὑρεθέντες ἀνθρώποι ἔφευγον καὶ ἐποευδόντες νὰ σωθῶσι πρὸς τὰ ὑψηλότερα μέρη. Τέσσαρες δημιώς ἐργάται τοῦ ἀτμομύλου, τοῦ φαινομένου ἐπὶ τῆς δευτέρας εἰκόνος ἐπισθέντης ἐξόδου τῆς γεφύρας, ἀγνωστον πῶς δὲν ἐπρόφθασαν νὰ φύγωσι καὶ ἀπεκλείσθησαν οὕτως ἐντὸς τοῦ μύλου. Μέσα διασώσεως δὲν ὑπῆρχον, πλὴν μιᾶς μικρᾶς λέμβου εὐρισκομένης παρὰ τὴν γέφυραν ταύτην διετάχθησαν νὰ ἀνασύρωσιν οἱ πυροβοληταὶ τῆς ἀγγαρείας καὶ νὰ τὴν μεταφέρωσι πρὸς τὸν μύλον οὕτω δὲ τῇ βοηθείᾳ τῆς λέμβου ταύτης εσώθησαν οἱ ἀποκλεισθέντες.

"Αν καὶ ἡ Λάρισα ἥτο ἐν ἀσφαλείᾳ, ἐν τούτοις πλειστοὶ κάτοικοι φοβούμενοι τὸν κινδύνον ἐμειναν ἀγρυπνοὶ καθ' ὅλην τὴν νύκταν καὶ ἥρχισαν νὰ συρρέωσιν ἐπὶ τῶν λόφων τῶν ὑπερκείμενων τῆς γεφύρας. Οἱ θεαταὶ οὕτω μετ' ἀγνωσίας παρηκολούθουν τὰ συμβαίνοντα. Περὶ δὲ τὴν δην πρωινὴν ὥραν, δταν τὸ βαθὺ σκότος ἥρχισε νὰ διαλύεται κάπως, ἡκούσθησαν φωναὶ ἐκ τοῦ πλήθους:

— «Ἐνα νησὶ ἔρχεται!»

Παρατηροῦμεν προσεκτικῶς καὶ ἡμεῖς καὶ διακρίνομεν πράγματι μέλανα ὅγκον μεγάλων διαστάσεων ἐπιπλέοντα καὶ μετὰ ταχύτητος φερόμενον κατὰ τῆς γεφύρας στάθμη τοῦ ὑδατος κατὰ 15 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου ὑψηλοτέρα τῆς πρὸς τὰ κάτωντα. Βεβαίως ἡ διαφορὰ αὕτη δὲν ἥτο μεγάλη καὶ ἡ γέφυρα ἥδύνατο ἀκόμη ν' ἀνθίσταται κατὰ τῆς πιέσεως τοῦ ὑδατος, ἐν τούτοις δύσκολον δὲν ἥτο νὰ ἐπέλθῃ μεγαλειτέρα τις ἀνύψωσις.

"Η ωραία γέφυρα τῆς Λαρίσης εἶναι κτίσμα βυζαντινὸν καὶ ἐπιδιωρύθητο ὑπὸ τοῦ Χασάν τοῦ οἰού Τουρχάλ τοῦ κατακτητοῦ. Τὸ ἀρχικὸν κατάστρωμα τῆς γεφύρας ἥτο στενώτερον καὶ κυρτόν· κατόπιν δημιώς τῆς κατὰ τὴν ἐπιστράτευσιν τοῦ 1885—86 γενομένης ἐπιδιωρύσεως ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ Μηχανικοῦ, τοῦτο ἔλαβε τὴν μορφὴν ἣν σήμερον ἔχει καὶ ἡ δεικνύει ἡ παρατηρεία εἰκόνων. Μὲ τὴν ἀρχικὴν μορφὴν τοῦ καταστρώματος, ἐπειδὴ τοῦτο ἥτο χαμηλότερον πρὸς τὴν ἀριστερὰν δχθην, τὸ ὑδρο τοῦ ποταμοῦ ὑψηλοτέρα τῆς πρὸς τὰ κάτωντα. Βεβαίως ἡ διαφορὰ αὕτη δὲν ἥτο μεγάλη καὶ ἡ γέφυρα ἥδύνατο ἀκόμη ν' ἀνθίσταται κατὰ τῆς πιέσεως τοῦ ὑδατος, ἐν τούτοις δύσκολον δὲν ἥτο νὰ ἐπέλθῃ μεγαλειτέρα τις ἀνύψωσις.

"Η πλημμύρα εἶχεν ἐπιφέρει καὶ ἀλλαχοῦ καταστροφάς: ὁ ποταμὸς ἵνα διέληῃ εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Λαρίσης ἀπὸ τῆς τῶν Τρικκάλων διασχίζει τὴν κεντρικὴν λοφώδη τῆς Θεσσαλίας σειράν, διερχόμενος πρὸ τοῦ χωρίου Κουτσοχέρου τρίωρον ἀπὸ τῆς Λαρίσης ἀπέχοντος. Παρὰ τὸ χωρίον ὑπῆρχε μεγάλη ξυλίνη γέφυρα, ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ μεταξὺ Τρικκάλων καὶ Λαρίσης ταύτην δὲ τὴν γέφυραν ἐν τῇ ὄρμῃ του παρέσυρεν ὁ

Τὰ ὄδατα ἔξηκολούθουν νὰ ὑψωνται καθ' ὅλην τὴν πρωίαν, ἔφθασαν δὲ εἰς τὸ μεγαλεῖτερον αὐτῶν ὕψος τὴν 11 π. μ. καὶ διεπηρήθησαν εἰς τὴν στάθμην αὐτὴν μέχρι τῆς 5 μ. μ., ὅτε ἤρχισαν νὰ καταπίπτωσι σχεδὸν ἀνεπαισθήτως. Ήαρά τὴν γέφυραν δὲν ὑπάρχει οὐδεμίᾳ βαθμονόμησις, δπως καθίσταται γνωστὴ ἡ ἀνύψωσις τῶν ὄδατων· διὰ τοῦτο αἱ διάφοροι καταμετρήσεις ἐγένοντο μόνον προχείρως. Οὕτω λοιπὸν εὑρέθη ὅτι τὰ ὑψηλότερα ὄδατα ἔφθασαν μέχρι τῆς κατωτέρας ἐπιφανείας τοῦ πέλματος τῆς τρίτης ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὅρθης ἐγκαρπού σιδηρᾶς δοκοῦ τοῦ καταστρώματος. Ἡ εἰκὼν 2 ἐλήφθη ὅταν τὰ ὄδατα εἶχον ἥδη καταπέσει.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς 16 ἔφθασαν ἐκ Βόλου εἰς Λάρισαν σιδηροδρομικῶς δώδεκα λέμβοι, ἃς ἔφερεν ἡ ἀστυνομία ἵνα χρησιμεύσωσι πρὸς διάσωσιν τῶν εἰς τὴν πεδιάδα κινδυνεύοντων. Ἡ ὑπηρεσία τῆς διασώσεως ἤρχισεν ἀμέσως καὶ αἱ λέμβοι διεσχίζον τὴν λίμνην τὴν σχηματισθείσαν ὑπὸ τῆς κατακλύσεως τῶν ὄδατων, σώζουσαι τοὺς ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ τῶν γηλόφων καταφυγόντας· οὕτω δὲ πολλοὶ ἐσώθησαν.

Ἡτο μεγαλοπρεπὲς τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσίαζεν ἡ πλημμύρα, ἡς ἀμυδρὸν μόνον ἰδέαν λαμβάνει τις ἐκ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνος. Τὰ ὄδατα εἶχον φθάσει μέχρι σχεδὸν τοῦ Τυρνάβου καὶ ἡ μεγάλη πεδιάδες ἐφαίνετο ὡς λίμνη μὲ μικρὰς νήσους. Ἡ ἀπὸ Λαρίσου εἰς Τύρναβον ὄδος, ἀν καὶ εἶναι ἐν ἐπιχώματι, κατέστη ἀδιά-

βατος, διότι ἡ πλημμύρα κατέστρεψε τὰς παρὰ τὴν Γιάννουλην τρεις καταλίνας γεφύρας. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἡ μεταξὺ Γιάννουλης καὶ Ἀλκαζάρ συγκοινωνία ἐγίνετο διὰ πορθμείων· ἡ δὲ ἀμαξιτὴ ὄδος Τυρνάβου προσέλαβε μεγάλην ὄμοιότητα πρὸς τὴν ὄδον τῆς Τουρλίδος, ητις διασχίζουσα τὴν λιμνοθάλασσαν Μεσολογγίου ἐνώνει τὴν πόλιν ταῦτην μετὰ τῆς νησίδος.

'Ἀλλ' εἶναι μόνον μεγαλοπρεπὲς τὸ θέαμα τοῦτο;

'Ἐκ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Πηνειοῦ πολλαὶ ἀνθρώπιναι ὑπάρχεις εὑρίσκουσι προώρως τὸν θάνατον μετ' ἀγωνιώδη καὶ ἀπεγνωσμένην πάλιν κατὰ τῆς ὄρμητικῆς ροῆς τοῦ ποταμοῦ· ὥσαύτως δὲ καὶ ἡ ἴδιοκτησία τῶν παροχθίων πλειστάκις κατεστράφη. Ἡν δὲ αἱ διάφοροι ἀρχαὶ ἐδείκνυον ὀλιγωτέραν στοργὴν πρὸς τὴν Ποίησιν καὶ ἐμερίμνων πατρικώτερον ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλίας, ἥθελον στερήσει μὲν ἡμᾶς τοῦ ἀγρίου τούτου καὶ μεγαλοπρεποῦς θεάματος, ἀλλ' ἥθελον σώζει κατ' ἔτος πολλὰς ἀνθρώπινας ὑπάρχεις καὶ προφυλάττει τὰ πάντοτε ἐν κινδύνῳ κτήματα τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπομονητικῶν Θεσσαλῶν.

Καὶ ἀν μὴ τὸ αἰσθημα τῆς φιλανθρωπίας, τούλαχιστον τὸ πλουτολογικὸν θὰ ἥτο ἱκανὸν νὰ ἐμπνεύσῃ τοὺς ἀρχοντας ἡμῶν δπως φροντίσωσιν ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῶν ἐν διαρκεῖ κινδύνῳ διατελούντων ἀτυχῶν Θεσσαλῶν, οὐχὶ χάριν αὐτῶν τούτων, ἀλλὰ τούλαχιστον τοῦ πάντοτε ἀνισορόπου προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

ΝΙΚΙΑΣ ΔΕΛΤΑ

Ο ΤΟΛΣΤΟΝ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ

Απὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς αἰσθητικῆς μέχρι σήμερον τὸ αἰώνιον ἔρωτημα «τί εἶνε τέχνη» δὲν ἔλαβεν ἀκόμη τὴν ὄριστικήν, τὴν τελειωτικήν ἀπάντησιν του. 'Ο Τολστόν ἦπα πάτας ὑπαρχούσας δοξασίας καμψίαν δὲν εὐρίσκει ἐπαρκῆ, ὅλαι δὲ τῷ φαίνονται σκοτειναὶ καὶ ὄμιχλωδεις. 'Ο ὄρισμὸς δὲτι ἡ τέχνη εἶνε ἡ δημιουργία τοῦ καλοῦ εἴνε κενὸς λόγος, κατ' αὐτὸν, ἀφοῦ ἀγνοοῦμεν τί εἶνε τὸ καλόν. 'Ως γνωστόν, οἱ διάφοροι ὄρισμοι τοῦ καλοῦ δύνανται νὰ συγκεφαλαιωθοῦν εἰς δύο ἀντιθέτους ἀρχάς:

'Α'. Τὸ καλὸν εἶνε κάτι, τὸ ὁποῖον ὑφίσταται καθ' ἑαυτό, μια ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Τελείου, τοῦ Ἀπολύτου, τοῦ Πνεύματος, τῆς Ἰδεάς, τῆς Θελήσεως, τοῦ Θεοῦ.

'Β'. Τὸ καλὸν εἶνε ποιά τις εὐχαρίστησις, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα, ἀναλόγως τῆς ἴδιαιτέρας ἰδιοφύίας μας.

'Ο Τολστόν εὐρίσκει φυτασιώδεις καὶ αὐθαιρέτους καὶ τοὺς δύο ὄρισμούς. 'Ο συγγραφεὺς τῆς "Αννας Καρένιν δὲν ἔννοει τὴν τέχνην ως ἐκδηλώσιν τοῦ «καλοῦ» δηλαδὴ τῆς τέρψεως, πιστὸς δὲ εἰς τὴν θεωρίαν του, τῆς ἀπλοποιήσεως, προτείνει τὸν ἔξις ὄρισμόν: «Ἡ τέχνη εἶνε εἰς ἐκ τῶν δρῶν τῆς ζωῆς, συγχρόνως δὲ καὶ μέσον τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους». 'Η τέχνη, κατὰ τὸν Τολστόν, εἶνε ἀνθρωπίη ἐνέργεια, ἡτις συνίσταται εἰς τὸ διτι ὁ ἀνθρώπος ἐκφράζει ἐνσυνειδήτως εἰς τοὺς ἀλλούς, διὰ σημείων τινῶν ἔξωτερικῶν, τὰ συναισθήματα τὰ ὁποῖα ἡσθάνθη καὶ εἰς τὸ διτι οἱ δμοιοὶ του προσδέχονται τὰ συναισθήματα αὐτὰ καὶ τὰ συναισθάνονται κατ' ἀντανάκλασιν.

Κατὰ τὸν Τολστόν λοιπὸν οἱ μεταφυσικοὶ ἀπατῶνται βλέποντες εἰς τὴν τέχνην τὴν ἐκδηλώσιν μιᾶς μυστηριώδους ἰδέας τοῦ καλοῦ ἡ τοῦ Θεοῦ· ἡ τέχνη δὲν εἶνε, οὐδὲ δπως φρονοῦν οἱ φυσιολόγοι αἰσθητικοί, παιγνίον τι εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἀνθρώπος δαπανᾷ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐνέργειας του, ἀλλ' εἶναι «μέσον ἐνώσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, συνενοῦν αὐτοὺς εἰς τὸ αὐτὸ συναισθημα, ἐκ τούτου δὲ ἀπαραίτητον διὰ τὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ διὰ τὴν πρόοδον της εἰς τὴν ὄδον τῆς εὐτυχίας». 'Η τέχνη εἶνε δργανόν τῆς

ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος μεθερμηνεύον διὰ τοῦ συναισθήματος τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων. 'Η τέχνη λοιπόν, προσθέτει ὁ Τολστόν, πρέπει νὰ εἶνε καταληπτὴ ὑφ' ὅλων, νὰ προξενῇ ἐντύπωσιν καὶ νὰ μεταδίδῃ συγκινήσεις, ἀληθεῖς ἡ φευδεῖς. 'Αν δὲν δύναται νὰ τὰς μεταδώσῃ, δὲν εἶνε τέχνη. 'Ανθρώπος τις, ἔξακολουθεῖ ὁ Τολστόν, ἀνευ οὐδεμίας προσπαθείας ἐκ μέρους του, ἐνώπιον τοῦ ἔργου ἐνός ἀλλού ἀνθρώπου προσδέχεται μίαν ἐντύπωσιν, ητις τὸν ἐνώπιον πρόσωπον τούτον καὶ πρὸς ὅλους ἀκόμη, οἵτινες προσεδέχηται εἶνε ἔργον τέχνης. 'Εν τούτον καὶ πρὸς ὅλους ἀκόμη, οἵτινες προσεδέχηται εἶνε ὁρίσταται κατ' ἑαυτό, μια ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Τελείου, τοῦ Ἀπολύτου, τοῦ Πνεύματος, τῆς Ἰδεάς, τῆς Θελήσεως, τοῦ Θεοῦ.

'Β'. Τὸ καλὸν εἶνε ποιά τις εὐχαρίστησις, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα, ἀναλόγως τῆς ἴδιαιτέρας ἰδιοφύίας μας. 'Ο Τολστόν δύναται τοῦ ἔργου δύνατον νὰ εἶνε φραΐον, ποιητικόν, ἐνδιαφέρον, δὲν εἶνε ἔργον τέχνης ἀν δὲν ἔξεγειρη ἐν ἡμέν τὴν ἴδιαιτέραν ἐκείνην συγκινησιν, τὴν χαρὰν τοῦ νὰ συναισθανώμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς καλλιτεχνικὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν καλλιτεχνην καὶ μὲ τοὺς ἀλλούς ἀνθρώπους, μὲ τοὺς ὄποιος ἀπὸ κοινοῦ ἀναγινώσκομεν, βλέπομεν, ἀκούομεν τὸ περὶ οὐ λόγος ἔργον. 'Η τέχνη καλή, μεγάλη, παγκοσμία δύνατον νὰ εἶνε ακατάληπτος εἰς τεσέν τινα κύκλον διεφθαρμένων ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅχι εἰς ὅλην τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων». 'Ο Τολστόν ἀντὶ νὰ μυήσῃ «τὴν πλειονότητα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων» εἰς τὰ ὑψηλότερα ἔργα τῆς τέχνης, ἀληθῆ καλλιτεχνήματα θεωρεῖ μόνον δσα εἶνε προσιτὰ εἰς τοὺς ἀμαθεῖς καὶ εἰς τὰ στοιχειώδη πνεύματα. 'Ο λέγων δὲτι ἐν ἔργον τέχνης εἶνε καλὸν καὶ δισχυριζόμενος ἀφ' ἔτερου δὲτι δὲν εἶνε ἀντιληπτὸν ἀπὸ δλους, λέγει δὲτι ἐν φαγητὸν εἶνε ἔξαριτον, ἀλλ' δὲτι οἱ ἀνθρώποι δὲν δύνανται νὰ τὸ φάγουν». Εἰς τοῦτο ἀποκρινόμεθα δὲτι τὸ φαγητὸν δύνατον νὰ εἶνε ἔξαριτον, ἀλλὰ νὰ μὴ εὐχαριστῇ δλους, νὰ μὴ προσαρμόζεται εἰς δλας τὰς γεύσεις. 'Αν ἐν ἔργον τέχνης δὲν εἶνε ἀπλῆθη πνεύματα, δὲν ἔπεται δὲτι πρέπει νὰ τὸ ἀποκρύψωμεν. Βεβαίως προορισμὸς τοῦ καλλιτέχνου εἶνε νὰ διερμηνεύῃ καὶ νὰ μεταδίδῃ τὰς συγκινήσεις τὰς ὄποιας αἰσθάνεται, ἀλλὰ πρέπει καὶ

κεινοί εἰς τοὺς ὄποιους μεταδίδονται νὰ εἶνε εἰς κατάστασιν νὰ τὰς αἰσθανθῶσι, νὰ τὰς ἐννοήσωσιν. Αἱ συγκινητικαὶ ὅπως καὶ αἱ διανοητικαὶ ἡμῶν ἐνέργειαι διαγνούσιν πορείαν ἔχει λίξεως. Τὸ πάρ-
χουν δὲ ἀνθρώποι, οἱ ὄποιοι εἶνε ψυχολογικῶς ἀνί-
κνοι νὰ αἰσθανθοῦν δεδομένην συγκίνησιν. Τέλος
δέ, δὲν αἰσθάνονται δῆλοι τὰς αὐτὰς συγκινήσεις.
Αἱ συγκινήσεις, τὰ συναισθήματα, αἱ ἴδεαι, τὰς
ὄποιας ἔξεγειρει: εἰς δέκα ἀνθρώπους ἐν ἔργον
τέχνης, ἐν τοπίον, ἐν οιονδήποτε γεγονός, δὲν
ὅμοιαζουν. Μήπως αἱ καλλιτεχνικαὶ συγκινήσεις
τὰς ὄποιας ἔξεγειρουν ἡ «Ἀννα Καρένιν» καὶ ὁ
«Πόλεμος καὶ ἡ Εἰρήνη» εἶνε αἱ αὐταὶ εἰς ὅλους;
Ἐκαστον ἀτομον αἰσθάνεται, βλέπει, ἀναλύει,
διανοεῖται, θέλει κατὰ τὴν ἴδιοσυγκρασίαν του,
δηλαδὴ ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς, συναισθη-
ματικῆς ἢ βουλητικῆς ικανότητάς του.

Αλλὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης μᾶς ἀποκαλύπτουν
ἄρα γε διὰ μιᾶς τὰ μυστικά των; Κατ' ἄρχας
ἔξεγειρουν τὴν περιέργειάν μας, ἀπαιτεῖται δὲ μόρ-
φωσίς τις διὰ νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ κάλλος των.
Ποσάκις πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ Σιξτίνον
παρεκκλήσιον διὰ νὰ κατανοήσωμεν τὸν Μιχαὴλ
"Αγγελον; Βεβαίως ή αισθητικὴ μόρφωσις δὲν
εἶναι προνόμιον ὀλίγων, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπο-
θληθῇ εἰς τὴν δοκιμασίαν μακρῷς μαθητείας.
Δὲν ἔννοει πᾶς ὁ θέλων ἐν ἔργον τέχνης. «Διὰ νὰ
ἔξεγειρη μία στικάρια ἐν ἑμοὶ μίαν καλαισθητικὴν
τέρψιν, καὶ ἡ πρᾶξις ἐνὸς ὅμοιου μου μίαν θήικὴν
συγκίνησιν, δὲν ἔρχεται νὰ μοῦ ἀποκαλύψουν τὴν
ὑπαρξίαν των αἱ αισθήσεις, πρέπει νὰ τὰς ἐννοήσῃ
καὶ τὸ πνεῦμα μου», λέγει εἰς σύγχρονος ψυχο-
λόγος. Οἱ μὴ αισθανθέντες ποτὲ τὴν ἐντύπωσιν
τὴν ὄποιαν ἐμποιεῖ ἐν καλλιτεχνικὸν ἔργον, εἰμ-
ποροῦν νὰ φαντάζωνται, διτὶ οἱ νευρικοὶ ἐρεθισμοὶ
οἱ παραγόμενοι ἐν αὐτοῖς ἀποτελοῦν καλλιτεχνι-
κὰς ἐντυπώσεις.

Τὴν πτωχείαν τῆς συγχρόνου τέχνης ἀποδιδεῖ
ὁ Τολστόγενος εἰς τὰς «σχολάς» καὶ εἰς τὴν ἀναζή-
τησιν τοῦ σκοτεινοῦ. 'Αλλ' ἡ κυρία αἰτία κατ'-
αὐτὸν ἔγκειται εἰς τὴν Ἑλλειψιν πίστεως τῶν ἀνω-
τέρων τάξεων. 'Οπως εἰς τὸν πνευματικὸν κύ-
κλον μία σκέψις ἔχει ἀξέιαν μόνον δταν εἶνε νέα
καὶ δὲν περιορίζεται εἰς ἐπαναλήψιν τῶν ἥδη
λεχθέντων, ὁμοίως ἐν ἔργον τέχνης ἔχει ἀξέιαν
μόνον ἐὰν χύσῃ εἰς τὸ ρέομενα τῆς ἀνθρωπίνης
ζωῆς ἐν νέον αἰσθημα. Κατὰ τὸν Τολστόγενον
τέχνη ἀπεστερήθη τὴν πηγὴν ἀπὸ τὴν ὄποιαν
ἥδυναντο νὰ ἔκρεβουν τὰ συναισθήματα, τὴν
ἡμέραν κατὰ τὴν ὄποιαν ἤρχισε νὰ ἐκτιμᾷ τὰ

ἡθικὴν δύναμιν. Ἡ φύσις παρέχει εἰς πάντα καλλιτέχνην ἄπειρα θέματα χρωμάτων, μορφῶν, ἰδεῶν, δηλαδὴ νέων αἰσθημάτων. Μήπως τὸ Τερόν ἄλσος τοῦ Πουβίς Δὲ Σαβάν εἶναι ἡθικῶς ὑποδεέστερον τῆς Χριστιανικῆς του ἐμπινεύσεως; Διατί τὰ ἔργα τοῦ Μπετόζεν, τοῦ Λίστ, τοῦ Σχούμαν, τοῦ Σοπέν, τοῦ Βάγνερ, εἶναι κατώτερα τῶν Ἀθλίων τοῦ Οὐγγάρου, τοὺς ὅποιους ὁ Τολστόν θαυμάζει τόσον, ἢ τῶν Διηγημάτων τοῦ Δίκενς; Ἐκαστος τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν ἐκφράζει τὴν σκέψιν του, τὰς συγκινήσεις του κατὰ ἕδιον τρόπον. Ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην πρὸ παντὸς ζητοῦμεν εἰλικρίνειαν. Καὶ αὐτὸς ὁ Τολστόν ὄμολογει ὅτι ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς εἰλικρινείας τοῦ καλλιτέχνου ἐξαρτᾶται: ὁ βαθύδες τῆς μεταδόσεως τῆς καλλιτεχνικῆς ἐντυπώσεως. Ἄν ὁ καλλιτέχνης εἶναι εἰλικρινής; Θά μας παράσχῃ βαθεῖαν ἡθικὴν ἐκφρασιν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς θρησκευτικῆς ἢ τῆς ἀλληλης τέχνης. Αὕτη εἶναι κατὰ βάθος ἡ ἐπιθυμία τοῦ Τολστόν. «Ἡ τέχνη, λέγει, πρέπει νὰ εἶναι ἡθικὸν δργανὸν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς», πρέπει νὰ ἐξαγνίζῃ, νὰ ἐξεγείζῃ ὅ, τι ἐγρίζει.

Ο Βρουνετέρ διισχυρίζεται ότι εις πᾶσαν μορφὴν τέχνης ἐνυπάρχει εἰδὸς τι ἀνθητικότητος, δχι μόνον εις τὰ κατώτερα εἰδὸν ἄλλᾳ καὶ εις αὐτὰ τάριστουργήματα τῆς ὑψίστης τέχνης κατ' αὐτὸν ἡ δῆθεν ἀγνότης τῆς πλαστικῆς εἶνε ὑποκρισία· ἡ τέχνη ἐπενεργεῖ ἐφ' ἡμῶν διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν αἰσθήσεων. Εἰς τὴν φράσιν κόσμου ἡ ἀγάπη, ἡ ἔνωσις καὶ ἡ εύτυχία, καὶ δτι, δπως τόσον ώραία λέγει ὁ μέγας συγγραφεύς, «ὁ προορισμὸς τῆς τέχνης συνίσταται εἰς τὴν μεταφορὰν ἀπὸ τῆς περιοχῆς τοῦ λογικοῦ εἰς τὴν τοῦ συναισθήματος τῆς ἀληθείας ταύτης: ἡ εύτυχία τῶν ἀνθρώπων συνίσταται εἰς τὴν ἔνωσιν των».

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

¹ Εγι τὸ βάσει ἀρθροον τῆς "Revue Philosophique".

Ο ΚΡΙΣΠΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐκ τοῦ ἡμέρολογίου τοῦ Ληπ. Γεωργιάδου Λογίου.

24 Αὐγούστου 1858.

Απεσταλμένος τοῦ σεβαστοῦ προέδρου Ἀντωνίαδου ἐκάλεσε μὲν ἐν σπουδῇ διὰ τὴν μεσημέριαν ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ὁ ἀπεσταλμένος εἶχεν ἐντολὴν νὰ μοὶ εἴπῃ, διτὶ ὁ σεβαστὸς προέδρος ἥθελε γὰρ μὲν ἵδη καὶ συνεννοηθῶμεν, καθότι σπουδαιότατον ξένον πρόσωπον, διερχόμενον ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπρόκειτο νὰ διελθῃ μεθ' ἡμῖν τὴν ἐσπέραν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου τῆς «Πολιτικῆς Ἀναμορφώσεως».

Ἐσπευσα πάραυτα παρὰ τῷ προέδρῳ Ἀντωνίαδῃ, παρ' ὃ προεγευμάτιζεν ἡδη καὶ ὁ ἀπόστρατος ἀξιωματικὸς Μανοῦσος καὶ ὁ πολιτικὸς συνταξιούχος Κανελλός, ώς καὶ τις νέος, ὃν τότε πρῶτον μοὶ συνέστησεν ώς Δημοσθένην Σπανόπουλον, μόλις τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀφιχθέντα ἐξ Ἰταλίας ὅπου ἐσπούδασεν ἐν τῇ σχολῇ τῆς Ησίης.

Μετὰ τὰς ἀναγκαῖας φιλοφρονήσεις ὁ κ. Ἀντωνίαδης μοὶ εἶπεν:

— Ήλθε χθὲς τὸ ἐσπέρας εἰς Ἀθήνας σπουδαιότατον πολιτικὸν πρόσωπον ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ δικηγόρος καὶ πολιτευτής Φραγκίσκος Κρίσπης. Τοῦτον, ταξιδεύοντα ὅπως ἀποφύγη δικαστικὴν καταδίωξιν ἐπὶ τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῦ φρονήμασι, θέλομεν φιλοξενήσει τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου. Ὑποπτεύομεν διτὶ σπουδαῖα ἔχει νάνακοινώσῃ ἡμῖν ὁ Ἰταλὸς πολιτευτής, πρὸς τοῦτο δὲ ἐκάλεσε τοὺς παρόντας ἀδελφοὺς καὶ Σέ, ἀγαπητὲ φίλε, ὅπως συνεννοηθῶμεν περὶ τῶν θερμάτων, ἀτινα δέον νὰ συγκρητίσωσι κατὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην.

Παρέμεινα παρὰ τῷ προέδρῳ μέχρι τῆς τρίτης μεταμεσημέρινῆς ὥρας, ἀπεφασίσαμεν δὲ ὅπως θίξωμεν πάντες τὰ σχετικὰ πρὸς τὰς σχέσεις τῶν δύο ἀδελφῶν κρατῶν ζητήματα καὶ ἐν γένει ἐκανονίσαμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν ἔδει νὰ συνέντευξις αὕτη νὰ κανόνισθῇ.

Ο διάκτωρ Δημοσθένης Σπανόπουλος, διτὶς εἶχε γνωρίση τὸν Κρίσπην ἐν Ἰταλίᾳ, συνεδέετο ἰδίως στενῶς μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ, τοῦ Ματζίνη, μεγαλοδέατου καὶ τούτου πολιτευτοῦ. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν οὗτος νὰ ποιήσῃ τὴν εἰσῆγησιν.

Περὶ τὴν τετάρτην ἐσπερινὴν ὥραν καθήμενοι εἰς τὸ ζαχαροπλαστεῖον Βελισσαρίου μετὰ τοῦ προέδρου Ἀντωνίαδου, εἰδόμενοι διερχομένους τὸν ἀξιωματικὸν Μανοῦσον καὶ τὸν δόκτορα Σπανόπουλον, ἔχοντας εἰς τὸ μέσον ἄνδρα ὑψηλόσωμον ζωροτάτης καὶ ἐντόνου μορφῆς καὶ βλέμματος ἀεικινήτου. Ο δόκτωρ Σπανόπουλος διὰ καταλήλου μορφασμοῦ εἰδοποίησεν ἡμᾶς καὶ ὁ πρὸς τοὺς διερχομένους χαριτεσμός μας ὑπῆρξε πλήρης εὐγενείας ἀλλὰ καὶ σεβασμοῦ. Ο Κρίσπης ἀπεκλαύθη καὶ ἀνέκοψε τὸ βῆμα, τοῦτο δὲ ἡνάκησεν ἡμᾶς νὰ ἐγερθῶμεν. Ἐπλησίασαμεν ἀσκεπεῖς καὶ ὁ Κρίσπης ἀποκαλυφθεὶς καὶ αὐτὸς ἔχαιρετησεν ἡμᾶς διὰ θερμῆς ἀδελφικῆς χειραψίας.

Μετὰ τὰς δεούσας συστάσεις καὶ εὐχὰς ὁ Φραγκίσκος Κρίσπης μᾶς εἶπεν:

— Οἱ συμπορεύμενοι ἀξιότιμοι κύριοι μοὶ εἶπον ἡδη, διτὶ τὸ ἐσπέρας θὰ ἔχω τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ γνωρίσω τοὺς ἀδελφούς Ἐλληνας τοὺς ἀγωνιζομένους καὶ ἐνταῦθα τὸν ἀγῶνα τοῦ ἑτηκοῦ μεγαλείου, ὃν διεξάγομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἀδελφικὴν ἐκείνην χώραν. Περιττὸν κρίνω, κύριοι, νὰ διαθεσαιώσω ὑμᾶς πόσον ἀνυπομονῶ. Διερχόμενος τῆς χώρας ταύτης, ἡτις ὑπῆρξεν ἡ πατρὶς τῶν πατέρων μου, χαίρω διτὶ ὑπὸ τὸν ωραῖον καὶ ποιητικὸν τῆς οὐρανὸν καὶ τὸν θαλπερόν της ἥλιον καλλιεργεῖτε νμεῖς τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὄποιον ὅλιγοι θερμοὶ πατριώται ἡθελήσαμεν καὶ ἡμεῖς νὰ φυτεύσωμεν ἐκεὶ κάτω.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἰταλιστὶ διεξαγομένη συνδιάλεξις προκαλεῖ ἡδη τὴν προσοχὴν τῶν παρακαθημένων καὶ δυσφορία τις φαίνεται διτὶ ἐζωγράφηθε ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ προέδρου Ἀντωνίαδου. Ταύτην ἀντιληφθεὶς ὁ Κρίσπης ἔχαιρετησε καὶ πάλιν εὐλαβῶς καὶ ἀπεμακρύνθη μετὰ τῶν συνοδῶν του.

Περὶ τὴν ἐνάτην ἐσπερινὴν ὥραν εὐρέθημεν πάντες συνηθοίσαμένοι εἰς τὴν αἰθούσαν τοῦ Συλλόγου. Συνεπειά νέας διασκέψεως μεταξὺ τοῦ προέδρου Ἀντωνίαδου καὶ τοῦ γραμματέως Κα-

νέλλη, εἶχεν ἀποφασίσθη ὅπως πάντα τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου παραστῶσιν εἰς τὴν ἐσπερίδα ταύτην, ἡτις οὕτω προσελάμβανε χαρακτῆρα πανηγυρικόν.

Μετὰ τὴν ἐνάτην ὁλίγον, ὁ πρόεδρος Ἀντωνίαδης, εἰδοποιηθεὶς, κατῆλθε μετ' ἐμοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ προέδρου, εἰς τὸ μέσον τῆς κλίμακος καὶ ὑπεδέχθημεν τὸν κ. Κρίσπην.

Ο Ἰταλὸς πολιτευτής εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἰθουσαν κατεχόμενος ὑπὸ ζωηρᾶς συγκινήσεως· τῷ παρεχωρήσαμεν θέσιν παρὰ τὸν πρόεδρον καὶ ἡ συνεδρίασις ἤρξατο.

Ο πρόεδρος Ἀντωνίαδης λαβὼν τὸν λόγον προσεφώνησε τὸν διαπρεπῆ πολιτευτήν, τὸν ὃποιον ἔχαιρετησεν ως Ἰταλὸν ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς εὐκλεούσης αὐτοῦ πατρίδος. Ο Μανοῦσος καὶ ἐγὼ παρακαθήμενοι μετεφράζομεν τὴν προσαγόρευσιν τοῦ Ἀντωνίαδου, οὗτος ὡστε οὐδεμία λεπτομέρεια τοῦ ἐνθουσιώδους ἐκείνου λόγου νὰ διαφύγῃ τὸν διαπρεπῆ συναγωνιστὴν. Ο Κρίσπης ὅρθιος ἤκραστο ἐν προφανεῖ συγκινήσει, διτὶ δὲ ὁ Ἀντωνίαδης ὑπέμνησεν διτὶ οἱ ἀγῶνες ἀμφοτέρων τῶν ἐθῶν δὲν ἔληξαν εἰσέτι καὶ διτὶ βαρὺ καὶ ἐπίμοχθον εἶναι τὸ ἔργον τῶν πατριώτων τὸν δύο ἐθῶν, ὁ κύριος Κρίσπης ἔφερε τὸ μανδήλιον εἰς τοὺς ὄφθαλμούς καὶ ἀπέμαξε δάκρυ.

Ο πρόεδρος Ἀντωνίαδης ἀποπερατώσας τὴν σύντομον ἀλλὰ πλήρη ἐνθουσιασμοῦ προσλαλιάν του, παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς τὸν κύριον Κρίσπην, διτὶς κατ' ἀρχὰς ἀπεποιήθη προσπάθων νὰ πείσῃ τὸν πρόεδρον νὰ μείνῃ. Ἐπὶ τέλους πεισθεὶς ἐκαθέσθη εἰς τὴν ἀπέριττον προεδρικὴν ἔδραν, ἀπὸ τῆς ὁποίας εὐθὺς ἤγέρθη διὰ νάπαντήσης ἡμέρας.

— Αδελφοί! Συγχωρήσατέ μοι νὰ ὑμιλήσω ὑμῖν εἰς τὴν Ἱταλικήν. Θλίβομαι ἐγκαρδίως διτὶ ἀγνοῶ τὴν γλώσσαν, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ γλώσσα τῶν πατέρων μου. Διότι, ἀδελφοί, εἶμαι Ἐλλην τὴν καταγωγήν, ζωηροτάτη δὲ ἀναμένει εἰς τὴν μηνήν μου ἡ παράδοσις τῆς οἰκογενείας μου, καὶ ἡνὶ ὁ πρόπταπός μου κατέφυγεν ἐξ Ἑλλάδος εἰς Ἰταλίαν, φέρων ἐν ἑαυτῷ καθαρῶς ἐλληνοαλβανικὸν αἷμα. Τὸ μόνον τὸ δόπιον μὲ παρηγορεῖ εἶναι ἡ σκέψης διτὶ τὸ αἷμα ἐκεῖνο διὰ τὸ οποῖον ὑπερηφανεύομαι δὲν ἐνοθεύθη δι' ἀναμίξεως εὔτελοῦς καὶ ταπεινῆς. Ελλάς καὶ Ἰταλία ὑπῆρξαν ἀδελφαὶ ἐν εὐτυχίαις καὶ ἀτυχίαις καὶ ἡδελφωμέναι διῆλθον διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ο Ἐλλην ἐπομένως διτὶς καθίσταται Ἰταλὸς ἀπομένει πάντοτε εἰς τὸ ὑψός τῆς καταγωγῆς, ὡς τὰς ἡμέρας δικαιούμενας ἐνεργείας τοῦ πατριώτη Ματζίνη, αἵτι-

των καθίσταται Ἐλλην. Εἰς μίαν ἀκραν τῆς Ἑλλάδος εἶμαι βέβαιος διτὶ θὰ σωζεται ἔτι τὸ δόνουμα τῶν Κρίσπη καὶ εἰς πόθος ἐνδόμυχος τοῦ ἔξορίστου καὶ τοῦ καταδίωκομένου θὰ ἥτο νὰ ἀναπαύσῃ μίαν φορὰν τὸ καταπεπονημένον σῶμα ὑπὸ τὴν στέγην, ἡτις ἐστέγασε τοὺς πατέρας του. «Οπως δήποτε οὐδεὶς εἶναι κύριος τῆς ἐκπολιτὴν τῶν περιστάσεων, εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πεπρωμένου. Τὴν καρδίαν μου πληροῖ ἡ εὐφροσύνη διτὶ εὐρίσκομαι μεταξὺ ἀδελφῶν, ἀφ' ὃν μὲ ἀπεμάκρυνεν ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων, μὲ συνδέει δόμως τὸ πατροπαράδοτον αἰσθημα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὁ μέγας καὶ διακανὸς πόθος τοῦ μεγαλείου της. Εμμείνατε, ἀδελφοί, εἰς τὰς ἀρχὰς ὑμῶν καὶ τοὺς πόθους σας. Πικροί καὶ ἀπογοτεύσεις δὲν ἀπολείπουσι βεβαίως ἀπὸ παντὸς ἀγωνιστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Εἰς τὸ τέλος δόμως τοῦ ἀγῶνος ὑπάρχει εὐγενεῖς καὶ τίμιον τὸ ἔπαθλον τὸ βεβαμένον διὰ τοῦ αἰματος τῶν μαρτύρων. Τὴν συνέλευσις ἦκουσε δακρύουσα τὴν ὥραν τοῦ προστάτην τοῦ ὄμιλητου. Ο σεβαστὸς πρόεδρος κλαίων προσῆλθε καὶ ἔσφιγξε τὰς χειρας τοῦ κυρίου Φραγκίσκου Κρίσπη, ἐπίσης δὲ καὶ τὰς ἀλλα ἀξιότιμα μέλη.

Μετά τινας ἀλλας ἐπουσιώδεις ὄμιλίας, γλυκίσματα προσεφέρθησαν καὶ οἶνος καὶ ἡ συνεδρίασις ἔληξε.

Τὴν ἐπομένην περὶ τὴν δεκάτην τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου τῆς «Πολιτικῆς Ἀναμορφώσεως» μετέβη παρὰ τῷ κυρίῳ Κρίσπη εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ἑλλάδος διπου κατέλυσεν. Σπουδαίοτατα ἦσαν τὰ λεχθέντα κατὰ τὴν συγκέντρωσιν ταύτην διαφεύγοντα τὰ δρια τῆς ἀναγραφῆς ἐν οὕτω ἀπομνημονεύμασιν.

Ο κύριος Κρίσπης εἶπεν εἰς ἡμᾶς, διτὶ τὸ πολιτικὸν πρόγραμμα τῆς μερίδος, ὑπὲρ ἡς καὶ οὗτος ἀγωνίζεται, προορίζει μακρὰν καὶ πολυσχιδή δράσην ἐν τῇ ἐζωτερικῇ πολιτικῇ. Μὴ ἀρκούμενον εἰς τὴν ἐπιδιωκομένην συγκέντρωσιν τῶν Ἐνωτικῶν καὶ τὴν ἀνιδρυσιν τοῦ πανιταλικοῦ μεγαλείου, προσπαθεῖ νὰ κανονίσῃ τοιαύτας μετὰ τῶν πέριξ κρατῶν σχέσεις, ὡστε ἡ Ἰταλία νὰ γένηται ἡ προστάτις δλῶν ἐκείνων τῶν λαῶν, δοῖος ἔχουσιν ἀνεκπληρώτους ἔτι τοὺς ἐθνικούς πόθους.

Η τελευταία αὕτη δήλωσις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν σεβαστὸν πρόεδρον Ἀντωνίαδην νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τῆς προσαρτήσεως τῶν Ιονίων Νήσων. Ο κύριος Κρίσπης ἀνέφερε τὰς τότε προηγουμένας ἐνεργείας τοῦ πατριώτη Ματζίνη, αἵτι-

νες ἔτεινον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην καὶ εἶπεν ὅτι πρὸς τοῦτο, ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ, θέλει μεταχειρισθῆ τὴν ἐπιθυμίην τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἰταλίας παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ κυρεονήσει. Εἶχε δὲ διδόμενα ἐκ τῶν προηγούμενων τούτων ἐνεργειῶν καὶ ιδίως ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ δουκὸς τῆς Γενούης νὰ πιστεύῃ, ὅτι καὶ πρὸ τριῶν ἑτῶν τὸ Κύπρηνα ἔκεινο εἶχεν ἀνακινηθῆ, ὅτι δὲ εὐθὺς ὡς ἥθελον ἔλθει εἰς τὴν ἀρχὴν οἱ ὑπὸ τοῦ κυρίου Κρίσπου προστατευόμενοι, ἥθελον ἐπιληφθῆ τοῦ Κύπρου.

Όμως λησαμένες είτα περὶ τῆς Κρήτης καὶ ο ὁσύ-
νους Ἰταλοεύλην πολιτικὸς ἐφάνη τελείως κάτο-
χος τοῦ ζητήματος. Ἡ Κρητικὴ ἐπαναστατικὴ
ἐπιτροπὴ εἶχεν ἡδη ἀπὸ μακροῦ χρόνου συνεν-
νοηθῆ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ οἱ
ἐπτακόσιοι Ἰταλοὶ ἔθελονταί, οἱ στρατολογηθέν-
τες κατὰ τὸ 1854, δι' ἀναφορᾶς τοῦ ἀρχηγοῦ
Ἀγκινόρδη, εἶχον συνεννοηθῆ ἀπ' εὐθείας μετὰ
τοῦ κ. Κρίσπη. Ὁ κύριος Κρίσπης μὴ θεωρῶν
πάντα ταῦτα ἐπικρητὴ παρεκάλεσε με ίδαιτέρως
hexavia δε ως πλησιεστέρα πρός την Ἀνω Ἰτα-
λίαν χώρα ἥθελε χρησιμεύσει διὰ τὸν στενώτατ-
τον σύνδεσμον Ἰταλίας καὶ Ἐλλάδος καὶ εἰς
συμμαχίαν, ἥτις ἥθελε καταλήξει εἰς ισχυρότατον
παράγοντα καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν.

πετείας καὶ ἀπὸ ἐκπλήξεις. Εἰς τὸν δρόμον αὐτὸν εὑρέθημεν συνοδοιπόροι. Ἐγνωρίσθημεν μέσα εἰς τὰ φοιτητικὰ δωμάτια τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν οπίσιαν ἐκράτουν ἀκόμη στερεὰ τὰ σκῆπτρα ὁ Ροΐδης, ὁ Ραγκαβῆς, ὁ Βλάχος, εἰς τὸν όποιον ὁ συγγραφεὺς τῶν «Διηγημάτων» ἀνέθετε τὸ πρώτον του ἡμιτελὲς ζήργον, «Τὰ Θαύματά του Διαβόλου», ἀν δὲν ἀπατῶμαι, τὴν ἐποχὴν που ἦνθει ἀκόμη τὸ πνεῦμα τοῦ Ειρηναίου Ἀσωπίου, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ όποιού μὲ τὰς μεγάλας βιβλιοθήκας, ἐσυγχάζομεν οἱ δύο ὡς εἰς προσκύνημα, δίδοντες τὰ πρώτα μας δοκίμια εἰς τὸ «Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον», τὴν ἐποχὴν που ὁ Δροσίνης καὶ ὁ Παλαμᾶς καὶ ἡ ἄλλη πλειάς ἦσαν ἀκόμη οἱ

Απὸ τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐπρωτογνώρισα τὸν συγ-
γραφέα, πολλὰ πράγματα ἥλλαξαν καὶ ἡ φιλο-
λογία μας ἔκαμεν ἔνα δρόμον γεμάτον ἀπὸ περι-
νού καὶ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι, μίαν κρίσιμον στιγ-
μήν, κατὰ τὴν ὅποιαν μία ἐποχὴ φιλολογικὴ
ἀπέθνησκε καὶ μία νέα ἀνέτελλε, μὲ δῆλας τὰς

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ:

Γρηγορίου Ξενοπούλου: Διηγήματα. Σειρά Πρώτη 1901.

περιφρονήσεις καὶ τὰς ὑπερβολὰς τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἀλλην, ποῦ παρουσιάζουν αἱ κρίσιμοι αὐται στιγμαῖ. Ἡ πρώτη στροφὴ τότε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν ἥρχισε νὰ φέρῃ μίαν εὐεργετικὴν πνοὴν βουνῶν καὶ λόγγων εἰς τὴν φιλολογίαν μας καὶ νὰ δημιουργῇ ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἀπαραίτητον ὑπερβολὴν καὶ κατάχρησιν, μίαν ψευδο-βουκολικὴν τέχνην, ἡ ὅποια ἥρχισε νὰ ἐκπνέῃ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀφοῦ ἀφῆκεν ὅ, τι καλὸν καὶ ὅ, τι κακὸν εἶχε νάφηση εἰς τὴν τέχνην καὶ τὴν γλώσσαν. Διὰ τὴν τελευταίαν μάλιστα δῆλη αὐτὴ ἡ διαρρεύσασα ἐποχὴ ὑπῆρξε σημαντικωτάτη.

Άυτὴν τὴν ἐποχήν, ἀπὸ τότε ἔως τώρα, τὴν πλήρη ταραχῶν καὶ ἑρίδων καὶ ἀποπλανήσεων, ἀλλὰ καὶ σχετικοῦ σφρίγους ταυτοχρόνως, τὴν ξῆσεν ὁ Ξενόπουλος μεταξὺ τοῦ «Τριακοντά-βαθμου Ἐπάθλου Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος» (ἥτο δεκαεξαετῆς τότε (ίδε «Ἀπολογίαν μου») καὶ τοῦ «Ἐσταυρωμένου Ἔρωτος», μέσα εἰς τὴν ἀνόρθωσιν καὶ κατακρήμνισιν εἰδώλων, μέσα εἰς τὴν ἀνησυχίαν τῶν νέων τάσεων καὶ μημέσεων, μέσα εἰς τὴν παραφροσύνην τῆς νεομανίας. Οὐ Ξενόπουλος ἔκτοτε μοῦ ἔκαμνε μίαν ἐντύπωσιν, ἡ οποία δὲν μετεβλήθη οὐσιωδῶς, ἐντύπωσιν συγ-γραφέως, τοῦ ὄποιου ἔὰν δὲν εἶχεν ἐγγίσει τὸ μέτωπον ὁ Θεός, τὸν εἶχε προικίσει δύως μὲ ἔνα ἐκλεκτὸν τάλαντον, μίαν ἀντιληφτινὴν φωτισμένην, μὲ καλαισθησίαν πρὸ πάντων καὶ χάριν καὶ θηλυ-κότητα πνεύματος. Οὐκ. Ξενόπουλος ἔγραψε πολλὰ πράγματα ἔκτοτε: διηγήματα, μυθιστορήματα (ἡ Μαργαρίτα Στέφρα δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ καλλίτερα

ποῦ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ ἐμβρύωδης φιλολογία μας), δράματα, χρονογραφήματα, κριτικὲς μελέτας. Ὁλα τὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς, τὰ ἡμερολόγια, αἱ ἐφημερίδες εἶνε γεμάτα ἀπὸ τὸ θνομά του. Ἀπὸ τὰ «Ἐκλεκτὰ Μυθιστορήματα» καὶ τὴν «Ἐστίαν» μέχρι τῆς «Τέχνης» καὶ τῶν «Παναθηναίων» δὲν ὑπῆρξε δημοσίευμα, εἰς τὸ ὄποιον νὰ μὴ συνειργάσθη, ὁ πολυγραφώτερος καὶ πολυτροπώτερος ὅλων μας. Διὰ μέσου δόλου αὐτοῦ τοῦ φιλολογικοῦ καὶ κριτικοῦ ἔργου μία τάσις καὶ μία ἀνησυχία ἀνακαίνισεως προδιδέται, μία αὐτοανχεήτησις τοῦ συγγραφέως, μαζῇ μὲ μίαν μεταβολὴν γνωμῶν καὶ ἀντιλήψεων, ἐκπίπτουσαν κάποτε εἰς παραδοξολογίαν καὶ ἀντιφάσεις (διάφορα φιλολογικὰ δρθρα), μίαν ἐγκόλπωσιν κάθε νέχις τάσεως καὶ τροπῆς, εἰς τὴν ὄποιαν ἀν δὲν διέφυγεν ἴσχυρῶς τὰ δρια τῆς στενῆς μιμήσεως, δὲν ἐγλίστρησεν δύμως καὶ ποτὲ ἐπικινδύνως εἰς τὰ δρια τῆς παραφροσύνης ἢ τοῦ ἐπαρχιατισμοῦ. Ο. κ. Εενόπουλος ἐλάττευσε κατὰ σειρὰν τὸν Δωδὲ (ἢ πρώτη ἐπίδρασις), τὸν

φρασα κάποτε ἐν παρόδῳ μίαν ιδέαν που ἔχω περὶ τῆς ἀχρηστίας καὶ τῆς ἀφυσικότητος ἵσως τῆς κριτικῆς τῶν ἡμερῶν μας, ἢ μᾶλλον τῆς βιβλιογραφικῆς λογοδοσίας ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ὑποχρεώσεως καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος, ἐνὸς ἐπαγγέλματος ὅλιγον γελοίου, ὅπως κατ' ἀνάγκην κατήντησεν εἰς τὸν σύγχρονον φιλολογικὸν καὶ καθημερινὸν τύπον, μιᾶς κριτικῆς ἐκ φυλλομετρήματος, τὴν ὥποιαν ἥρχισαν νὰ μὴ ἀνέχωνται καὶ τὰ ἐκλεκτότερα πνεύματα εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου οἱ τόμοι κατακλύζουν τὰ γραφεῖα κριτικὸν πληρωνομένων διὰ νὰ μὴν ἀναγινώσουν τὰ βιβλία καὶ νὰ λέγουν ὅπως ὅπως τὴν γνώμην των. Ἀντιλαμβανόμενος τὴν κριτικὴν ἀπλῶς ὡς ψυχολογίαν τῶν συγγραφέων καὶ τοῦ ἔργου, παρατηροῦσαν ἀπλῶς, θαυμάζουσαν ἡ παραβλέπουσαν, μὴ ἔχουσαν νὰ κάμῃ ἐπιτιμήσεις ἢ νὰ ἐπιβάλῃ τρόπον ἢ νὰ χειραγωγήσῃ εἰς δρόμους, κατί τι ἐπίσης δημιουργικὸν ὡς ἡ τέχνη, δὲν θὰ εἴχα καμμίαν ἰκανότητα νὰ κάμω τὸν ἔξι ἐπαγγέλματος κριτικὸν καὶ ὑποθέτω ὅτι ὁ κ. Εενόπουλος θὰ εἴνε εὐχαριστημένος διὰ τοῦτο. Ἐὰν ἐνασχολοῦμαι σήμερον μὲ τὸ ἔργον του καὶ μὲ τὸν ἴδιον, τὸ κάμων διότι καὶ αὐτὸς καὶ τὸ ἔργον του, συμπαθητικὰ καὶ τὰ δύο δι' ἐμέ, μοῦ δίδουν ἀφορήν νὰ εἴπω μερικας σκέψεις, χωρὶς καμμίαν αξιωσιν καὶ ἀπαίτησιν ἀπὸ τὸν συγγραφέα καὶ ἀπὸ τὸ κοινόν του.

Τὸ νέον καὶ ὅλιγον παλαιὸν βιβλίον του κ. Εενόπουλου περιέχει ὄμολογομένως μερικὰ ἐκ τῶν καλλιτέρων διηγημάτων τοῦ συγγραφέως, διότι ὁ συγγραφεὺς ἔχει τέκνα ἀνηκούστου ἀνομούστητος.

Τὰ διηγήματα αὐτὰ τοῦ κ. Εενόπουλου, ἐὰν εἴνε ἀνάγκη νὰ τὰ κατατάξῃ κανεὶς, δὲν ἀνήκουν οὔτε εἰς τὴν ἡθογραφίαν; οὔτε εἰς τὸ διηγημάτων καρακτήρων. Ἡθογραφίαν λέγων δὲν ἀντιλαμβάνομαι τὴν ψυχὴν καὶ περιγραφικὴν ἔκθεσιν ἦθων καὶ ἔθιμων, μὴ ἔχουσαν κανένα κοινὸν μὲ τὴν τέχνην καὶ ἀπὸ τὴν ὥποιαν ἔχει συμφορηθῆ ἐκτεταμένον μέρος τῆς νεοελληνικῆς διηγηματογραφίας, διεκδικοῦν δι' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν καρακτήρα τοῦ ἔθνους καὶ παρασύρον εἰς ἀξιοδάκρυτον φλυαρίαν ὅλους τοὺς νεήλυδας καὶ τοὺς πρωτοπείρους δοῖοι ἔχουσαν μίαν ἡμέραν ἢ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἢ τὸ βουνόν. Ἡθογραφικὸν ἀντιλαμβάνομαι τὸ διηγημάτων τὸ μυθιστόρημα, τοῦ ὥποιου οἱ ἥρωες ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἥθος, τὴν ζωὴν καὶ τὰς ἔξεις μεγάλων κοινωνιῶν ὄμαδων καὶ εἴνε οὕτως εἰπεῖν ἀντιπροσωπευτικοὶ ἥρωες. Τοιούτοι δὲν εἴνε οἱ ἥρωες τοῦ κ. Εενόπουλου, κανεὶς τούλαχιστον ἀπὸ τοὺς Πέτρους

(ἢ πλειονόφηρία φέρει τὸ δνομα αὐτὸ) καὶ τὰ ἄλλα διεύλλαβα πρόσωπα τῶν καλλιτέρων διηγημάτων. Ἀλλ' οὔτε καὶ κυρίως διηγήματα καρακτήρων εἰμποροῦν νὰ ὄνομασθοῦν, δὲν εἴνε δηλαδὴ ψυχογραφικαὶ μονογραφίαι, καὶ οἱ ἥρωες των δὲν διαγράφονται ζωηρῶς ἔκτυποι καὶ ιδιότυποι, ἐντυπωνόμενοι ζωηρῶς καὶ ἀνεξιτήλως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγινώστου, δπως εἰς τὸ καλλιτερα καὶ ὄνομαστότερα διηγήματα τοῦ εἶδους. Οἱ ἥρωες καὶ αἱ ἥρωιδες τοῦ κ. Εενόπουλου εἴνε μᾶλλον ὄχροι καὶ ἀδύνατοι, κοινοὶ καρακτῆρες, συγχεόμενοι μὲ τὸ πλήθος, εἰς τοὺς ὄποιους συμβαίνουν πράγματα συνήθη, ἀτυχίαι, ἀπογοητεύσεις, θλίψεις καὶ σπαραγμοί, γεγονότα εἰς τὰ ὄποια ὑποκείμεθα ὅλοι, καὶ κατὰ τῶν ὄποιων ἀντιδρῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ συνήθη τρόπον. Θέλω νὰ εἴπω ὅτι γνωριμίας ἔξαιρετικὰς δὲν κάμνει κανεὶς εἰς τὰ «Διηγήματα» τοῦ κ. Εενόπουλου. «Τὸ Παράθυρόν του», τὸ «Χωρὶς Ὀνομα», τὸ «Βορειὸν Παράθυρον», τὸ «Μίσος», τὸ «Θῆλυ», τὰ καλλιτερα τῆς σειρᾶς θὰ ἡσαν μᾶλλον διηγήματα ἀναλύσεως, διηγήματα συγγενεύοντα μᾶλλον πρὸς τὸ λεγόμενον ψυχολογικὸν εἶδος. Ὁ συγγραφεὺς ἀναλύει ψυχικὰς καταστάσεις, ἔκτυλισσεις ψυχολογικὰ συμπτώματα, ἀποσταλάζει ἀπὸ τὰς περιτετείας τῆς ζωῆς μίαν οὐσίαν ἀβράν καὶ καλλιτεχνικήν, η ὄποια δχι σπανίως δίδει τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν σκέψιν καὶ τὴν διάθεσιν τῆς ἀγρῆς καὶ ἀριστοκρατικῆς τέχνης, τῆς τέχνης ἡ ὄποια διευθύνει κάπου τὴν ψυχὴν χωρὶς νὰ τὴν σταματᾷ καὶ ἡ ὄποια ἀνοίγει ἔνα δρόμον ἐμπρὸς τὴν ψυχὴν, εἰς τὸν ὄποιον τὴν ἀφίνει νὰ βαδίσῃ μόνη καὶ ἐλευθέρα. Καὶ εἴνε αὐτὸς ὁ καρακτήρας εἰς δλα τὰ εἰδὸν τῆς νέας τέχνης, μιᾶς τέχνης κυρίως ὑποβλητικῆς καὶ ὑπανικτικῆς, πρὸς τὴν ὄποιαν προσεγγίζει ὁ κ. Εενόπουλος εἰς τὰ διηγήματά του ἀκριβῶς ἐκεῖνα, δπου δὲν κατατρίβεται εἰς τὴν φορτικὴν ἀνάλυσιν, τὴν φροντίδα τῆς σαρηνείας, τῆς ἔξοφλησεως τῶν ἐκκρεμοτήτων καὶ τῶν ἐπιμυθίων.

Διότι πρέπει νὰ ὄμολογήσω, δτι πολλὰ ἐκ τῶν ὅλιγων αὐτῶν διηγημάτων θὰ εἰμποροῦσαν νὰ ἡσαν καλλιτερα χωρὶς τὴν φροντίδα αὐτὴν καὶ ὑποθέτω ὅτι αὐτὰ εἴνε καὶ τὰ παλαιότερα τοῦ συγγραφέως. Τοιουτορέπως ὁ «Ἀπόμαχος» π.χ. τελειώνει μὲ ἔνα ἡθικὸν συμπέρασμα, τὸ ὄποιον δὲν ἐνδιάφερει καθόλου τὴν τέχνην, τὴν ἀδιαφοροῦσαν διὰ τὰς σκοπιμότητας, καὶ τὸ ὄποιον εἰμποροῦσε νὰ συναγάγῃ καθε ἀγαθὸς νοικοκύρως, ἐὰν ἥθελε. Ἡ ψυχολογικὴ ἀνάγκη τοῦ υἱοῦ γάνακουφίση τὸν πατέρα εἰς τὸ γῆρας του, αὐτὴ ἡ εἰκὼν ἀκόμη τῆς ἀντικαταστάσεως εἰς τὴν ζωήν,

αὐτὴ ἡ μελαγχολία τῶν πραγμάτων ποῦ φεύγουν καὶ ἐπανέρχονται εἰνε τόσα πράγματα ποῦ ἔφθαναν διὰ τὸ καλλιτεχνη, συγγραφέα καὶ ἀναγνώστην. Τὸ ζήτημα τῆς ἀλληλεγγύης δὲν ἐνδιαφέρει οὔτε οὔτε τὸν κ. Εενόπουλον, ὁ ὄποιος τὸ ἔγχραφε, οὔτε ἐμὲ ὁ ὄποιος τὸ διαβάζω. Ισως δὲν φάνεται τοὺς ὑψηλοὺς βαθμούς. Ἐὰν τὸ ὑφος εἴνε τὸ κολορί, ὁ χρωματισμός, κατί τι κείμενον βαθύτατα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ ζωγράφου, συγγενὲς καὶ δχι ἐπίκτητον, καὶ ἐὰν ἡ περιγραφὴ εἴνε τὸ σχέδιον, ὁ χρωματισμὸς τοῦ συγγραφέως τῶν «Διηγημάτων» ὄμοιάζει μὲ τὸ σχέδιον του ἐπίσης λιτόν καὶ ἀτονον, ἀλλ' ἀκριβές καὶ ἀπέριττον. Τόσον τὸ καλλιτερον! Ἐλέγθη περὶ τῆς θεραπευτικῆς κατὰ τὰ τευλευταῖα ἔτη ὅτι: *notre thérapie est en voulant s'enrichir elle ne fait que s'encombrer.* Τὸ ἴδιον θὰ εἰμποροῦσε νὰ ἐπαναλάβῃ κανεὶς διὰ τὸν χρωματισμὸν καὶ τὸ σχέδιον τῶν περισσοτέρων νεοελληνικῶν ἔργων τῆς φαντασίας. Ἀντὶ πλούτου ἔχομεν συμφόρησιν. Τὸ ὑφος τῶν περισσοτέρων συγγραφέων μας κατήντησεν ἀφόρητον, ἐπαρχιωτικόν, νεοπλούτικόν, φορτωμένον μὲ δλας τὰς στιλπνότητας καὶ τὰ χρωματα, μὲ τὰ ὄποια στολίζονται οἱ ἐπαρχιῶται καὶ οἱ νεόπλουτοι τὸ σχέδιον των ἀνάλογον, χωρὶς μίαν καθαρὰν γραμμήν, χωρὶς ἔνα ἀκριβές περίγραμμα, χωρὶς καμμίαν προοπτικήν. Μία συμφόρησις πραγμάτων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, κατί τι φέρον κούρασιν, θάμβωμα καὶ ἀσθμα. Ὁ πλούτος ἡνωμένος μὲ τὴν λιτότητα, ἡ δύναμις μὲ τὴν ἐγκράτειαν, ἡ σύνθεσις ἐκδηλουμένη εἰς ἀπλότητα, δπως συντίθενται τὰ χρώματα τῆς ἱριδος εἰς τὸ λευκόν, εἴνε χάρισμα ὅλιγων, πολὺ ὅλιγων ἀκόμη μεταξύ μας. Καὶ προκειμένου νὰ ἐκλέξῃ κανεὶς μεταξύ τῶν δύο, π. χ. μεταξύ τοῦ κ. Εενόπουλου καὶ τοῦ... (ἡ συμπλήρωσις ἀφίνεται ἐλεύθερα), ἡ ἐκλογὴ δὲν θὰ εἴνε δύσκολος. Τὴν ἴδιαν μου ψῆφον τούλαχιστον τὴν ἔχει ὁ κ. Εενόπουλος.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΤΟ ΔΕΚΑΤΕΠΕΝΗΜΕΡΟΝ

μίαν ποιητικήν συλλογήν τοῦ Παράσχου, δύο πράγματα τὰ δόπια πρώτην φορὰν ἐγνωρίθησαν μεταξύ των.

*

ΑΙ ΒΙΤΡΙΝΑΙ ΠΟΥ ΑΠΕΙΛΟΥΝ. Τόδον δικαία

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΔΗΣΤΑΡΧΟΣ. Ωριμένως ἔχά-
σαιεν καὶ τὸ ληστρικὸν μεγαλεῖον. Οἱ Ἀμ-
ποῦ, ἐρχόμενος σῆμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ
ἔσταύρωνε τὰς χεῖρας ἐξ ἀπελπισίας. Τὰ βουνά
μας δὲν ἔχουν πλέον βασιλεῖς, καὶ κανεὶς δεσπο-
τιμός δὲν κυριαρχεῖ ἐπάνω, παρὸ μόνον ἡ πρέ-
μος δημοκρατία τῶν κοινῶν καὶ τῶν τράγων. Δὲν
νομίζετε ὅτι οἱ λησταὶ μας μίαν φορὰν ἐπιπτον
ἐνδοξότερα ἀπὸ τὸν Δημόπουλον; Τούλαχιστον
ὅταν εἰσῆρχοντο εἰς τὰς πόλεις μὲν μιματώ καὶ
μὲ γκέτες, ἥξευραν νὰ βαδίζουν ὡς δανδῆδες.

Ο δαιμόνιος Λύγκος, ὁ δόπιος, πετῶν τὴν
φουστανέλλαν, ἔκαμψε τὰς περισσότερας καὶ
πλέον καταπληκτικὰς μεταμορφώσεις ἐντὸς τῶν
πόλεων, ἥξευρε νὰ φέρεται συμφώνως πρὸς τὸ
ἐνδυμά του. "Οταν ἐφοροῦσε ράσα, ἐφρόντιζε νὰ
βαδίζῃ μὲ τὴν ταπεινόδυνην ἀρχιμανδρίτου,
ὅταν ἐφοροῦσε ντιοτεγκέδικα, ἐφοροῦσε νὰ μὴ
βαδίζῃ ὡς φουστανέλλας, καὶ ὅταν ἐπλήρωνε
τὸν καφέν του μὲ μίαν λίραν, εἶχε προνούσει
νὰ φορῇ περούκαν ἔανθην διὰ νὰ φαίνεται ἑκα-
τομμυριοῦχος Ἀμερικανός. Οἱ λησταὶ ἄλλως τε
ποὺς ἔστιν τὸν καφέν των εἰς τὸ καφενεῖον
Γιαννοπούλου, τὸ σημερινὸν Ζαχαράτου τῆς
πλατείας Συντάγματος, φαίνεται ὅτι ὥσταν δλί-
γρον ἥμιθεοι.

"Ἐπομένως ἀπελπισθῆτε ἀπὸ τοὺς σημει-
νούς. "Ἐνας ἔρως σύνοδευόμενος ἀπὸ ἀρνόσιν
τῶν γονέων τῆς ὥραίας, ἔνας τραυματισμός, ἔνα
ἐνταλμα συλλήψεως—ἴδον τὰ εὐθνότατα ὑλικὰ
διὰ τῶν δόπιων καταδκευάζεται σῆμερον δὲ λη-
στής. "Ταλέντον" δὲν χρειάζεται, ενῷ εἶνε καὶ
ἔδω φεῦ! τόδον ἀπαραίτητον. Ο Δημόπουλος, ὁ
δόπιος ἐπιάσθητε εἰς τὸν Βόλον καὶ ἐκλείσθη
ἀυτὸς τὰς ἡμέρας εἰς τὸ Παλαμῆδι, ἔγραψε στί-
χους εἰς τὴν νεότητά του, ἀλλὰ κατὰ λάθος ἔγεινε
λησταρχος. 'Αντι μιᾶς ποιητικῆς συλλογῆς ἔκαμψε
τὴν ληστείαν τῶν Πινακωτῶν. 'Εννοεῖται ὅτι
δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ κανεὶς εἰς τὴν λη-
στείαν, ὅταν δὲν τὸν ἔχῃ πλάσει δι' αὐτὴν ἡ
φύσις, καὶ δημόπουλος ἐπεδεν εἰς τὸ δυτάρι
τῶν ἀρχῶν, φέρων ἐπάνω του μίαν κάμαν καὶ

"Ημεῖς οἱ δόπιοι έσοτάζομεν τόδον γλεντοκο-
πικῶς τὰ περιφύμα Ψυχοδάθβατα, εἶνε καιρὸς
νὰ ἀμυνθῶμεν καὶ κατὰ τῆς ὑδρεως τῶν βιτρο-
νῶν τῆς δόδου Ἀθηνᾶς. Υπεμείναμεν πάρα πολὺ^{έως}
τῷρα. Τόδον πολύ, ὥστε πέρυσιν εἶχε δημο-
σιευθῆ ἀγγελία φερετροποιοῦ βεβαιοῦντος ὅτι
κάμψει τὴν καλλιτέραν ἐργασίαν καὶ καταλή-
γοντος μὲ τὴν λέξιν: «Δοκιμάσατε».

*

ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΤΩΝ ΩΚΕΑΝΩΝ. Ο «Μιαού-
λης» ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν, ἀπὸ τὸ
ταξείδιον ποὺ ἔδωσεν εἰς τοὺς "Ελληνας ναύτας

τὸδον σχετίζεται μὲ τὴν ἑλληνικήν ιστορίαν,
ἄλλὰ καὶ τόδον περιττὸν ἔγεινεν ἀπὸ τοῦ 1836,
όπότε ἡ Ιερὰ Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος ἀπεμά-
κυνε τὴν εὐλογίαν της ἀπ' αὐτοῦ, προϊδοῦσα
πολλοὺς κινδύνους.

Τὸ ἔθιμον αὐτό, τὸ ἀπελοῦν τὴν ἀληθινὴν
συγγένειαν μὲ τὴν ψευδῆ, τὸ δημιουργοῦν ἀδελ-
φοὺς ἐκεῖ δῆπον δὲν τοὺς ἐδημιουργοῦσε τὸ κοι-
νὸν αἷμα, ἐν ὅπωδεν ποτὲ τὰ εὐρυτάτης
ἀντιλήψεως ἔθιμα ποῦ ἐπεκράτησά ποτε εἰς
τὸν κόσμον, φαίνεται ὅτι ἔξαστε ἀκόμη μυστη-
ριώδην ἐπίδρασιν. Τὴν ἐγκληματικὴν του μορ-
φὴν μὲ τὴν δόπιαν ἀνεφάνη εἰς τὸν Πειραιᾶ,
πρέπει νὰ τὴν πολεμήσωμεν μὲ δόσην γενναιό-
τηπα ἐπολέμησαν τὰς νομικὰς ἀξιώσεις τοῦ
ἔθιμου αὐτοῦ οἱ Ρωμαῖοι. Τούλαχιστον ἀς μείη
ἀνγόνιαν εἰς τὴν ιστορίαν, εἰς τὴν δόπιαν εἶνε
γνωστὸν ὅτι καὶ ὁ Ιουστινιανὸς εἶχεν ἀδελφο-
ποιτούς.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΤ' ΑΥΤΑΣ ἐπρόκειτο νὰ γείνουν ἐν Παρισίοις
τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ίουλίου
Σίμωνος, τοῦ διαπρεποῦς καὶ ὡς φιλοσόφου καὶ ὡς
λογογράφου καὶ ὡς πολιτικοῦ καὶ ὡς φιλανθρώπου,
ἄλλ' ἡ τελετὴ ἀνεβλήθη διὰ τὸν προσεγγῆ Μάρτιον,
διότι ἔνεκα ἀσθενείας τοῦ ἀρχιτέκτονος τὸ βάθρον ἐπὶ
τοῦ ὅποιου ἔμελε νὰ στηθῇ ὁ ἀνδρίας δὲν συνεπλη-
ρώθη. Ο γλύπτης παρέστησε τὸν Ίουλιον Σίμωνα
τῆς Τύνιδος περιέγραφεν εἰς κάποιαν ἐπιστολήν
του τὴν ἀναγώνοιν τοῦ σκάφους μας ἀπὸ τὸν
Τύνιδα ὑπὸ τοὺς χαιρετισμούς σειρομένων μαν-
δηλίων, ἀπομακρυνομένους γαληνίως ἀπὸ τὸν
λιμένα κατὰ τὴν ὧδαν τοῦ ἀλιοβασιλέμματος.
Καὶ ἔγραφεν ο "Ελλην, ἐνθυμοῦσαι, μόνον αὐτὰς
τὰς δύο λέξεις: «Δύο ἄλλοι βασιλεύουν γιὰ μᾶς».

*

ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΗΤΟΙ. Ἐνέδεις Κορδικανι-
κοῦ αἵματος ἔξακολουθοῦν, κατὰ τὰ φαινό-
μενα, νὰ γίνωνται εἰς τὸν δργανισμὸν μας. Εἰς
τὸν Πειραιᾶ ἀπεκαλύφθη καὶ σωματεῖον μαχαι-
ρωτῶν, ἐκδικτῶν, ἐξαφανιστῶν, ὀνομάσατε τοὺς
ὅπας θέλετε. "Ηνωδαν τὰς χεῖρας, τὰς κάμας
καὶ τὰς δυνάμεις των διὰ νὰ ἔξοντάσουν κοινοῖς
ἔχθρούς. 'Ανεψιόνταν ὀλόκληροι οἰκογένειαι,
ύφαίνουσαι τὴν ἐξόντωσιν κατὰ οἰκογενειῶν,
δένδρα γενεαλογικὰ κατὰ δένδρων, Μοντέκιοι
κατὰ Καπονέτων. Καὶ ὥσταν δῆλοι «ἀδελφοποιο-
τοι» δεθέντες μὲ τὸ παλαιὸν ἔθιμον, τὸ δόπιον

Ο ΡΩΣΣΟΣ συγγραφέυς Δραγάνος ἐδημοσίευσε
βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπισκόπησις τῶν εἰς
40 γλώσσας μεταφράσεων τῶν ἔργων τοῦ κόμη-
τος Λέοντος Τολστόη». Ο Δραγάνος καθορίζει τὴν
ἐποχὴν κατὰ τὴν ὥποιαν ἄλλοι λαοὶ ἤχησαν νὰ μεθ-
ερμηνεύωσαν τὰ ἔργα τοῦ Τολστόη, εἶνε δ' αὐτὴν τὸ
1870. Πρώτοι κατὰ χρονολογικήν σειρὰν μεταφρά-
σται τοῦ Τολστόη, κατὰ τὸν ωραίον συγγραφέα, εἶνε
οἱ "Ελληνες" (1870), τέταρτοι ἔρχονται οἱ Γάλλοι.

(1877), ἔκτοι οἱ "Αγγλοι" (1878), ἔνατοι οἱ Γερμανοὶ (1882), δέκατοι ἔκτοι οἱ 'Αμερικανοὶ (1887), ἐκ τῶν τελευταίων δὲ οἱ Κινέζοι (1895) καὶ οἱ 'Αργυροεβραῖοι (1899). 'Ως πρὸς τὸν ὄριθμὸν τῶν μεταφράσεων καὶ τῶν περὶ Τολστόγη πραγματειῶν, τὴν πρώτην σειρὰν κατέχουν οἱ Γερμανοὶ (218), τὴν δευτέραν οἱ Γάλλοι (159) καὶ τὴν τρίτην οἱ "Αγγλοι" (75).

ΤΟ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ἐκδιδόμενον *Περιοδικόν μας*
ἀπὸ ίης προσεχούς Σεπτεμβρίου μεταρρυθμίζεται
καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ περιεχόμενον. «Η ἐπί ἐν καὶ
ζήσου ἔτος ἔκδοσίς του,—λέγει εἰς τὴν ἀγγελίαν τὴν
ἀναγγέλλουσαν τὴν μεταρρύθμισιν ταύτην,—ὑπὸ περι-
ωρισμένον καὶ εἰδίκον φιλολογικον πρόγραμμα ἀπόδει-
κνεῖ σήμερον τὸ ἀδύνατον τῆς ὑπάρχεως περιοδικοῦ
δυναμένου ν' ἀσχοληταὶ ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν φιλο-
λογίαν μας, ἀλλ' οὐτε καὶ ἡ φιλολογία μας φαίνεται
ἐπαρκής νὰ προσελκύσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ».

ΕΙΣ ΤΗΝ Μεγάλην Ἐπιθεώρων τῶν Παρισίων ὁ Φ. Μπερτελώ ἐδήμος ούτε σεν ἔκτενη μελέτην περὶ τοῦ Λουΐ Μενάρ. 'Ο Λουΐ Μενάρ, ὅστις εἶνε ἄγνωστος παρ' ἡμῖν, ὑπῆρξε παράδοξον, ἀνήσυχον, πολυμερές καὶ ἰσχυρὸν πνεῦμα, ποιητής, φιλόσοφος καὶ ἱστορικός, ἐλληνιστής βαθύς, χρυσκός ἀνακαλύψας τὸ χολλόδιον καὶ τὴν νιτρομανίτην, τὴν ἰσχυροτάτην ἔκρηκτικὴν ὄλην, κοινωνιστής καὶ ἐπαναστάτης.

“Ως ποιητής έθαυμάσετο ἀπὸ τὸν Λεκόντ δὲ Αλή,
ὅστις δὲν είχε πολὺ εὔχολον τὸν θωμασμὸν καὶ μεθ'
οὐ συνεδέετο διὰ στενῆς φυλίας. Τῶν Ποιημάτων του,
τὰ ὅποια ἔξεδωκε τῷ 1855, προέσταξε πρόδογον θωμα-
σιον ως πρὸς τοῦ ὄφους τὴν ἀνθηρότητα καὶ τὸ
ὄφος τῶν φιλοσοφικῶν ἴδεων, ὁ ὅποιος ἐτελείωνε διὰ
τῶν ἔχης ἀπλῶν λεξιών. «Δημοσιεύω τὸν τόμον τοῦτον
τῶν στίγων, τὸν ὄποιον δὲν θὰ ἀκολουθήσῃ» κανεὶς
ἄλλος, ὅπως ἀνεγείρει κανεὶς κενοτάφιον εἰς τὴν νεό-
τητα. Εἴτε ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν εἴτε ἀπαρατήρητος
μείνῃ, εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐργημητήρου μου, δὲν θὰ τὸ
μάθω».

Οι Parnassiens, προσθέτει ό Μπερτελώ, τοὺς
δόποιους ἔμαθεν ἐλληνικά, δὲν τῷ ἔδωκαν τὴν θείσιν,
ἥτις τῷ ἥρμοζε. Εἰς τὸν Παρνασσόν τοῦ 1865 ἐδημο-
σίευσαν μὲν τὸ συννέτον του Ἐφενός, ἀλλὰ τὸν τίτλον
του μετεποίησαν εἰς Τζένη, ο δὲ Κατούλη Μανδές εἰς
Ἀγίαν. Βραδύτερον ό Λεκόντ δὲ Λίλ καὶ ὁ Ἐρεδία τῷ
ἀπέδωκαν δικαιοσύνην δύολογήσαντες ὅτι οἱ Παρνασ-
σιδεῖς ἀπὸ τὰ ἐμβριθῆ του μαθήματα εἶχον ἀντλήση
τὴν αἰσθητικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ὑπόστασιν των. Ο
Ἀνατόλη Φράνς ἀφ' ἑτέρου δὲν ἐπαυσεν ἐνθυμιζόντων τὴν
ἥρητιαζεύσευθον ἐπίδρασιν, ὡς πρὸς τὴν λεγομένην νεοελλη-
νικὴν κίνησιν τοῦ νοήμονος καὶ ἐνθυσιουσιῶδους προσκυνη-
τοῦ τῶν ἀρχεγίνων θεῶν, τοῦ εὐλαβοῦς ἐρμηνευτοῦ τῆς
ἐλληνικῆς θεολογίας». Ο Μενάρ ἐκτὸς ἀλλων ἐλλη-
νικῶν ἔργων μετέφρασε καὶ Ἐρμῆν τὸν Τρισμέγι-
στον, ή δὲ μετάφρασίς του ἐβραεύθη ὑπὸ τῆς γαλ-
λικῆς Ἀκαδημίας.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

AI EN ΣΕΣΚΛΩΙ τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ X. Τσούντα
ἀνασκαφαῖ.

‘Η ἔκτασις, τὴν ὅποιαν κατέχει ἡ ἀνασκαπτομένη ἀκρόπολις είναι δύο περίπου στρεμμάτων, τὸ δὲ βάθος τῆς ἐπιγύψωσεως φθάνει ἀπὸ τριῶν μέγρις ἐξ μετρων

καὶ πλέον· μέχρι τοῦδε ἀνεσκάψῃ τὸ ἔν τρίτον περίπου τῆς ὅλης ἔκτασεως. Ἡ ἀκρόπολις περιεβάλλετο, ἐν μέρει τούλαχιστον, ὑπὸ τείχους ἐκ μικρῶν λίθων καὶ πλίνθων ὡμῶν ὠκοδομημένου, ἐντὸς δὲ αὐτῆς διακρίνονται τρία καὶ τέσσαρα ἀλλεπάλληλα στρώματα ἐπίγειών τους καὶ τοῖχοι διάφοροι ὑπερκείμενοι ἀλλήλων· δυστυχῶς ὅμως ἐνέκα τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομίας ἐκ μικρῶν λίθων, μετὰ τηλοῦ ἐνέκα τῆς μεγάλης κορτσεώς πλίνθων ὡμῶν διαλυθείσιν γοῦν καὶ ἐνέκα τῆς ἀλλεπαλλήλου οἰκοδομήσεως τόσον μεγάλη είνει ἡ καταστροφὴ τῶν τοίχων, ὥστε οὐδὲ ἐνὸς οἰκήματος τὸ σχέδιον καταφαίνεται: σήμερον ὅπωσδουν σαφῶς.

Εύρηκατα ἔχομεν μέχρι τοῦδε τὰ ἔξης: πλήθος πολὺ τεμαχίων ἀγγείων μετὰ γραφῶν καὶ τινα μετ' ἐγγαράκτων ἢ ἐντύπων κοσμημάτων· μέγαν ἀριθμὸν λιθίνων ἐργαλείων (πελέκεων ἢ παρεμφερῶν αὐτοῖς καὶ λεπτῶν ὄψιν) καὶ πυρίτου) πολλὰ οστεῖνά ἐργαλεῖα, ἀμφορφα μαρμάρινα εἰδώλια τοῦ νησιωτικοῦ τύπου, πήγλινα εἰδώλια τὰ μὲν ἀτεχνά λίγα ταῦτα δὲ μᾶλλον ἀνεπτυγμένης τέχνης καὶ μίαν λαβήν πηλίνου σκεύους ἐν σγήματι φελλοῦ, πηγλίνας σφραγίδας καὶ ἐν μικρὸν χρυσοῦν κόσμημα, κόκκους σίτου καὶ ὀσπρίων (εἴδους ἐρεύθινθων), βαλάνους δρυός καὶ ὀλίγα σῦκα.

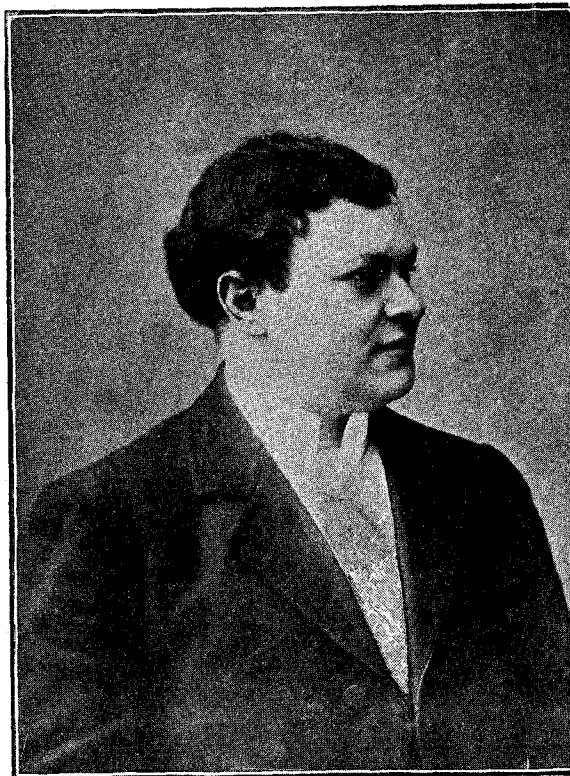
Ανεκαλύφθησαν ἔτι εἰς τὸ ἀνώτερον στρῶμα 38 τάφοι ὑπερώτεροι μὲν τῶν οἰκημάτων ἀλλὰ πανάρχαιοι καὶ οὗτοι, ἐν οὓς μόνον πεντηρά τινα πήγινα ἄγγεια καὶ ψῆφοι ὅρμου ἐξ ὑαλομάζης καὶ ἐνὶ δύο χαλκᾶ ἐπίχυρυσα ψέλλια.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ἐν Βαβυλωνίᾳ

Α 'Ο Αμερικανὸς ἀρχαιολόγος Τζὼν Πέτερς, εἰς τὸν ὅποιον τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πανσυλβανίας ἀνέθηκε τὴν ἔκτελεσιν ἀνασκαφῶν ἐν Βαβυλωνίᾳ, ἀπέστειλε πρὸ μικροῦ ἀρκετὰ ἀγάδιματα, ἀριθμοῦντα ἥλικιαν τὸ δὲ γάτωρεν ἔξι χιλιάδων ἑτῶν. Πλέοντε πλαστικὰ ἔργα εἶνε πρὸ πάντων ἄξια λόγου : δύο παριστάνουν βασιλεῖς καραπούντας τὸ σκῆπτρον καθέτως πρὸς τὸ πρόσωπον' τὸ ἀλλο παριστάνει γυναικά τὸ τεταρτὸν θαυμασίαν κεφαλὴν θεοῦ' τὸ τελευταῖον εἶνε μεγαλόσωμος σκύλος κατακεκλιμένος. 'Ο Αμερικανὸς ἀρχαιολόγος ἀγγέλλει προσέτι ὅτι ἀνεχάλυψε τὰ ἐρεπια μεγάλουν ναοῦ ίδρυθέντος πρὸς τιμὴν τοῦ Βῆλ, τοῦ θεοῦ τοῦ ἥλιου

ΕΙΣ ΤΗΝ παρισινήν καλλιτεχνικήν "Έκθεσιν του 1901, τὸ μετάλλιον τῆς τιμῆς, ἐν τῷ ἀρχιτεκτονικῷ τμήματι, ἀπενεμήθη εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Tournaire διὰ τὴν παράστασιν «τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Δελφῶν». Τὸ ἔργον τοῦτο κατέχει ἡμίσειαν ὅλην αἰθουσαν, παριστάνει δὲ τὰ ἑρέπια, τὰ σχεδιογραφήματα τῶν ἵερων οἰκοδομημάτων, τοὺς θησαυρούς τῶν Κνιδίων καὶ τῶν Ἀθηναίων, τὰ μνημεῖα τῆς Σφιγγός καὶ τοῦ Παύλου Αιμαλίου, τὸ τέμενος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ ἀνευρθὲν παρὰ τὸ χωρίον Καστρό, τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ναοῦ κατὰ τὰ ἑρέπια καὶ τὰ ἀρχαῖα κείμενα.

‘Η ἀκρίβεια τοῦ ἔργου εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ, καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ σημασία τοῦ ἔργου μεγίστη· ἀλλ’ ἡ ἐντύπωσις, ἐπιλέγει εἰς γάλλος τεχνοκρίτης, εἶναι θλι-
βερά. Αὐτοῦ ἡσαν οἱ περιόρθωμοι Δελφοῖ, τῶν ὅποιων ἡ
φύμη διήλασε διὰ μέσου τῆς ἴστορίας καὶ διετήρησε
τὴν ἀγάπην μας πρὸς τὴν ἐλληνικὴν γῆν; ὁ οἰκίσκος
τὴν εκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον εἶναι σωρευμένα ἀγάλματα,
ὅπλα, αἰγυπτιακὰ καὶ περσικὰ τρόπαια; ὁ περίβολος

• Ιωάννης Κοκκινης

Στέλλα Κοκκινη.

ἐκείνος, εἰς τὸν ὅποιον προσέξχουν καλύβαι τινὲς λευ-
κοκίτρινοι, τῶν ὅποιών τὸ σύνολον ἐνθυμίζει τὸ
νεκροταρφεῖον Μομάρτρο; Ἡ φαντασία μᾶς παρείχε
μεγαλειτέραν ὑπῆρξιν, καὶ ἡ θέα τούτων τῶν Δελ-
φῶν μᾶς ἀπομακρύνει τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν ἴδεαν τοῦ
κάλλους, τὴν ὄποιαν συνδέομεν ἀρρήκτως πρὸς ὅ,τι
ἔχει σγέσιν πρὸς τὴν ἀρχαίαν τέγνην!

THEATRUM

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΚΚΙΝΗΣ—ΣΤΕΛΛΑ ΚΟΚΚΙΝΗ.

Τοῦ Ἐπειτα ἀπὸ πολυετῆ εἰς τὴν ξένην καλλιτεχνικὴν περιοδείαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφεραν παντού ὑψηλὰ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἐλληνικοῦ των ὄνοματος, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ σημεῖαν ἀπὸ τὸ ὅποιον ὥρμηθησαν οἱ δύο Ἑλληνες καλλιτέχναι. Ἀπὸ ταχαὶ ἤδη ἡμερῶν ὁ Ἐλληνικὸς μελοδραματικὸς θίάσος ἐνισχυθεὶς διὰ τῆς συνδρομῆς των, παρουσιάσθη τέλειος πλέον. Ἐλληνικὸς ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, ἀνευ καμπάνης ξενικῆς συνδρομῆς, πραγματοποιήθεν ὅνειρον τῶν δύο ἀκαταπονήτων πλαγουναστέρων του.

Ἡ κ. Στέλλα Κοκκίνη, ἡ ὑψίφωνος, ἡ γνωστοτέρα ὑπὸ τῷ οἰκογενειακόν της ὄνομα (Στέλλα Κωνσταντίνου), εἶναι καὶ ὡς φύσις καὶ ὡς τέχνη καύχημα διὰ τὸ ἐλληνικὸν θέατρον. Ἡ φωνὴ τῆς ἀπλουμένης εἰς μίαν εὐρυτάτην κλίμακα διατηρεῖ ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου τῆς σημείου τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἔντασιν της. Ἡ σπουδή, μία σπουδὴ εύσυνελόθητος καὶ ἐμπνευσμένη, κατέστησε τὴν χορίαν Κοκκίνη

κυρίαν τῆς φωνῆς ταύτης, τὴν ὅποιαν χρωματίζει

καὶ διευθύνει, ὥστε νό δύμιλή πρὸς τὰς ψυχὰς.
Οὐ καὶ Κοκκίνης ἔψαλε καὶ ἄλλοτε εἰς τὰς Ἀθῆνας,
καὶ ἀφῆκεν ἔκτοτε ἀρίστας ἀναμνήσεις ἡ, ὥραια καὶ
διαυγῆς φωνῆς του καὶ ἡ αἰσθηματικὴ καὶ ἀπροσποίη-
τος τέχνη του. Ἔκτοτε αἱ ἀρέται τοῦ καλλιτέχνου
καλλιεργηθεῖσαι ηὔησαν καὶ σήμερον ὁ Κοκκίνης εἶνε
βεβαίως εἰς τῶν περιζητήτων ὁρατός.

Οι δύο καλλιτέχναι ἔψαλον εἰς τὰ μεγαλεῖτερα θέα-
τρα, ἀπὸ τῆς Ἰταλίας μέχρι τῆς Ρωσίας καὶ Νορ-
βηγίας, παντοῦ ἐπειφημούμενοι, παντοῦ τηροῦντες
ὑψηλὰ τὴν ἐλληνικὴν καλλιτεγνυκὴν φύμην.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΠΙ τῇ τριακοστῇ ἐπετηρίδι του Τυχο-Βράχη, τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς Πράγας ἀπέφασιε τὴν ἑκατοντήν του περιωνύμου ἀστρονόμου, ὅστις εἶχε ταφὴν εἰς τὴν ἔκκλησίαν τοῦ Τέουν καὶ τὴν ἐκ νέου ταφὴν του. 'Η ἀπόφασις δ' αὐτῇ ἔξετελεσθῇ πρὸ τινος. 'Αφ' οὖν ἀνήγειρον τὰς πλάκας, αἵτινες εὔρισκοντο πλάσιον τοῦ πρώτου κίονος του ναοῦ ὃπου εἶνε ἴδρυμένος καὶ ὄντος ἀνδριάτος του Τυχο-Βράχη, εὔρον δύο φρετά ἐγκλείσαντα δύο νεκρούς, αἵτινες ανεγνωρίσθησαν ὡς οἱ τοῦ ἀστρονόμου καὶ τῆς γυναικός του. Καταπληκτικὴ εἶνε ἡ ὄμοιότης του πρὸς τὸν ἀνδριάντα· ή κεφαλὴ ἡτο ὅλι-γον πρὸς τὰ πλάγια ἐστραμμένη· οἱ πόδες ἡσαν ἐντὸς ὑποδημάτων, ἀτινα ἔσθιαν μέχρι τῶν γονάτων. Τὸ

ἀνευρεθὲν σῶμα ἀνεγνωρίσθη μετὰ βεβαιότητος ὡς τοῦ Τυχο-Βράχη καὶ ἐκ τῆς ἑλλείψεως τῆς φίνος· πράγματι ὁ διασημος ἀστρονόμος εἶγε γάστη τὸ δργανον τοῦτο ἐν μονομαχίᾳ κατὰ τὴν νεότηταν καὶ ἔφερεν ἀργυρᾶν φίνα. Θεωρεῖται παράδοξος ὁ τρόπος οὗτος τοῦ σεβασμού πρὸς τοὺς μεγάλους νεκρούς, ὁ διὰ τῆς διαταράξεως τῆς ἡσυχίας τῆς κόνεως των. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες ζοῦν εἰς τὰ ἔργα των.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΕΝ ΤΗΙ ΩΡΑΙΑΙ σειρᾷ τῶν «Κλασικῶν τῆς Φιλοσοφίας», ἡτις δημοσιεύεται γερμανιστὶ ἐν Στουτγάρδῃ, ἑξεδόθη ὡς δέκατος τόμος θαυμασία μελέτη περὶ τοῦ Σοπεγχάνουρ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας καὶ γνωστοῦ διὰ τὰ αἰσθητικά του ἔργα Ιωάννου Φόλκελ. Μετὰ τόσα περὶ τοῦ πατρὸς τῆς ἀπαισιοδοξίας ἔργα, ἡ μονογραφία τοῦ Φόλκελ ἀνοίγει νέους δρίζοντας ἔρευνας, μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὰ βάθη τῆς φυχῆς τοῦ πικροῦ φιλοσόφου. Οἱ Σοπεγχάνουρ δὲν ἥτο ἀπλοῦς σοφός, δὲν ἥτο ἀπλοῦς φορεὺς πολλῶν ἰδεῶν· αἱ σκέψεις του ἑξεφύνοντο ἐκ τῶν φίζων καὶ τῶν χυμῶν τῆς ἑξέχως ἴδιοφυνός προσωπικότητος του· διὰ τοῦτο ὁ Φόλκελ τὴν ἑξέλιξιν τῶν ἰδεῶν τοῦ φιλοσόφου ἑξήρησεν ἀπὸ τὸν πολυκίνητον βίον τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτω δὲ τὸ σύστημα αὐτοῦ φαίνεται ὡς φυσικὸν ψυχικὸν ἐπακολούθημα. Τὸ δόλον ἔργον διαιρεῖται εἰς 28 κεφάλαια. Τὸ βιβλίον διακρίνει ὅχι μόνον βάθος κρίσεως καὶ μῆδος ιδεῶν, ἀλλὰ καὶ σπανία ἀνθηρότητος ὑφους. Καὶ δταν ἀκόμη γνωστὰ λέγηται συγγραφεύς, καὶ πάλιν μένει πρωτότυπος διὰ τῆς μορφῆς· ἀλλὰ λέγει πολλὰ νέα, ἀτινα καθιστάσι τὸ ἔργον ἐν τὸν ἀξιολογητέρων φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων τοῦ ἔτους τούτου.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΤΟ ΓΝΩΣΤΟΝ ἔργον τοῦ γάλλου Σολλιέ «ἡ ψυχολογία τοῦ βλακός καὶ τοῦ ἡλιθίου», τὸ ὄποιον μετεφράσθη καὶ γερμανιστὶ, ἑξεδόθη πρὸ τίνος εἰς δευτέραν ἔκδοσιν. Οἱ συγγραφεὺς τὴν ψυχικὴν ἀτέλειαν τοῦ βλακός ἀποδίδει εἰς τὴν ἑλλείψιν προσοχῆς, ἔνεκα τῆς ὅποιας αἱ ἀντιλήψεις ἀφίνουσιν ἐν αὐτῷ ἀπορίστους, συγχειμένας ἐντυπώσεις καὶ καρμάμιαν σαρῆ καὶ διακρίστασιν.

«Ἀπὸ τῆς γεννήσεως του, λέγει ὁ Σολλιέ, ἡ ἑλλείψις τῆς προσοχῆς ἐμποδίζει τὸ παιδίον ν' ἀντιλαμβάνεται εὔκρινῶς τὰ αἰσθήματα, νὰ τὰ συγκρίνῃ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ σχηματίζῃ τὰς ἐννοίας, αἱ ὅποιαι παράγονται ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τῶν πολλαπλῶν παραστάσεων. Ἐφ' ὅσον ὁ δργανισμός του ἀναπτύσσεται καὶ προσδέχεται περισσοτέρας ἐντυπώσεις, μὴ συναντητυπωμένης καὶ τῆς προσοχῆς, αἱ παραστάσεις ἐντυπώνονται μεμονωμέναι, χωρὶς ν' ἀφυπνίζωσι καὶ τὰς συγγενεῖς των, ἐπομένως οὔτε ἔνοιαι εἰνε δυνατὸν νὰ σχηματισθῶν, οὔτε συνειριμός νὰ ὑπάρχῃ διὰ ν' ἀποτελεσθῇ μνήμη. Ή βλακεία λοιπὸν ἐπιτελένται βαθμηδόν. Λι ἀπλούστεραι σγέσεις τῶν πραγμάτων, αἱ καταφανέστεραι ἰδιότητες αὐτῶν προένονται τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν βλάκα, καὶ δὲν θὰ τὰς ἀντιληφθῇ καλλιτέρον εἰς τὴν ἑκατοστὴν ἐντύπωσιν παρὰ εἰς τὴν πρώτην». Ἀλλως εἶνε πασίγνωστον σήμερον διὰ ὁ προσογή εἶνε τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς ἀξίας ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ διὰ ὁ ἵσχυς παντὸς πνεύματος εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸ ποσὸν τῆς προσογής, τὸ ὄποιον δύναται νὰ καταβάλῃ.

ΟΣ ΓΝΩΣΤΟΝ, ὁ Σαίκσπηρ θεωρεῖται μὲ τὸν Ομηρον καὶ δύο τρεῖς ἄλλους Ἐλληνας καὶ ἔνους συγγραφεῖς, ὃς ἡ βαθυτάτη καὶ ἀνεξάντλητος πηγὴ τῆς πρακτικῆς ψυχολογίας· ὁ Σαίκσπηρ μάλιστα εἶνε γνωστὸς ὡς «καρδιογνώστης», φιλόσοφος δὲ καὶ αἰσθητικοὶ ἐμελέτησαν καὶ ἀνέλυσαν τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα, τὰ ὄποια ἀνακινεῖ εἰς τὰς τραγῳδίας του ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀμλέτου. «Οτι δὲν ἔχουν καμμίαν σγέσιν μὲ τὴν παρωδίαν δραματικῆς ἀναλύσεως, ἡτις διεπράχθη ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Βασιλικοῦ Ἀστέρου ἀπὸ τῆς ἔδρας τοῦ «Παρνασσοῦ» τὸν χειμῶνα, εἶνε ὁ φθαλαμοφανές. Ἐν γερμανικῷ περιοδικῷ ἐσχάτως ὁ Ἐρνέστος Ρόλφς ἐν σγέσει πρὸς τὸν Ριχάρδον Γ' καὶ τὸν Μάκθεθ δημοσιεύει μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ ψυχολογία τῆς συνειδήσεως κατὰ τὸν Σαίκσπηρ», εἰς τὴν ὄποιαν ἔξαιρετο τὸ βάθος τῆς ἀντιλήψεως καὶ τὴν δύναμιν τῆς παραστάσεων τῶν τύφεων τοῦ συνειδότος καὶ τὴν ἐπιδρασιν τὴν ὄποιαν ἀσκεῖ αὐτη ἐπὶ τῶν ψυχῶν.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Ο ΤΥΦΛΟΣ ΕΠΑΙΤΗΣ εἶνε ἔργον τοῦ διακεριμένου Ἐλληνος καλλιτέχνου Σ. Σαββίδου.

Ἡ τεχνοτροπία τοῦ Ἐλληνος ζωγράφου πρὸς ἀναπαράστασιν τῶν ἐν ὑπαίθρῳ θεμάτων του ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶνε ἔργον μελέτης πολλῆς τῆς ἀνατολικῆς φύσεως. Ἡ ἐπεξεργασία ἴδια εἰς τὰ καθ' ἔκαστα καὶ ἀπλετος φωτισμὸς τῆς εἰκόνος συνδυάζονται ἀρμονικώτατα πρὸς τὴν ἀφελῆ αἰσθητικήν τοῦ θέματος του, ἐνῷ ὁ τύπος τοῦ ἀνταπότιτου διατηρεῖ τὸν ἀνάλογον ύψομόν της ἐλευθέρας τεγνικῆς πομπικήσεως. Τὸ ἔργον ἐν γένει τοῦ κ. Σαββίδου, καίτοι τὸ διαπνέει ἐπιμελημένος τις ἀκαδημαϊσμός, εἶνε ἐντοσούτῳ ἐπὶ τῶν διλίγων καλλιτεχνικῶν ἔργων Ελλήνων ζωγράφων.

ΕΠΕΡΑΤΩΣΕΝ ὁ κ. Βρούτος τὸ πρόπλασμα τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Σολωμοῦ, ὁ ὄποιος μέλλει νὰ στηθῇ εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ ποιητοῦ νῆσον, καὶ ἡρήσει πρὸ διλίγων ἡμερῶν νὰ ἐργάζεται εἰς τὸ μάρμαρον. Ο κ. Βρούτος ἀρέσκεται εἰς ἐν εἶδος γλυπτικῆς, τὸ ὄποιον τείνει μᾶλλον ν' ἀκολουθήσῃ προδιαγεγραμμένους κανόνας καὶ ἀπὸ τῶν ὄποιων δὲν παρεκκλίνει. Ἀλλ' ἡ τεχνοτροπία αὐτὴ ἀπέχει τὸν ώραίον ὄπως τὸ ἀνονούμενον καὶ τὸ αἰσθανόμεθον σῆμερον. Τὸν Σολωμὸν ἐφανταζόμεθα ἐπὶ τὸν μαρμαρίνου βάθρου του ποιητὴν ἐμπνευσμένον, ὄποιος ἥτο, ἐνῷ ἡ τεχνή τοῦ κ. Βρούτου μᾶς τὸν παριστάξει καθέ μᾶλλον παρ' αὐτό. Ἀπὸ τὸ ἔργον λείπει τὸ αἰσθημα, ἡ ψυχὴ τὴν ὄποιαν ὄφειλε νὰ ἐμφυσήσῃ ὁ καλλιτέχνης.

«Ἄν δὲν ἔγνωριζαμεν τὰς προσοχῆς, ἐπιτελέσθησαν τὰς συγγενεῖς των, ἐπομένως οὔτε ἔνοιαι εἰνε δυνατὸν νὰ σχηματισθῶν, οὔτε συνειριμός νὰ ὑπάρχῃ διὰ ν' ἀποτελεσθῇ μνήμη. Ή βλακεία λοιπὸν ἐπιτελένται βαθμηδόν. Λι ἀπλούστεραι σγέσεις τῶν πραγμάτων, αἱ καταφανέστεραι ἰδιότητες αὐτῶν προένονται τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν βλάκα, καὶ δὲν θὰ τὰς ἀντιληφθῇ καλλιτέρον εἰς τὴν ἑκατοστὴν ἐντύπωσιν παρὰ εἰς τὴν πρώτην». Αλλως εἶνε πασίγνωστον σήμερον διὰ ὁ προσογή εἶνε τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς ἀξίας ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ διὰ ὁ ἵσχυς παντὸς πνεύματος εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸ ποσὸν τῆς προσογής, τὸ ὄποιον δύναται νὰ καταβάλῃ.

Ο κ. Βρούτος εἶνε φίλος μας ἐκ τῶν καλλιτέρων καὶ γαίρει τὴν ἐκτίμησιν μας. Απὸ τὸν παλαιὸν ἐογάρη τοῦ μαρμάρου ἀνεμένομεν περισσότερα. Ἀλλ' ἡ στιγμὴ τῆς συλλήψεως τοῦ ἔργου, τὸ ὄποιον μέλλει νὰ συγκεντρώσῃ ἐπάνω του, μετ' ὀλίγους μῆνας,

τόσας χιλιάδας βλέμματα καὶ ὥφειλε νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ προκαλέσῃ παλμούς, ἐνθουσιασμόν, δάκρυα, ἥτο στιγμή, φαίνεται, ἀτυχής.

Ο ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ προκηρύττει διὰ τὸν προσεχῆ Οκτώβριον «Ἐκθεσιν Καλλιτεχνικήν εἰς τὸ ἐπί τούτῳ ἀνεγερόμενον παράτημα τοῦ Συλλόγου.

Εἰς τὴν «Ἐκθεσιν θά γίνωνται δεκτὰ ἔργα ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, διακοσμητικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς Ελλήνων καὶ ζένων καλλιτεχνῶν.

Ἡ ἑλλανόδικος ἐπιτροπή αποτελεῖται ἐκ τῶν κ. Ν. Λύτρα, Γ. Ιακωβίδου, Δ. Φιλιππότη καὶ Π. Μαθιωπούλου.

ΚΑΤΑ τὴν τετάρτην καλλιτεχνικήν «Ἐκθεσιν τῆς Βενετίας, ἡτις ἔχει εἰσέτι ανοικτὰς τὰς πύλας της εἰς τὸ δημόσιον, ἡ γλυπτικὴ ἀντιπροσωπεύεται καλλίτερον τῆς ζωγραφικῆς διὰ τοῦ τοῦ Rodin, Τρενταχόστε, Κανόνικα κ. λ. π. Θωμάσιά τινα ἔργα τοῦ Rodin δέσον καὶ ἐν ἐλευθερίαζουσι περὶ τὴν ἑξεργευσιν τῆς αἰσθητικῆς ἀλλοθείας, μαρτυροῦσιν ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει ὁ ἴσχυρὸς δημιουργός. Τοῦ ἐκ Τορίνου θυμασίου γλύπτου Πέτρου Κανόνικα κεφαλαί τινες ἔχουσι θωμασίαν ἐκτέλεσιν ἐν τῇ ἀπλότητι των. Ιδίως ὅμως καλλίστα διὰ την πρωτοπονεύεται ἐν τῇ ἐφετεινῇ Ἐκθέσει διέκρινε πρωτοτυπία καὶ τόπλη — χωρὶς ν' ἀπομαρτύρων την πρωταπότερην την πρωτοπονεύεται τοῦ τοῦ Ciccaiuolo, διστις πραγματικῶν τῆς συνθέσεως. Τὸ πρώτον βραβεῖον ἔλαβεν ὁ Βιολονεσλιστής τοῦ A. J. Munning. Τὸ ἔργον ἔχει πολλὴν χρήσιν καὶ χρισμόν, προκαλούν τὸν γέλωτα καὶ τὴν προσοχήν, κύριον ἀλλως τε σκοπὸν τοῦ ἔργου.

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ διώργανωθη ἡ πρώτη «Ἐκθεσις καλλιτεχνικῶν ἀγγελιῶν ὑπὸ Εταιρείας σκοπούσης τὴν διάδοσιν αὐτῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς Ἐκθέσεως ἥτο πολὺ ἐνθαρρυντικόν. Πλέον τῶν διακοσίων συνθέσεων ἑξετέρησαν ὑπὸ τῶν καλλιτέρων σχεδιαστῶν. Τὰ ἔργα διέκρινε πρωτοτυπία καὶ τόπλη — χωρὶς ν' ἀπομαρτύρων την πρωταπότερην — καὶ τὸ γραφικὸν τῆς συνθέσεως. Τὸ πρώτον βραβεῖον ἔλαβεν ὁ Βιολονεσλιστής τοῦ A. J. Munning. Τὸ ἔργον ἔχει πολλὴν χρήσιν καὶ χρισμόν, προκαλούν τὸν γέλωτα καὶ τὴν προσοχήν, κύριον ἀλλως τε σκοπὸν τοῦ ἔργου.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ τοῦ Βερολίνου ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν ἔργων γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς, τάποιστα ἐκληροδότησεν ὁ πέρσιν ἀποθανόν F. Königs. Εἰς τὴν συλλογὴν βέλτιστον τὰ ἐνδοξότερα ὄντα μάτα καλλιτεχνῶν, Γερμανῶν καὶ ζένων: Max Klinger, Böcklin, Liebermann, Segantini, Rodin. Διακρίνεται ίδιως Ἡ Άμφιτριτή τοῦ Μάξ Κλίγκερ, ἐπὶ ώραιον παρίου μαρμάρου. Ο ἀνθρωπός καὶ ἡ σκέψη τοῦ Rodin. Τὸ Ritorno dal Paese τοῦ Σεγκαντίνη, εἰκὼν καταπλήσσοντος μεγαλείου. Περὶ τοῦ Σεγκαντίνη, εἰκὼν καταπλήσσοντος μεγαλείου. Περὶ τοῦ Σεγκαντίνη, ἔγραψεν ὁ κ. Θωμόπουλος εἰς τὸ προτελευταῖον φύλον τῶν «Παναθηναίων», ἔξαιρων τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου ζωγράφου τῆς Ιταλίας.

καλλιτεχνικὴν «Ἐκθεσιν εἰς τὴν περιωπήν, εἰς τὴν ἔποιησιν ἀπὸ πολλού νὰ ἥναι ἐν Ιταλίᾳ.

Πλειστ

τοπείρους ποιητάς, γίνεται ἀπό τὸ ἔβραϊκὸν Μιράμ, τὸ ὄποιον σημαίνει χάρις, κατ' ἔξοχὴν καλλονή.

Ἐλληνιστὶ τὸ ὄνομα Μαρία, αναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ιδιοτροπίας ἡ φιλαρεσκείας τῆς φερούσης αὐτὸν γίνεται Μαρία, Μαρίκα, Μαριγώ, Μαριγούλα, Μάρω, Μαριέττα, Μαΐρη, Μαρκέτα, Μαρκετούσα, ἀλλὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα καὶ ἄλλα τινὰ εἶναι ξενικά. Γαλλιστὶ ἡ Μαρί, γίνεται Μαριά, Μαριέτ, Μαριόν, Μιμή· ἀγγλιστὶ Μαΐρη, Μόλλι, Μόλλυ, Πόλλυ· γερμανιστὶ Μαρία, Μαρίχεν, Μίχεν· ἀραβιστὶ Μαριέμ· οὐγγριστὶ Μαρέσα, Ἰερα· δυναμανιστὶ Μαρίτα, Μαριζόλα, Μαρκολίτα, Μαριούτσα, Μαρούκα, Μάζα, Μαζούκα· δωσιστὶ Μάσα.

ΕΙΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ διδάσκαλος ἐν Γαλλίᾳ ὑπέθαλε παράδοξον ἀναφοράν εἰς τὴν Γαλλικὴν Βουλήν. Φρονῶν ὅτι καὶ εἰς τὰς διασκεδάσεις καὶ εἰς τὰ παιγνία ἀκόμητρι πρέπει νὰ ἔκδηλωνται ἡ πρὸς τὴν Δημοκρατίαν ἀγάπη προτείνει τὴν μεταρρυθμίσιν τῶν παιγνιοχάρτων. Οἱ τέσσαρες ὅργαναι, οἱ βασιλεῖς, ν' ἀντικατασταθοῦν διὰ τῶν τεσσάρων προσέδρων τῆς δημοκρατίας. Ὁ Θιέρσος νὰ γείνῃ ὥργας σπαθί, ὁ Μακμαώλης ὥργας καρώ, ὁ Γρεβύ, ὥργας πίκα καὶ ὁ Καρνώ ὥργας κούπα. Αἱ διάφοροι δάμαι ἐπίσης ν' ἀντικατασταθοῦν διὸ τῆς Ἰωάννας Δ' "Αρκ., τῆς Δήμητρος τῆς Πλατέως, τῆς Δημοκρατίας. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν αἰώνα τοῦτον τῆς ἑλευθερίας καὶ τῆς ίσότητος δὲν πρέπει νὰ υπάρχουν βαλέδει, ὁ συνταξιούχος διδάσκαλος προτείνει ν' ἀντικατασταθοῦν διὰ πολιτικῶν υπαλλήλων, οὕτως ὥστε ὅταν ὁ βαλέδης εὑρίσκεται μὲν τὸν ὥργαν, φρακοφόρος υπάλληλος νὰ συνοδεύῃ τὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας.

NEA BIBLIA

ἘΛΛΗΝΙΚΑ.

Ἐξεδόθησαν: KATA TΗΣ AKRΙΑΟΣ ὑπὸ Άλεξ. Ν. Γεωγραφούλου, Ἀθῆναι 1901, τυπ. «Νομικῆς», σχ. 16ον σελ. 68, δραχ. 1.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ, (1901 Ἀθῆναι, τυπογρ. Ραφτάνη-Παπαγεωργίου).

ΤΟ ΕΓΩ ΕΚΤΟΣ ΠΑΣΗΣ ΑΜΕΣΟΥ ΑΠΟΚΛΥΨΕΩΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΥΚΕΓΩ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΤΕ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΤΟΥ ὑπὸ Π. Α. Ἀγιοσφίτου, (Ἀθῆναι 1901, τυπογρ. Κωνσταντινίδου σελ. 394, σχ. 8ον).

Ἄγγελονται: O ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΛΕΑΝΑΡΟΥ ἡμερολόγιον ἐκδιδόμενον ἐν Κωνσταντινούπολει ὑπὸ Ἀγγειλάν Ι. Ἀριστοκλῆ.

ΛΕΥΚΩΜΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΑΙΓΑΝΩΝ, 1901 Ἀθῆναι, τυπογρ. Ραφτάνη-Παπαγεωργίου, σχῆμα 4ον, σελ. 88, μετὰ 30 εἰκόνων δρ. 3).

ΠΟΙΗΣΕΙΣ ὑπὸ Κ. Μ. Ἀρχιλόχου.

ΚΥΨΕΛΗ, φιλολογικὸν ἡμερολόγιον, ἔτος δεύτερον.

Ξένα.

Η ΣΤΗΛΗ, μυθιστόρημα ὑπὸ Καρόλου Marriot, (Λονδίνον, 1901). Ὁ συγγραφεὺς τοῦ μυθιστορήματος τούτου, ἄγνωστος ἔτι γένεις, εἶναι σήμερον διάστη-

μος. Ἡ Στήλη εἶναι πράγματι ἐν τῶν βιβλίον τὰ ὄποια ἔσχον ἀναμρισθήτητον ἐπιτυχίαν τῷ 1901 ἐν πάσῃ ἀγγλοφώνῳ χώρᾳ.

Ἄποκλείει πᾶσαν τραχείαν ἀνάλυσιν. Λέγομεν οὕτω μόνον ὅτι τέρεις τῆς ἡρωῖδος, Δαφνῆς, νεανίδος ἐν ἥ ἀπολήγουν τὰ ἐλληνικὰ καὶ ἀγγλοσαξονικὰ κληρονομικὰ στοιχεῖα, διαγράφονται γαρακτήρες πρωτοτυπώτατοι καὶ γραμματηριστικώτατοι, ἀποκαλύπτοντες πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν ὅλως ἰδιόρυθμον. Ἡ Στήλη ἡ ὄποια προσδίδει εἰς τὸ βιβλίον τὸν τίτλον τῆς, ἐκομίσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Δάφνης καὶ συμβολίζει, διὰ τῆς μεταφορᾶς αὐτῆς εἰς γῆν ὑπερθροίσαν, τῆς ὄποιας τ' ἀληθῆ μνημεῖον εἰναι αἱ καπνοδόχοι τῷ ἔργοστασίν, τὴν αντίθεσιν ἡ ὄποια ὑψίστατα μεταξὺ τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ εἰδωλολατρικῶν ὄρμεμφύτων καὶ τῶν διδαγμάτων τοῦ πρακτικοῦ, εὐπρεποῦς καὶ κατὰ συνθήκην βίου, τὰ ὄποια ἔριζουσι περὶ τῆς κατοχῆς τῆς ψυχῆς τῆς νεανίδος. Γενομένη αὕτη σύλιγος καὶ μήτηρ, παραδίδει ἔσαυτὴν πρωτίαν τινά, ἐν ὅρμῃ ἀσυναισθήτῳ καὶ ἀκατασγέτῳ εἰς τὰ κύματα, τὰ ὄποια τὴν ἀναρπάζουν, καὶ ἀποδίδει εἰς τὴν φύσιν τὰς δυνάμεις τὰς συνδυασμένας εἰς ὃν πολυθέλγητρον, εἰς τὸ ὄποιον ἡ νεωτέρα κοινωνία δὲν παρείχει ποσὸν τὴν πρέπουσαν θέσιν.

Ἡ ιστορία αὕτη, ἡν ύφασιν ἡ πραγματικότης τῆς καὶ διαποικίλει ἡ φαντασία, εἴρων, περιπαθῆς καὶ ἐπώδυνος, εὐτόλμως ποιητική καὶ ισχυρῶς καταπλήττουσα, εἰνὲ τι πλέον ἡ μυστιστήρημα κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τῆς περιεργοτάτης ψυχολογίας του. Εἶναι ἀληθὲς καλλιτέχνημα.

EN THI MEΣΟΓΕΙΩ. ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ ὑπὸ Ch. Diehl. Ἡ «Γενική Ἐπιθεώρησις τῶν Ἐπιστημῶν ὠργάνωσε κατὰ τὰ τέλευτα ἔτη κοσμικούς καὶ καλλιτεχνικούς διάπλους ἀνὰ τὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου. Ὁ x. Diehl ὠρίσθη ὡς ὁ ιστοριογράφος τῶν διάπλων τούτων, ἀναμφισθητής δὲ οὐδεὶς ἄλλος ἢ τοῦ καταλληλότερος ὡς ἐκ τῶν περὶ ἐλληνικῆς καὶ βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας μελετῶν του, ὅπως ὁ διάργησθη τοὺς ταξειδιώτας ἀνὰ μέσον τῶν ἀκαλύψεων τῶν γενομένων ἐσχάτως εἰς τοὺς Δελφούς, ἀνὰ μέσον τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Σπαλάτο καὶ τῶν Σαλαπίων, αἱ ὄποιαι δεικνύουσι τὸ τέλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ἐρειπίων τοῦ βυζαντινοῦ ἡ λατινικοῦ μεσαίωνος.

ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ὑπὸ G. Secier καὶ A. Delasalle.

Η ΥΤΕΙΑ ΛΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΙΤΟΣ ὑπὸ A. L. Elément et L. Ichos.

'Ἐκδότης Rogez a Chernoviz. **LA SAINTE BIBLE POLYGLOTTE**, περιέχουσα τὸ ἔβραϊκὸν κείμενον, τὸ ἐλληνικὸν κείμενον, τὴν λατινικὴν βουλγάταν, καὶ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ ἀββᾶ Glairé, μετὰ τῶν διαφορῶν τοῦ ἔβραϊκον, τοῦ τῶν Ο' καὶ τῆς βουλγάτας καὶ μετὰ εἰσαγωγῶν, σημειώσεων, χαρτῶν καὶ εἰκόνων. Τόμοι 8. Ὁ Α' καὶ Β' ἔξεδθησαν ἥδη.

ΛΟΓΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ. Τελευταῖαι φιλοσοφικαὶ μελέται ὑπὸ A. Τολστού, γαλλιστὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Stock.